

Dignis

Jonx

PsyQ

Lentis
Research

CIP

Dr. S. van Mesdag

OVP

Jaarverslag 2023

Jonk

7

Langdurige
zorg en
wonen

13

Lentis

CENTRUM INTEGRALE PSYCHIATRIE

31

FACT

51

Forint
Dr. S. van Mesdag
Forensisch Psychiatrisch Centrum

107

Dignis | PSYQ 115

Publicaties 121

Lentis

Research

Inhoudsopgave

Voorwoord

Voorwoord

Met een nieuwe strategische koers van Lentis zijn de piketpaaltjes in de grond geslagen voor de huidige en toekomstige zorg. De duurzaamheid en toegankelijkheid van de zorg staan landelijk onder druk. Door te investeren in wetenschappelijk onderzoek kan Lentis hoogspecialistische zorg leveren voor vele diagnosegroepen. We weten hierdoor wat wel werkt én ook wat niet werkt. Door goed zicht te hebben op wat effectieve zorg is, kunnen wij hopelijk onze cliënten beter en ook sneller helpen, met als gevolg een snellere doorstroom.

Als we het hebben over de wetenschappelijke koers van Lentis dan is deze steeds koersvast geweest. Dit blijkt uit de bestaande onderzoekslijnen die elk jaar worden uitgebreid, de vele promovendi in huis en senior onderzoekers en hoofdonderzoekers die hun kennis inzetten voor nog betere zorg. En uiteraard: de meer dan 100 wetenschappelijke studies die elk jaar binnen onze instelling lopen binnen meerdere zorggroepen. Dit jaarverslag laat de grote diversiteit zien aan onderzoeken die veelal vanuit onze eigen instelling zijn geïnitieerd, dan wel waaraan wij vruchtbaar samenwerken met onze regionale, landelijke en internationale partners. Er is veel aandacht voor klinisch, maatschappelijk en persoonlijk herstel, leefstijl en zingeving. De koersvastheid en de bereidheid van onze instelling om structureel te blijven investeren in hoogspecialistische zorg, blijkt ook uit een tweede hoogleraarschap. Rogier Hoenders is het afgelopen jaar benoemd met als leeropdracht 'Zingeving, Leefstijl en GGZ'.

De hoogtepunten van de verschillende afdelingen op het gebied van onderzoek, zoals noemenswaardige publicaties met impact op de zorg, gehonoreerde subsidies en media-aandacht, hebben ook nu weer een mooie plek gekregen. Ook staan er prachtige interviews in met twee promovendi en een onderzoeksassistent over het doen van klinische relevant onderzoek in de GGZ.

Het goed gevulde jaarverslag laat zien hoeveel innovatie met daaraan gekoppeld wetenschappelijk onderzoek er binnen Lentis plaatsvindt: wij wensen u dan ook veel leesplezier!

Met dank aan én namens alle onderzoekers binnen Lentis,

Prof. dr. Stynke Castelein
Hoofd onderzoek Lentis Research

Hoogtepunten 2023

Tien research hoogtepunten in 2023

In willekeurige volgorde:

1. Rogier Hoenders is het afgelopen jaar benoemd als hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen, met als leeropdracht 'Zingeving, Leefstijl en GGz'.
2. De eerste deelnemers voor het VOICE Fase 2 onderzoek (therapeutische relatie) zijn geïnccludeerd.
3. De GRIP afdeling heeft een subsidie toegekend gekregen van €700.000,- euro voor het uitvoeren van de onderzoeksprojecten Huis-CAT en HEADDSET+.
4. Onderzoekers van het CIP organiseerden het geslaagde symposium voor Kansrijke wachttijdinitiatieven in de GGz.
5. Onderzoekers van Lentis waren met acht individuele onderzoekspresentaties vertegenwoordigd op het wereldcongres van de Psychiatrie (WPA) in Wenen.
6. De 100^e deelnemer voor het VAT onderzoek (stemmen, hechting en trauma) is geïnccludeerd.
7. Onderzoekers van Lentis verschenen dit jaar in de media. Rogier Hoenders was te zien in een podcast documentaire van de NPO over het populaire supplement ashwagandha. Sanne Booijs werd geïnterviewd voor VGCT magazine over het onderzoek naar een gecombineerde leefstijlinterventie. Stynke Castelein schreef opiniestuk voor Dagblad van het Noorden en Leeuwarder Courant over zelfdoding onder jongeren.
8. Stynke Castelein heeft, op uitnodiging van het Ministerie van Volksgezondheid in Portugal, kennis gedeeld over de herstelgerichte inrichting van de GGz in Nederland.
9. Door inspanningen van onderzoekers van Lentis Research lopen er voortaan vragen mee over genderidentiteit en seksualiteit in relatie tot geestelijke gezondheidszorg.
10. Op de GRIP afdeling is het DITSMI project voor herdiagnostiek van start gegaan. In het kader hiervan zijn ook de ROM-PHAMOUS metingen op deze afdeling weer opgestart.

Jonx, Kinder- en Jeugdpsychiatrie en Autisme

Jonx bestaat uit de volgende onderdelen: Jonx Ambulant, Jonx Autisme, JonxPro en het team Wetenschappelijk Onderzoek Jonx Autisme (WOJA). Jonx is er voor (hoog)gespecialiseerde GGZ-behandelingen aan jeugdigen, hun gezinnen en mensen met autisme van alle leeftijden en alle niveaus. De Jonx-afdelingen Ambulant en Autisme bieden consultatie, diagnostiek, behandeling, specialistische woonvoorzieningen en crisiszorg in de drie noordelijke provincies. Jonx is het expertisenetwerk in Noord-Nederland op het gebied van jeugd, autisme, gender en FASD. Deze expertrol wordt versterkt door: wetenschappelijke onderzoeksactiviteiten in (inter)nationale samenwerkingsverbanden, kennisdeling, innovaties, opleidingen, intensieve samenwerking binnen jeugd- en autismenetwerken en de doorlopende lijn met Lentis-onderdelen (o.a. de overgang na het bereiken van de 18-jarige leeftijd).

Het Autisme Team Noord-Nederland (ATN) van Jonx Autisme heeft een TOPGGz-keurmerk. Het ATN vervult, naast diagnostiek en behandeling, taken op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, innovatie, advies en consultatie, deskundigheidsbevordering en preventie, waarmee het aan het TOPGGz-keurmerk voldoet. Het wetenschappelijk onderzoek bij Jonx staat onder begeleiding van het WOJA-onderzoeksteam en is sterk gericht op het verbeteren en vernieuwen van diagnostiek en behandelingen in co-creatie met ervaren klinici en ervaringsdeskundigen. Wetenschappelijke onderzoeken vinden plaats in nauwe samenwerking met de diverse onderdelen van Jonx, zoals Wonen en Werken voor volwassenen met Autisme (WWA) en Jonx Ambulant. Jonx werkt binnen wetenschappelijk onderzoek ook regelmatig samen met andere nationale en internationale instellingen. Prof. dr. C.M.A. van Ravenswaaij-Arts van het Expertisecentrum voor Zeldzame syndromen van het UMCG is geaffilieerd aan Jonx in het kader van wetenschappelijk advies, beleidsontwikkeling en de begeleiding van promovendi.

Het WOJA-onderzoeksteam van Jonx hanteert de volgende onderzoekslijnen:

1. Optimalisatie van diagnostiek bij autisme en multimorbiditeit.
2. Optimalisatie van (innovatief) behandelaanbod bij autisme en multimorbiditeit.
3. Onderliggende mechanismen van autisme en multimorbiditeit.

Binnen de beschreven onderzoekslijnen doet Jonx onderzoek naar uiteenlopende onderwerpen, zoals (ASS bij) mensen met genetische syndromen, suïciderisicotaxatie, repetitief gedrag, betekenisvol meten van kwaliteit van leven bij mensen met ASS, ASS bij vrouwen en een integraal (behandel)programma ter optimalisatie van inclusie, welzijn en autonomie van mensen met ASS. Hierna volgt toelichting op een selectie van de lopende wetenschappelijke onderzoeken bij Jonx.

Onderzoekslijn 1: Optimalisatie van diagnostiek bij autisme en multimorbiditeit

Phelan-McDermid-syndroom (promotieonderzoek)

Samenvatting

Het promotieonderzoek, met als werktitel 'Development, behavior and autism spectrum disorder in individuals with Phelan-McDermid Syndrome', vindt plaats in samenwerking met het UMCG, (inter)nationale familieverenigingen en expertisecentra in Spanje, Frankrijk, Engeland en Duitsland. Het Phelan-McDermid-syndroom is een zeldzaam genetisch syndroom waarbij verstandelijke beperking en een autisme-fenotype vooropstaan, naast andere (ernstige) psychiatrische problemen, zoals regressie en katatonie. Het doel van het project is de kennis ten aanzien van het ontwikkelings-, gedrags- en psychiatrisch fenotype bij het syndroom te vergroten.

Betrokkenen

A.M. Landlust, MSc, Jonx Autisme en UMCG

Dr. I.D.C. van Balkom, Jonx Ambulant en Jonx Autisme

Prof. dr. C.M.A. van Ravenswaaij, ATN en UMCG (Expertisecentrum voor Zeldzame syndromen)

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (Jonx), UMCG

Looptijd onderzoek: 2020 - 2025

Financiering: intern

Status: dataverzamelingsfase, analysefase en publicatiefase

Contactpersoon

Annemiek Landlust

a.landlust@lentis.nl

Samenvatting

Het onderzoek, getiteld 'Elucidating Female AutiSm Study (EmFASiS): Improving diagnosis and early intervention', is een samenwerking van Jonx met de Rijksuniversiteit Groningen (afdelingen Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie en Klinische Psychologie & Experimentele Psychopathologie) en het Martini Ziekenhuis (Medische Psychologie) te Groningen. De ervaringsdeskundigen van de EmFASiS-klankbordgroep van de Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA) zijn tevens betrokken bij de diverse stadia van het project. Het doel is inzicht te creëren in het vrouwelijke autismefenotype, door middel van 5 kwalitatieve en kwantitatieve deelonderzoeken en het opleveren van een vrouwspecifiek autismescreeningsinstrument. Meer informatie over het EmFASiS-onderzoek is te vinden op www.emfasisonderzoek.org. Subsidie voor dit onderzoek werd toegekend door ZonMw vanuit het Kennisprogramma Gender en Gezondheid.

Betrokkenen

Dr. S. Piening, Jonx Autisme

Dr. Y. Groen, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. D. Jansen (pseudoniem, ervaringsdeskundige)

A.F. Stapert, MSc., Jonx Autisme

R.C.D. Davids, MSc., Martini Ziekenhuis (Medische Psychologie)

Dr. K. Greaves-Lord, Jonx Autisme en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie & Experimentele Psychopathologie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie & Experimentele Psychopathologie)

Dr. I.D.C. van Balkom, Jonx Ambulant en Jonx Autisme

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (Jonx), Rijksuniversiteit Groningen, Martini Ziekenhuis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2024

Financiering: € 484.780 vanuit Kennisprogramma Gender en Gezondheid (ZonMw)

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Sigrid Piening

s.piening@lentis.nl

Levensloop Leerlijnen (bestendinging Academische Werkplaats Autisme)

Samenvatting

In een wereld die mooi, interessant en intens, maar ook verwarrend, veeleisend en gevoelsarm kan zijn, reageren mensen, afhankelijk van hun aanleg en leergeschiedenis, verschillend onder verschillende omstandigheden. De reacties zijn overwegend ondernemend/actief toenaderend (*approach*), defensief/offensief (*fight*), afhoudend/vermijdend (*avoidant; flight*) of geheel passief (*freeze*). De primaire neiging om over het algemeen afhoudend en/of passief te reageren – zeker wanneer het sociale omstandigheden betreft – wordt soms al snel gelabeld als ‘autisme’. Echter, deze labeling betreft slechts een omschrijving van het gedrag dat observeerbaar is, terwijl er onderliggend, op neuropsychologisch niveau, complexere mechanismen interacteren. Mensen met autisme geven regelmatig aan dat het in hun beleving een onderliggende onder- én overgevoeligheid voor prikkels betreft, die vaak leiden tot een automatische (reflexmatige), instinctieve reactie, met weinig tot geen bewuste intentionaliteit. Ze voelen zich ‘overgeleverd’ aan deze diepgewortelde, primaire neigingen (reflexen) van hun autonome en centrale zenuwstelsel (hun vorm van ‘neurodivergentie’). Zij geven aan dat levensloopbestendige begeleiding om juist bewuster (reflectief) te handelen, uitkomst biedt: autonoom, maar samen werken aan levensdoelen passend bij hun eigen waarden, wensen en mogelijkheden, in lijn met hun identiteit en wereldbeeld.

Het huidige participatieve onderzoeks-, innovatie- en kennisdelingsproject betreft daarom het stimuleren van de identiteitsontwikkeling van neurodivergente mensen in interactie met hun context. Er wordt, in een programmacommissie samengesteld uit diverse belanghebbenden, samengewerkt aan de co-creatie van een integrale aanpak, gericht op bovenbeschreven ondersteuningsbehoeften. Het doel is om middels deze leerlijnen uiteindelijk de kwaliteit van leven, het welbevinden, de zingeving en de inclusie van neurodivergente mensen en hun naasten in de verschillende levensfasen te vergroten.

Betrokkenen

Dr. K. Greaves-Lord (programmaleider), Jonx Autisme en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie & Experimentele Psychopathologie)

Dr. S. Piening, Jonx Autisme

E.A. Huberts, MSc (promovendus) + programmacommissieleden

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (Jonx) i.s.m. Rijksuniversiteit Groningen

Looptijd onderzoek: 2024 - 2029

Financiering: € 300.000 anonieme filantropische stichting + € 150.000 ministerie van VWS

Status: voorbereidingsfase

Contactpersoon

Kirstin Greaves-Lord   k.greaves-lord@lentis.nl

GROEP VOOR
REHABILITATIE
EN INNOVATIE IN
DE PSYCHIATRIE

Langdurige zorg en wonen

Het Cluster Langdurige Zorg & Wonen (LZW) biedt ondersteuning aan mensen met ernstige psychische aandoeningen (EPA) die (tijdelijk) niet zelfstandig kunnen wonen. Binnen het cluster is de onderzoeksgroep GRIP actief, die eveneens is ingebed bij de Rijksuniversiteit Groningen en is verbonden aan het Rob Giel Onderzoekscentrum (RGOc). GRIP werkt samen met diverse regionale en universitaire psychiatrische centra, (inter)nationale universiteiten (King's College London, University College London, University of Texas) en instituten als het Trimbos-instituut, Kenniscentrum Phrenos en Stichting HIC&ART. Het onderzoek van GRIP richt zich op het ontwikkelen, testen en aanpassen van nieuwe en bestaande interventies, en het beantwoorden van fundamentele vragen gerelateerd aan EPA en vragen rondom zorgorganisatie en -implementatie. GRIP betreft ook actief naasten in het onderzoek en zet in op innovatie, zowel binnen het academisch veld als in sociale projecten, gericht op het overbruggen van de kloof tussen de wetenschap en de klinische praktijk.

In dit hoofdstuk krijgt u een overzicht van de onderzoeken die lopen binnen het cluster LZW, ingedeeld in de volgende drie onderzoekslijnen:

1. Cognitieve rehabilitatie & negatieve symptomen.
2. Identiteitsontwikkeling.
3. Zorgorganisatie en samenwerking in de triade.

Onderzoeksproject: Huis-CAT

Onderzoeksgroep: GRIP (Cluster Langdurige Zorg & Wonen, Zuidlaren)

Supervisor: Lisette van der Meer

Hoi! Zou je je allereerst kort willen voorstellen?

Ik ben Tim, 28 jaar en ik woon in Groningen. Ik heb in Groningen Biomedische Wetenschappen gestudeerd, zowel de bachelor als de master. Ik wilde eigenlijk de master Klinische Neuropsychologie doen, maar dat kon helaas niet, omdat ik niet de juiste voorkennis had voor de premaster. Toen heb ik besloten om de master Biomedische Wetenschappen te doen, maar mijn interesse in psychologie was dus al wel aanwezig. In mijn vrije tijd voetbal ik graag en breng ik tijd door met vrienden. Lezen en schaken vind ik ook leuk om te doen.

Aangenaam! Waarom ben jij het onderzoek in gegaan?

Tijdens mijn master liep ik stage bij een voedingsinterventiestudie bij het UCP. Dat vond ik zo leuk en interessant dat ik wel verder wilde in de psychiatrie. Op een gegeven moment tipte mijn toenmalige scriptiebegeleider, Shiral Gangadin, mij een vacature voor junior onderzoeker bij Lentis. Dat was voor mij een mooie mogelijkheid om psychologie en mijn biomedische achtergrond te combineren! Ik besloot te solliciteren en werd aangenomen. Ik ben in augustus 2022 afgestudeerd en in november 2022 gestart bij Lentis als junior onderzoeker. Ik heb eerst een jaar kunnen 'proeven' aan verschillende manieren van onderzoek doen door bij meerdere projecten te ondersteunen. Zo heb ik kunnen ervaren wat ik leuk vind – met als resultaat dat ik sinds januari 2024 een eigen onderzoeksproject heb voor in elk geval 2 jaar!

Wat leuk, gefeliciteerd! Wat is de focus van dat onderzoeksproject?

Het onderzoeksproject hebben we 'Huis-CAT' genoemd. Het doel ervan is om de reeds bestaande CAT-interventie te versimpelen en breder beschikbaar te maken. CAT (Cognitieve Adaptatie Training) is een interventie voor cliënten met een psychische aandoening die moeite hebben met het dagelijks functioneren door cognitieve problemen. Ze hebben bijvoorbeeld moeite met overzicht bewaren, organiseren, plannen of schakelen tussen taken, waardoor ze problemen ervaren in hun dagelijkse activiteiten. Denk hierbij aan problemen met zelfstandig boodschappen doen of reizen naar een familielid, maar ook kleinere dingen als tandenpoetsen of de juiste kleding aantrekken kunnen al lastig zijn. Middels CAT zoek je naar individuele hulpsteuntjes (bijvoorbeeld een agenda of een ingesproken wekker) die de cliënt helpen cognitieve problemen te omzeilen en in staat stellen de dagelijkse activiteiten wél zelfstandig te kunnen uitvoeren. De wensen en doelen van de cliënt staan hierbij centraal.

CAT is een erg goede, effectieve interventie gebleken, maar blijkt ook moeilijk te implementeren. Door de hoge werkdruk bij hulpverleners schiet (het leren en/of toepassen van) CAT er vaak bij in. Ook is vaak niet het hele team CAT-getraind, waardoor sparren met collega's lastig is. Daarnaast is het best lastig om de cognitieve testjes die bij de cliënt worden afgenomen, te 'vertalen' naar een concreet plan. Het doel van Huis-CAT is daarom de CAT-interventie te versimpelen en breder beschikbaar te maken – een soort 'huis-, tuin- en keuken-CAT', dus.

Dat klinkt als een goed idee. Hoe wil je dat gaan doen?

We willen CAT vereenvoudigen middels een user-centered design, oftewel: in samenspraak met hulpverleners en naasten (de 'gebruikers'). We zijn daarom nu in gesprek met hulpverleners over de pijnpunten, moeilijkheden en drempels die zij ervaren bij het gebruik van CAT en hoe zij denken dat we dit kunnen verbeteren. We benaderen ook naasten om mee te denken, omdat zij vaak ook iets willen doen voor hun familielid met een psychische aandoening, maar de handvatten daartoe missen.

Wat uiteindelijk de precieze vorm van de 'versimpelde' CAT wordt, is nog niet helemaal duidelijk. We denken na over het ontwikkelen van een interactieve website, waarop informatie over CAT te vinden is en je stapsgewijs door de interventie wordt geleid, al dan niet aan de hand van video's. We zouden daarnaast een digitale tool kunnen ontwikkelen die de resultaten van de cognitieve testjes vertaalt naar een concreet voorstel voor een strategie om cognitieve problemen te omzeilen. We werken overigens samen met experts van de Hanzehogeschool, die met ons meekijken naar hoe we de wensen van hulpverleners en naasten het beste kunnen vertalen naar een vorm van digitale ondersteuning.

Interessant! Wil je uiteindelijk ook nog onderzoeken of Huis-CAT werkt?

Jazeker, maar dat valt waarschijnlijk buiten de scope van mijn project; dat is namelijk maar 2 jaar. In het 1^e jaar willen we Huis-CAT ontwikkelen. Vervolgens willen we in het 2^e jaar een kwalitatieve studie uitvoeren om te kijken of Huis-CAT gebruikersvriendelijk en goed toepasbaar is, en of de voorgestelde strategieën overeenkomen met die van 'gewone' CAT. Als dat allemaal goed zit, willen we Huis-CAT uitrollen in heel Nederland door samenwerking te zoeken met grotere organisaties, zoals MIND Ypsilon, het RGOc en ons eigen ART-netwerk. Een leuk vervolgproject zou dan zijn om in een effectiviteitsstudie te kijken of Huis-CAT net zo goed werkt als CAT (of misschien wel beter!).

Een mooi project! Tot slot: hoe vind je het om onderzoek te doen binnen Lentis?

Ik vind het erg leuk! De variatie in werkzaamheden bevalt me erg goed: de ene dag ga ik langs bij verschillende teams om mensen te vinden die willen meedenken met ons onderzoek, de andere dag leid ik een focusgroep en weer een andere dag ben ik bezig met data-analyse. Daarnaast vind ik de flexibiliteit en vrijheid erg fijn: als ik geen afspraken heb, kan ik zelf inplannen hoe mijn dag eruitziet en waar ik werk.

Wat ik zo prettig vind aan het werken bij Lentis, is dat je midden in de setting zit waarnaar je onderzoek doet. Je spreekt regelmatig behandelaars en cliënten; je kunt gewoon even langslipen. Je krijgt daardoor ook direct de vraagstukken mee waarmee zij in de praktijk worstelen. Als onderzoeker probeer je daarvoor een oplossing te vinden. Je onderzoek heeft dus direct effect op de manier van werken en op datgene waar behandelaars en cliënten in de praktijk tegen aanlopen. Dat vind ik van grote toegevoegde waarde!

Onderzoekslijn 1: Cognitieve rehabilitatie & negatieve symptomen

Cognitieve Adaptatie Training (CAT) – randomized controlled trial

Samenvatting

CAT is een psychosociale interventie, die niet is gericht op het verbeteren, maar op het omzeilen van cognitieve stoornissen, met als doel het functioneren van de patiënt te verbeteren. In de behandeling zal met de patiënt een doel worden geformuleerd en zal worden gekeken welke (cognitieve) beperkingen hem/haar hierbij in de weg staan. De behandeling zal zich richten op het aanleren van nieuwe routines om deze beperkingen te compenseren. Men kan bijvoorbeeld een patiënt met problemen in het prospectief geheugen en een relatief intact retrospectief geheugen, aanleren om te steunen op gewoontes uit het verleden. Na de pilotfase werd in 2013 gestart met een multicenter-RCT naar de effecten van CAT op het functioneren van mensen met een ernstige psychische stoornis. In 2020 zijn de resultaten hiervan gepubliceerd in het tijdschrift Schizophrenia Bulletin. In een follow-upstudie is onderzocht welke belemmerende en bevorderende factoren hebben bijgedragen aan de implementatie van CAT. Deze zijn in 2022 gepubliceerd in het tijdschrift Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing.

Betrokkenen

M. van Dam, MSc., Lentis (FACT)

Dr. A. Stiekema, Maastricht University (Expertisecentrum Hersenletsel)

T. van den Berg, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Prof. dr. R. Bruggeman, UMCG (RGOc) en Rijksuniversiteit Groningen (RGOc)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. D. Velligan, University of Texas (School of Medicine, Psychiatry)

Prof. dr. A. Aleman, Rijksuniversiteit Groningen (NIC)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. J. van Weeghel, Kenniscentrum Phrenos en Universiteit Tilburg (TS Social and Behavioral Sciences, Tranzo, Scientific center for care and wellbeing)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie) en GGZ Drenthe

Instellingen waar het onderzoek werd uitgevoerd: Lentis, Parnassia, GGZ Noord-Holland-Noord

Financiering: € 150.000 door Fonds NutsOhra

Status: afgerond

Contactpersonen

Michelle van Dam   mt.vandam@lentis.nl

Lisette van der Meer   l.vandermeer@lentis.nl

Cognitieve Adaptatie Training (CAT) – implementatie randomized controlled trial (CAT-I)

Samenvatting

CAT is een psychosociale interventie, die niet is gericht op het verbeteren, maar op het omzeilen van cognitieve stoornissen, met als doel het functioneren van de patiënt te verbeteren. In de behandeling zal met de patiënt een doel worden geformuleerd en zal worden gekeken welke (cognitieve) beperkingen hem/haar hierbij in de weg staan. De behandeling zal zich richten op het aanleren van nieuwe routines om deze beperkingen te compenseren. Men kan bijvoorbeeld een patiënt met problemen in het prospectief geheugen en een relatief intact retrospectief geheugen, aanleren om te steunen op gewoontes uit het verleden. Na afronding van de multicenter-RCT en de analyse van de belemmerende en bevorderende factoren voor implementatie, hebben we geld verworven om een groot implementatieonderzoek op te zetten. Diverse effectieve psychosociale interventies zijn beschikbaar voor het bevorderen van herstel bij mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA). Toch bereiken dergelijke interventies slechts 10% van de cliënten, terwijl veel meer cliënten hiervan zouden kunnen profiteren. Deze kloof tussen wetenschappelijke kennis en de klinische praktijk staat bekend als de 'science-to-service gap'. Om deze 'science-to-service gap' te verkleinen, hebben wij een implementatieprogramma ontworpen op basis van zowel wetenschappelijke literatuur als kennis vanuit de klinische praktijk. In dit project wordt getoetst of het implementatiemodel bruikbaar en effectief is voor de implementatie van CAT, met als doel het aantal mensen dat de interventie krijgt aangeboden, te vergroten. Dit onderzoek is gestart in 2018 en de dataverzameling is afgerond in 2020. De data-analyse zal in 2024 worden afgerond en het hoofdartikel van dit project zal in de loop van 2024 worden ingediend voor publicatie. Dan zullen de resultaten ook breder worden gedeeld. In november 2023 heeft Lisette van der Meer een Scientific Impact Award ontvangen van de Nederlandse Vereniging voor Neuropsychologie voor CAT.

Betrokkenen

M. van Dam, MSc., Lentis (FACT)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. J. van Weeghel, Kenniscentrum Phrenos en Universiteit Tilburg (TS Social and Behavioral Sciences, Tranzo, Scientific center for care and wellbeing)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie) en GGZ Drenthe

Instellingen waar het onderzoek werd uitgevoerd: Lentis, Parnassia Den Haag, GGZ Friesland, Dimence

Financiering: € 150.000 door Stichting tot Steun VCVGZ; Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Michelle van Dam   mt.vandam@lentis.nl

Lisette van der Meer   l.vandermeer@lentis.nl

Samenvatting

Veel mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) ervaren problemen in het dagelijks functioneren door cognitieve problemen. Een bewezen effectieve psychosociale interventie die de impact van cognitieve problemen op het dagelijks functioneren vermindert, is Cognitieve Adaptatie Training (CAT). De huidige opzet van CAT vereist echter een tweedaagse training en bovendien neuropsychologische voorkennis. Ons onderzoek laat zien dat deze factoren belemmerend werken voor de implementatie van CAT, waardoor het aantal cliënten dat kan profiteren van de interventie, beperkt is. In dit project richten we ons op het vereenvoudigen en breder beschikbaar maken van de interventie middels de ontwikkeling van een interactieve website, genaamd Huis-CAT. Deze vereenvoudigde versie van CAT neemt niet alleen drempels weg voor woonbegeleiders, maar maakt het bovendien mogelijk voor naasten om cliënten die (begeleid) zelfstandig wonen, met CAT te ondersteunen. Voor dit project is in 2023 subsidie toegekend door ZonMw. In 2024 zal het project starten.

Betrokkenen

T. van Brouwershaven. MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)
Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)
B.J. Hoekman, Lectoraat User-Centered Design, Hanzehogeschool Groningen

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, Parnassia Den Haag, GGZ Friesland, Dimence

Financiering: € 200.000 door ZonMw; Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: voorbereidende fase

Contactpersonen

Tim van Brouwershaven   t.vanbrouwershaven1@lentis.nl
Lisette van der Meer   l.vandermeer@lentis.nl

Samenvatting

Bij het Cluster Langdurige Zorg & Wonen worden mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) behandeld, waarbij vaak sprake is van forse cognitieve problemen. Uit het CAT-onderzoek is gebleken dat cognitieve problemen niet alleen kunnen worden omzeild, maar ook kunnen verbeteren. Mogelijk kan het trainen van de cognitie worden versterkt door gelijktijdige toediening van milde hersenstimulatie met transcranial Direct Current Stimulation (tDCS). In een eerste haalbaarheidsstudie is een vergelijking gemaakt tussen twee cognitieve trainingsprogramma's: Mindset en CIRCuiTS. Voor de ART-doelgroep bleek CIRCuiTS het meest geschikt. Dit programma zal gebruikt worden in een pilotonderzoek om een indicatie te krijgen van de effectiviteit wanneer dit wordt gecombineerd met tDCS. In 2019 werd gestart met de voorbereidingen van het onderzoek en het studieprotocol van het onderzoek is in 2021 gepubliceerd in *Trials*. Het doel is om 26 mensen in het onderzoek te includeren. Eind 2021 zijn 16 mensen begonnen aan de training van het onderzoek, waarvan 8 mensen de training al hebben afgerond. Eind 2022 hebben alle 26 deelnemers de training doorlopen en de laatste follow-upmetingen zijn begin 2023 afgerond. Naar verwachting worden de resultaten van het onderzoek in 2024 gepubliceerd. Op basis van dit pilotonderzoek is in 2022 geld aangevraagd bij de Hersenstichting voor een grote randomized controlled trial in beschermd wonen, waarin we CIRCuiTS combineren met tDCS. Deze subsidie is begin 2023 gehonoreerd en in oktober 2023 is een promovendus op het project gestart.

Betrokkenen

A. Poppe, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)
Dr. L. Bais, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)
Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)
Dr. B. Curcic-Blake, UMCG (Cognitive Neuroscience Center)
Dr. D. van Duin (Trimbos-instituut)
Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie) en GGZ Drenthe
N.C. Buist, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, GGZ Friesland & Cosis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2027

Status: voorbereidende fase multicenter-RCT

Financiering: € 120.119 door Stichting tot Steun VCVGZ & € 500.000 door de Hersenstichting

Contactpersoon

N.C. Buist   n.c.buist@rug.nl

De validatie van de Zelfevaluatie van Negatieve Symptomen-schaal (SNS)

Samenvatting

Negatieve symptomen van schizofrenie zijn gerelateerd aan verminderd sociaal functioneren en een lagere kwaliteit van leven. Daarom zijn de beoordeling en behandeling van de negatieve symptomen belangrijk. Tot op heden zijn de meeste instrumenten voor de beoordeling van negatieve symptomen gebaseerd op beoordelingen door waarnemers. Beoordelingen door waarnemers kunnen echter worden beïnvloed door de ervaring en mening van de beoordelaars. Zelfbeoordelings-schalen kunnen objectieve beoordelingen aanvullen door informatie vanuit het perspectief van de patiënt toe te voegen, die anders misschien niet wordt opgemerkt door zorgverleners of medisch personeel. Bovendien kan de zelfevaluatie van symptomen het inzicht van individuen verbeteren, en daarmee het inzicht in en de betrokkenheid bij het therapeutisch proces.

Recentelijk hebben Dollfus en collega's een zelfbeoordelingsschaal voor negatieve symptomen ontwikkeld die in 5 minuten kan worden ingevuld: de Zelfevaluatie van Negatieve Symptomen (SNS). De schaal bevat 20 items en elk item heeft drie mogelijke antwoorden (sterk mee eens, enigszins mee eens, sterk mee oneens). De totaalscore loopt van 0 (geen negatieve symptomen) tot 40 (ernstige negatieve symptomen). De schaal heeft adequate psychometrische eigenschappen en is gevalideerd in andere talen. Het doel van deze studie is de evaluatie van de psychometrische eigenschappen van de Nederlandse vertaling van de SNS. De Nederlandse vertaling is terugvertaald in het Frans en discrepanties zijn besproken met de auteur van de schaal (prof. Sonia Dollfus), waarna de Nederlandse vertaling is goedgekeurd door prof. Dollfus.

Betrokkenen

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. S. Dollfus, Université de Caen Normandie, Calvados, France

Dr. L. Sanders-van der Scheer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

T. van Brouwershaven, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

A. Poppe, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie) en GGZ Drenthe

Prof. dr. A. Aleman, Rijksuniversiteit Groningen (NIC)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: december 2022

Financiering: Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: data-analysefase

Contactpersoon

Tim van Brouwershaven t.vanbrouwershaven1@lentis.nl

Subdomeinen negatieve symptomen

Samenvatting

In 2013 is een artikel gepubliceerd over het bestaan van subdimensies van negatieve symptomen bij schizofrenie. Het bleek dat negatieve symptomen uit twee factoren bestaan (Liemburg e.a., 2013). In 2014 is dit onderzoek gerepliceerd met een andere onderzoeksgroep, namelijk mensen met een lange(re) ziekteduur. De vraag hierbij was of de indeling van negatieve symptomen in twee factoren ook van toepassing was bij de EPA-populatie met een lange ziekteduur. Dit artikel, getiteld 'Confirmatory Factor Analysis and Differential Relationships of the Two Subdomains of Negative Symptoms in Chronically Ill Psychotic Patients', is in 2016 gepubliceerd. In een vervolgonderzoek is in een andere database (GROUP) onderzocht hoe stabiel deze symptomen, onderverdeeld in subdimensies, zijn over de tijd. Bovendien is gekeken hoe deze symptomen op baseline gerelateerd zijn aan kwaliteit van leven en functioneren zes jaar later. Deze resultaten zijn in 2018 gepubliceerd. Op basis van deze bevindingen hebben Stynke Castelein en Lisette van der Meer (2019) een opinieartikel geschreven. Dit artikel is in samenwerking met Stefan Kaiser herschreven tot een editorial, die in 2021 is gepubliceerd in het British Journal for Psychiatry. In 2024 zal een meta-analyse worden gestart om de aanbevelingen uit dit artikel te volgen en te onderzoeken in hoeverre behandelingen voor negatieve symptomen effectief zijn wanneer de twee subdimensies worden onderscheiden.

Betrokkenen

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. S. Kaiser, University of Zürich, Zwitserland

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

T. van Brouwershaven, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. M. Pillny, University of Hamburg, Duitsland

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2018 - 2025

Financiering: Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: voorbereidende fase meta-analyse

Contactpersoon

Tim van Brouwershaven   t.vanbrouwershaven1@lentis.nl

Samenvatting

Veel mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) hebben, naast de symptomen van hun aandoening, last van cognitieve beperkingen. Deze cognitieve beperkingen hebben vaak een grote impact op het dagelijks functioneren. Met het Cognitive Assessment Interview (CAI) kan deze impact in kaart worden gebracht, wat vervolgens kan dienen als basis voor behandeling.

Het primaire doel van dit onderzoek is te evalueren wat de klinische waarde van de CAI-NL is als instrument in de behandeling en begeleiding van mensen met EPA die langdurig zijn opgenomen ten gevolge van hun psychiatrische stoornis. De psychometrische kwaliteiten van de originele CAI zijn goed, maar voor de Nederlandse vertaling zijn deze nog niet beschikbaar. Het secundaire doel van het onderzoek is om de psychometrische kwaliteiten van de CAI-NL te onderzoeken.

Het onderzoek bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een kwalitatieve observationele studie waarin de klinische waarde van de CAI-NL wordt geëvalueerd. Hiertoe worden 1) de haalbaarheid, 2) de aanvaardbaarheid en 3) de bruikbaarheid van de CAI-NL geëvalueerd. Het tweede deel van het onderzoek is een cross-sectioneel kwantitatief onderzoeksdesign waarin de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, de inhoudsvaliditeit en de interne consistentie van de CAI-NL zullen worden getoetst. Het onderzoek is in 2022 gestart en zal de komende jaren doorlopen. De eerste resultaten zullen naar verwachting in 2024 worden gepubliceerd.

Betrokkenen

I. Nijkamp, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. J. Ventura, UCLA, VS

Prof. dr. R. Bruggeman, UMCG (RGOc) en Rijksuniversiteit Groningen (RGOc)

Dr. L. Sanders-van der Scheer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: januari 2022

Financiering: Lentis, intern

Status: data-analysefase

Contactpersoon

Lisette van der Meer   l.vandermeer@lentis.nl

Onderzoekslijn 2: Identiteitsontwikkeling

Dit ben ik!

Samenvatting

De afdeling Langdurige Rehabilitatie (nu ART) Zuidlaren is in 2017 gestart met de ontwikkeling van een nieuwe psychosociale interventie, gericht op persoonlijk herstel. Meer specifiek ging het om het verbeteren van het identiteitsbesef van patiënten met een ernstige psychische aandoening (EPA). In 2017 is een aanvraag bij Stichting Agis Innovatiefonds ingediend en gehonoreerd. Het ontwikkelproject is eind 2018 afgerond. In 2019 is een pilotstudie uitgevoerd en is vervolgfianciering aangevraagd, welke aanvraag helaas is afgewezen. In 2020 zijn de data van de pilotstudie geanalyseerd. Er is een artikel geschreven over het ontwikkelproces en de uitkomsten van de pilot, dat is ingediend bij het tijdschrift Frontiers in Psychiatry.

Eind 2020 is, dankzij financiering vanuit de Rijksuniversiteit Groningen, een nieuwe promovendus, Elske Kronemeijer, begonnen op het project. Omdat naast identiteit zingeving ook een belangrijk onderdeel is van persoonlijk herstel, wordt zij mede begeleid door prof. dr. Hanneke Muthert vanuit de faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap. Sinds 2022 ligt de nadruk op een combinatie van literatuuronderzoek en werkveldonderzoek naar interventies en meetinstrumenten gericht op zingeving en identiteit. Hierbij wordt een transdiagnostische en transdisciplinaire aanpak gehanteerd. Uiteindelijk zullen deze gegevens worden gebruikt als basis voor een nieuwe digitale versie van 'Dit ben ik!'.

Betrokkenen

E. Kronemeijer, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen

T. Jonker, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

H. Wadman, Lentis (BEL) | M. Huiting, Lentis (BEL & Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

A. Luppés, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. E.H.R. van Setten, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. J. van Weeghel, Kenniscentrum Phrenos en Universiteit Tilburg

Dr. C. Wunderink, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Hanzehogeschool

Prof. dr. J.K. Muthert, Rijksuniversiteit Groningen (Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, GGZ Drenthe en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2025

Financiering: € 88.000 door Stichting Agis Innovatiefonds; financiering promovendus door Rijksuniversiteit Groningen

Status: afgerond

Contactpersoon

Lisette van der Meer

l.vandermeer@lentis.nl

Samenvatting

Identiteit en zelfbeeld zijn concepten die verwijzen naar (opvattingen over) wie men is als persoon, zowel individueel als in verschillende sociale contexten. Om de vraag 'wie ben ik?' te beantwoorden, kunnen mensen labels of verhalen gebruiken, bijvoorbeeld over aspecten zoals namen, rollen, kenmerken, gender, wereldbeelden, levensdoelen, interesses, culturele achtergrond of relaties met andere mensen. Mensen kunnen zich identificeren met deze persoonlijke en sociale identiteiten, en deze kunnen meer of minder prominent of expliciet worden in hun levensverhalen, zelfdefinitie en mentale zelfbeeld. Mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) worden vaak geconfronteerd met tal van uitdagingen die hun identiteit negatief kunnen beïnvloeden, zoals klinische symptomen, cognitieve beperkingen, verstoringen in de basiservaring van het zelf, sociale isolatie, eenzaamheid, stigma, verliezen, werkloosheid en gezondheidsongelijkheden. Identiteitsveranderingen na ziekte zijn vaak uitdagend, maar kunnen ook kansen bieden voor verandering, zelfreflectie en groei. In deze review richten we ons op het analyseren van de wetenschappelijke literatuur rondom interventies die mensen met EPA helpen in het proces van identiteitsontwikkeling. De verwachting is dat de review in 2024 kan worden afgerond.

Betrokkenen

E. Kronemeijer, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen

Dr. E.H.R. van Setten, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. J.K. Muthert, Rijksuniversiteit Groningen (Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, GGZ Drenthe en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2025

Financiering: financiering promovendus door Rijksuniversiteit Groningen

Status: afrondende fase

Contactpersoon

Else Kronemeijer

u.e.kronemeijer@rug.nl

Identiteitsinterventies - 2

Samenvatting

Naast het uitvoeren van een uitgebreid literatuuronderzoek naar interventies die zich richten op identiteit, willen we ook graag in kaart brengen wat hulpverleners aan zorg en ondersteuning bieden rondom het thema 'identiteit en zingeving' bij mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA). Hiervoor hebben we een online vragenlijst opgesteld. De vragen gaan onder andere over werkvormen en gespreksthema's gerelateerd aan identiteit en zingeving. De bevindingen uit dit vragenlijstonderzoek zullen worden gebruikt in een vervolgproject, waarin we een nieuwe en verbeterde tool zullen ontwikkelen om identiteitsontwikkeling bij mensen met een EPA te stimuleren. De vragenlijst is bedoeld voor geestelijk verzorgers, psychologen, psychiaters, vaktherapeuten, ervaringsdeskundigen en andere zorgmedewerkers die werken met mensen met een EPA. Inmiddels hebben 191 psychologen, psychiaters, ervaringsdeskundigen, geestelijk verzorgers, verpleegkundigen en andere hulpverleners deelgenomen. Zij hebben vragen beantwoord over hoe identiteit en zingeving aan bod komen tijdens hun gesprekken met of begeleiding van mensen met een EPA. De resultaten van dit vragenlijstonderzoek worden in 2024 verwacht. In een vervolgonderzoek zullen we zorgverleners en zorgontvangers nog meer verdiepende vragen stellen over deze thema's.

Betrokkenen

E. Kronemeijer, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen

Dr. E.H.R. van Setten, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. J.K. Muthert, Rijksuniversiteit Groningen (Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, GGZ Drenthe en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2025

Financiering: financiering promovendus door Rijksuniversiteit Groningen

Status: afrondende fase

Contactpersoon

Elske Kronemeijer

u.e.kronemeijer@rug.nl

Onderzoekslijn 3: Zorgorganisatie en samenwerking in de triade

Werken in het Netwerk en Steunsysteem van mensen met een EPA (WINST)

Samenvatting

Het WINST-project is een onderzoek binnen Lentis en GGZ Friesland waarin we willen kijken hoe we de samenwerking tussen familie en naasten, cliënten en medewerkers kunnen versterken. We richten ons op cliënten met een EPA die langdurig verblijven in een GGZ-instelling of beschermde woonvorm en hun naasten. We onderzoeken hoe een familie-ervaringsdeskundige kan bijdragen aan het versterken van de samenwerking tussen de cliënt, naasten en zorgmedewerkers. Een familie-ervaringsdeskundige is iemand die zelf een naaste heeft die kampt met een EPA, en deze ervaring inzet in de ondersteuning van cliënten en hun naasten. Middels actie-onderzoek zullen we inventariseren wat familie-ervaringsdeskundigen nodig hebben (bijvoorbeeld kennis, tijd, middelen) en van wie (organisatie, collega's, leidinggevend en et cetera), om zo te kunnen bijdragen aan het versterken van de samenwerking tussen de cliënt, naasten en zorgmedewerkers. Actie-onderzoek houdt in dat we van elkaar leren en kennis verzamelen terwijl we in de praktijk aan het werk zijn met de inzet van familie-ervaringsdeskundigen. Dit doen we door twee keer gebruik te maken van een Plan-Do-Check-Act-cyclus (PDCA). Daarnaast zullen we onderzoeken of de inzet van een familie-ervaringsdeskundige (die de nieuwe werkwijze gebruikt) de ervaren kwaliteit van zorg en welbevinden verbetert. Met deze kennis zullen we een nieuwe werkwijze ontwikkelen, inclusief implementatiehandleiding. In 2023 is dit onderzoek afgerond. Er is een rapport opgesteld met daarin de verzamelde bouwstenen die teams en instellingen kunnen gebruiken om triadisch werken te implementeren.

Betrokkenen

Dr. E. Meijer, Hanzehogeschool

Dr. C. Wunderink, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Hanzehogeschool Groningen

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. E.H.R. van Setten, geen instelling

Dr. L. Polstra, Hanzehogeschool Groningen

Mr. P. Smeets, Hanzehogeschool

B. Stavenuiter, Ypsilon

M. Huiting, Lentis (BEL & Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

K.N. Lap, GGZ Friesland | M. Menger, GGZ Friesland | W. van der Plas, GGZ Friesland

Dr. A. Weerman, Hogeschool Windesheim

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, GGZ Friesland, Hanzehogeschool Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Hogeschool Windesheim, Werkplaats Sociaal Domein Noord, Ypsilon, RGOc

Start onderzoek: december 2020

Financiering: ZonMw

Status: afgerond

Contactpersonen

Lisette van der Meer

l.vandermeer@lentis.nl

Charlotte Wunderink

c.wunderink@lentis.nl

Diagnose, Indicate, Treat Severe Mental Illness (DITSMI)

Samenvatting

Van de mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) verblijft een groot deel in de langdurige zorg, met een stagnerende behandeling. Deze mensen hebben vaak diagnoses die jaren geleden zijn gesteld en inmiddels niet meer actueel of onvolledig zijn. Daarnaast gebruiken mensen met EPA vaak veel medicatie, zonder dat daar een duidelijke actuele indicatie voor bestaat. Dit geeft risico op (ernstige) bijwerkingen, irrationele combinaties, interacties en/of toxische doseringen. Bij DITSMI staan beschrijvende (her)diagnostiek en indicatiestelling in een multidisciplinair team centraal. DITSMI staat voor Diagnose, Indicate, Treat Severe Mental Illness, aldus diagnosticeren, indiceren en behandelen van mensen met een EPA. Het doel van DITSMI is om de zorgverlening weer beter te laten aansluiten op iemands actuele klachten en krachten en daarmee het herstel en de kwaliteit van leven te verbeteren. Dit wordt gedaan door in een multidisciplinair team de tijd te nemen voor een evaluatie in hoeverre de beschrijvende diagnose, huidige behandelingen en samenwerking met naasten nog passend zijn.

DITSMI is ontwikkeld door GGNet, waarbij deze aanpak heeft geleid tot een verandering van de helft van de hoofdclassificaties en twee derde van de behandelindicaties. Het medicijngebruik veranderde voor 67% van de deelnemende personen, met minder ervaren bijwerkingen tot gevolg. Gemiddeld gezien verminderde het zorggebruik en hadden zorgmedewerkers minder tijd nodig voor de zorgverlening.

In het huidige project kijken we hoe we de DITSMI-aanpak het beste kunnen implementeren in de langdurige zorg binnen het kerncluster Langdurige Zorg & Wonen Zuidlaren. De implementatie is medio 2022 gestart en inmiddels wordt de DITSMI-methodiek op vijf van de zes afdelingen gebruikt voor personen die al langere tijd bij ons in zorg zijn. In de komende tijd gaan we ook starten met de DITSMI-methode voor de personen die in het kerncluster instromen.

Betrokkenen

M. Helleman-Funhof, Lentis

Dr. C. Wunderink, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Hanzehogeschool Groningen

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. L. Sanders-van der Scheer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

I. Berg, Lentis

R. Poelarends, MSc, Lentis

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: juni 2022

Financiering: € 55.000 ZonMw; Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: voorbereidende fase / startfase

Contactpersonen

Marjolein Helleman-Funhof   m.helleman@lentis.nl

Lianne Sanders-van der Scheer   lmj.sanders@lentis.nl

Samenvatting

Het ART-model is een nieuwe visie en werkwijze in de langdurige GGZ. Door de nauwe samenwerking met de GGZ-praktijk tijdens de ontwikkeling van het ART-model is de inhoud van het model gebaseerd op de perspectieven van cliënten, naasten en zorgverleners. Door de samenwerking tijdens het ontwikkelproces werd de basis gelegd voor een nationaal lerend netwerk. In de periode 2017 - 2022 zijn effectiviteitsonderzoek en implementatieonderzoek gedaan met behulp van audits, om zo ook het gezamenlijk leren te bevorderen. In het implementatieproces werd aandacht besteed aan de betrokkenheid van alle stakeholders, zowel in de organisatie als op nationaal niveau, en aan het ontwikkelen van strategieën voor duurzame implementatie. Uit het onderzoek bleek dat het werken volgens het ART-model samenhangt met een verbetering in herstelondersteunende zorg. Elementen van het ART-model zijn gerelateerd aan betekenisvolle hersteluitkomsten. De ervaringen van cliënten en hun naasten bevestigen het belang van de drie principes van het ART-model (Actief, Herstel en Triade) en bieden een basis voor verdere doorontwikkeling en concretisering van het model. In 2023 heeft promovendus Lieke Zomer haar proefschrift over dit onderzoek afgerond. In 2024 zal vervolfinanciering worden gezocht om het implementatieproces van ART verder te stimuleren.

Betrokkenen

L. Zomer, MSc, Amsterdam UMC

Dr. Y. Voskes, GGz Breburg, Amsterdam UMC

Prof. dr. J. van Weeghel, Kenniscentrum Phrenos en Universiteit Tilburg (TS Social and Behavioral Sciences, Tranzo, Scientific center for care and wellbeing)

Prof. dr. G. Widdershoven, Amsterdam UMC

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: 18 GGZ-instellingen in Nederland, waaronder Lentis

Start onderzoek: juni 2022

Financiering: € 162.002 Stichting tot Steun VCVGZ; de samenwerkende GGZ-organisaties

Status: afgerond

Contactpersoon

Lisette van der Meer   l.vandermeer@lentis.nl

CENTRUM INTEGRALE PSYCHIATRIE

Centrum Integrale Psychiatrie

Het Centrum Integrale Psychiatrie (CIP) is een TOPGGz-afdeling waar reguliere behandelingen, leefstijlinterventies en een selectie van natuurlijke middelen geïntegreerd worden aangeboden. Het biedt innovatieve zorg met een breed perspectief op gezondheid. De focus is daarbij gericht op gezondheid en welzijn en er wordt actief gewerkt aan het verminderen van klachten en het versterken van draagkracht. Het CIP biedt kwalitatief hoogstaande behandelingen en wil het behandelaanbod blijven vernieuwen. Onderzoek neemt dan ook een belangrijke plek in op de afdeling. Binnen het CIP wordt een aantal van onze innovatieve behandelingen wetenschappelijk onderzocht, vaak in samenwerking met universiteiten en hogescholen.

De projecten zijn ingedeeld in drie onderzoekslijnen:

1. **Transdiagnostische factoren:** mindfulness, compassie, yoga, act en gecombineerde leefstijl interventie
2. **Kritisch medicatie gebruik:** afbouw psychofarmaca en effectiviteit van natuurlijke middelen
3. **Innovatieve e-health programma's:** Wacht@ctief en SteadyMood

Onderzoekslijn 1: Transdiagnostische factoren

Onderzoek naar de GLI-GGZ bij GGZ-medewerkers

Een gecombineerde leefstijltraining gericht op gedrag, ervaren stress en welzijn.

Samenvatting

Medewerkers in de GGZ hebben mogelijk baat bij leefstijltrainingen om hun ervaren stress te verminderen. Uit onderzoek blijkt namelijk dat zo'n 40% van gezondheidszorgprofessionals last heeft van burn-out klachten, waarbij werk gerelateerde factoren vaak een belangrijke rol spelen. Lentis biedt daarom sinds 2018 een leefstijltraining aan medewerkers aan. Onderzoek naar deze interventie richt zich op de vraag of deelnemers uit de leefstijltraining een verbetering laten zien in gerapporteerd en gemeten gedrag, en ervaren stress en welzijn. In totaal hebben 79 deelnemers, verdeeld over 6 trainingen, en 44 controledeelnemers deelgenomen aan de studie. De leefstijltraining bestond uit negen 4 uur durende trainingssessies, verdeeld over 12 tot 16 weken. Deelnemers werkten aan leefstijlveranderingen in voeding, beweging, slaaphygiëne, ontspanning en zingeving. Er waren groepsbijeenkomsten onder begeleiding van een leefstijlcoach en een psychiater gespecialiseerd in leefstijlgeneeskunde, bestaande uit: informatieverstrekking, demonstratie van oefeningen, ervaren van oefeningen, uitwisselen van ervaringen, huiswerk en zelf oefenen. Deelnemers vulden 2 weken voor, bij de start, aan het eind en 3 maanden na afloop van de training vragenlijsten in over ervaren stress en welzijn. Daarnaast vulden ze dagelijks via de smartphone enkele vragen in over hun ervaren stress, welzijn en leefstijl. Tot slot droegen ze een bewegingsmeter (Fitbit Flex 2™). Uit de hoofdanalyse bleek geen significant effect op ervaren stress en welzijn; beide groepen verbeterden gedurende de interventie. Daarnaast is er vervolgonderzoek opgestart om te kijken in hoeverre medewerkers gedragsverandering hebben laten zien, wanneer en op welke gebieden, gedurende de interventie en of er een doses-response relatie is tussen leefstijlverandering en welzijn en stress (in de voorbereidingsfase voor analyses).

Betrokkenen

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP) & UMCG (ICPE),

C.D. Wester, Lentis (CIP)

E. Steffek, Lentis (CIP),

C. Schillemans, Lentis (CIP)

J.J. Biesta, Lentis (PsyQ Hilversum)

R.H. Janssens, Lentis (PsyQ Hilversum)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijdonderzoek: 2018 - 2026

Financiering: /

Status: publicatiefase / analysefase

Contactpersonen

Sanne Booij: sh.booij@lentis.nl

Rogier Hoenders: hjr.hoenders@lentis.nl

Samenvatting

Er is een toenemende belangstelling voor integrale geneeskunde en integrale psychiatrie, maar er is een gebrek aan onderzoek naar het type patiënten dat hiervan gebruikmaakt, hun symptomen, de effecten van behandelingen en patiënttevredenheid. Doel van dit onderzoek is daarom het analyseren van patiëntkenmerken, tevredenheid en gezondheidsuitkomsten in een polikliniek voor integrale psychiatrie, met behulp van routinematige uitkomstmonitoring (ROM) gegevens met vragenlijsten over psychopathologie (OQ-45), kwaliteit van leven (MANSA), veerkracht (BRS), cliënttevredenheid (CQI) en geluk (HI). Het betreft gegevens van zo'n 1300 patiënten met afgesloten behandeltrajecten in de periode 2012 – 2022. Het manuscript wordt momenteel voorbereid voor indiening.

Betrokkenen

Dr. S.H. Booi, Lentis (CIP)

Dr. E. Visser, RGOc

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research en CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2012 - 2024

Financiering: TOPGGz subsidie (€80.000) van Lentis

Status: analysefase

Contactpersoon

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

Samenvatting

Jonge vrouwen lopen veel risico op het ontwikkelen van een depressie. Behandeling van depressie is belangrijk en bestaande behandelingen zijn vaak effectief. Toch knapt een deel van de vrouwen hier onvoldoende van op. Uit eerder onderzoek blijkt dat yoga een positief effect kan hebben op depressie. In dit onderzoek worden de effecten van een 9-weekse training gebaseerd op mindful yoga onderzocht bij jonge vrouwen (18-35 jaar), als toevoeging aan bestaande behandelingen. Het onderzoek is een gerandomiseerde gecontroleerde studie. Deelnemers worden ingedeeld in de controlegroep (gebruikelijke behandeling) of de yogagroep (gebruikelijke behandeling plus yoga). Deelnemers vullen voorafgaand aan de training en na afloop van de training (of een vergelijkbare periode voor de controlegroep) vragenlijsten in en vervolgens 6 en 12 maanden daarna eveneens. In het onderzoek wordt gekeken naar de mate van depressieve klachten, maar ook naar welzijn en kwaliteit van leven en mogelijke werkingsmechanismes zoals afname van piekeren en zelfkritiek. De werving van het onderzoek is eind 2018 voltooid. Er deden 171 jonge vrouwen mee aan het onderzoek, wat betekent dat we het aantal hebben behaald dat we van tevoren hadden berekend. De resultaten van dit onderzoek zijn in 2022 gepubliceerd in een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

N.K. Vollbehr, MSc, Lentis (CIP)

P.A. Engelen, MSc, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (afdeling klinische en experimentele psychopathologie)

Dr. A.A. Bartels-Velthuis, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

L. van Meijeren, Lentis (BEL en CIP)

Prof. dr. M. Nauta, Rijksuniversiteit Groningen (afdeling klinische en experimentele psychopathologie)

Prof. dr. M. Schroevers, UMCG (afdeling gezondheidswetenschappen)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. C. J. Albers, RUG (afdeling psychometrie en statistiek)

Dr. A.D. Stant (Zovon)

Dr. B.D. Ostafin, Rijksuniversiteit Groningen (klinische en experimentele psychopathologie)

Prof. dr. P.J. de Jong, Rijksuniversiteit Groningen (klinische en experimentele psychopathologie)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, INTER-PSY, Forte GGz

Looptijd onderzoek: 2016 – 2020

Financiering: € 345.153 door Lentis, ZonMw, Triodos Stichting, Mind & Life Foundation

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Nina Vollbehr

n.vollbehr@lentis.nl

Algemeen

yogabijdepressie@lentis.nl

Het Therapeutisch Oncologisch Programma (TOP)

Een gecombineerde leefstijlinterventie ter verbetering van de kwaliteit van leven en mentaal en fysiek welbevinden van (ex-)kankerpatiënten; resultaten van een gecontroleerde studie

Samenvatting

Een kleine ongecontroleerde pilotstudie toonde voorlopig bewijs voor de werkzaamheid van een gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor het verhogen van de kwaliteit van leven en de fysieke en mentale gezondheid bij overlevenden van kanker. De huidige grotere, niet-gerandomiseerde gecontroleerde studie onderzoekt opnieuw de haalbaarheid en effectiviteit van deze GLI. De interventiegroep (N=19) volgde een 12 maanden durende eerstelijnsinterventie, bestaande uit: consulten bij de huisarts, lichaamsbeweging, mind-body therapie en voedingsadviezen (individuele en groepssessies). Controles (N=16) waren in aanmerking komende deelnemers die deelname weigerden. Primaire uitkomsten waren kwaliteit van leven, vermoeidheid, geestelijke gezondheid en fysiek functioneren, beoordeeld ± 1 maand vóór (T-1) en bij baseline (T0), evenals 6 maanden (T1) en 12 maanden daarna (T2). Intention-to-treat multilevel analyses werden uitgevoerd. De interventiegroep scoorde slechter op de meeste uitkomstvariabelen bij baseline, vergeleken met controles. De veranderingsscores verschilden significant tussen de groepen voor verschillende maten van vermoeidheid. De resultaten voor angst en fysiek en sociaal functioneren zijn minder eenduidig, omdat in sensitiviteitsanalyses de p-waarden net boven de afkapwaarde stegen. Gekeken naar deze uitkomsten, verbeterde de interventiegroep, terwijl de controlegroep voor de meeste van deze variabelen licht verslechterde. Andere uitkomsten veranderden in de verwachte richting (niet significant). De resultaten geven aan dat deze GLI veelvoorkomende lange-termijn klachten bij overlevenden van kanker vermindert. Een gerandomiseerde gecontroleerde studie naar deze interventie met langere follow-up is nodig om de effectiviteit nog betrouwbaarder in kaart te brengen. In 2022 werden de resultaten verwerkt tot een artikel dat is ingediend voor publicatie in een wetenschappelijk tijdschrift. Het artikel is momenteel 'under review'.

Betrokkenen

Dr. S.H. Booi, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

C.D. Wester, Lentis, (CIP)

A. Pieper, Lentis (CIP) en Psychiatrie Noord, Groningen

E.C. Waarsenburg, Gezondheidscentrum Kloosterveen, Assen

Prof. dr. U. Bultmann, UMCG (Gezondheidswetenschappen)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Financiering: 9.000 van HZD (Dokter Drenthe)

Looptijd onderzoek: 2020-2024

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Sanne Booi

sh.booi@lentis.nl

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

De CHAPTER pilot: Leefstijl bij poliklinische patiënten

Een gerandomiseerd, gecontroleerd pilotonderzoek naar de haalbaarheid, tevredenheid en eerste effecten van een gecombineerde leefstijlinterventie voor poliklinische patiënten met ernstige en/of chronische psychiatrische aandoeningen

Samenvatting

Ongezonde leefstijlkeuzes en lichamelijke aandoeningen komen veelvuldig voor bij mensen met een psychiatrische aandoening. Leefstijlinterventies staan bekend om hun positieve effecten op de lichamelijke gezondheid. Daarnaast is het aannemelijk dat leefstijlinterventies ook op andere vlakken van gezondheid en herstel effect hebben. Er ontbreken echter onderzoeken naar de effecten op andere gebieden van gezondheid en herstel, vooral voor gecombineerde leefstijlinterventies (GLI-GGZ) gericht op meerdere leefstijldomeinen.

In deze pilotstudie brengen we de haalbaarheid, tevredenheid en eerste effecten van een GLI-GGZ op herstel in kaart. De training, bestaande uit elf sessies van drie uur, richt zich op de domeinen voeding, beweging, slaap, ontspanning, middelengebruik en zingeving. Twintig poliklinische patiënten met ernstige en/of chronische psychiatrische aandoeningen werden gerandomiseerd over een controlegroep en een interventiegroep. Voor, tijdens en na de interventieperiode vulden deelnemers vragenlijsten in, droegen ze een beweeg- en slaapmeter, beantwoordden ze dagboekvragen en ondergingen ze lichaamsmetingen. Na afloop werden deelnemers geïnterviewd over hun ervaringen. Zowel het onderzoeks- als interventieprotocol bleken haalbaar en acceptabel voor de deelnemers. Om aan te sluiten bij de diverse doelgroep bleek het nodig om de training voor sommigen te versimpelen en voor anderen verdieping aan te bieden. Eerste effecten werden gevonden op alle hersteluitkomsten, met grootste effecten op maatschappelijk herstel en kleinste effecten op klinisch herstel.

Betrokkenen

C. Schillemans, MSc, Lentis (Leefstijl, CIP, Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP) en UMCG (ICPE)

C.D. Wester, MSc, Lentis (CIP)

E. Steffek, MSc, Lentis (Leefstijl)

Prof. dr. C. Albers, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2021 – 2024

Financiering: TOPGGz CIP en Lentis Leefstijl

Status: analysefase + publicatiefase

Contactpersonen

Charlie Schillemans   c.schillemans@lentis.nl

Rogier Hoenders   hjr.hoenders@lentis.nl

De CHAPTER pilot RCT: Leefstijl bij poliklinische patiënten

Een gerandomiseerd, gecontroleerd pilotonderzoek naar de haalbaarheid, tevredenheid, implementatie en (kosten-)effectiviteit van een gecombineerde leefstijlinterventie voor poliklinische patiënten met ernstige en/of chronische psychiatrische aandoeningen

Samenvatting

Er is een grote behoefte aan nieuwe effectieve behandelingen in de GGZ die naast de psychische gezondheid ook andere vormen van herstel verbeteren. Gecombineerde leefstijlinterventies (GLI-GGZ) lijken veelbelovend. De CHAPTER pilotstudie liet positieve effecten zien op alle domeinen van herstel. Wel moest de interventie aangepast worden om aan te sluiten bij de behoeftes en mogelijkheden van de diverse doelgroep. In de CHAPTER pilot RCT onderzoeken we de haalbaarheid, tevredenheid, implementatie en (kosten-) effectiviteit van de aangepaste GLI-GGZ op verschillende poliklinische locaties van Lentis.

De vernieuwde interventie bestaat uit 12 wekelijkse bijeenkomsten, gevolgd door drie driewekelijkse terugkombijeenkomsten. Naast voeding, beweging, slaap, ontspanning, middelengebruik en zingeving komen ook de thema's maatschappelijk deelnemen en natuur aan bod. Een leefstijlmaatje uit het eigen netwerk wordt betrokken bij de training. De training kent een versimpelde toegankelijke basis, met verdiepende modules voor deelnemers die daar behoefte aan hebben. In totaal worden 50 transdiagnostische poliklinische patiënten (vier Lentis locaties) gerandomiseerd over interventie- en controlegroepen. Deelnemers vullen vragenlijsten in over herstel, dagboekvragen over hun leefstijl en doen mee aan lichaamsmetingen. De ervaringen van trainers op het gebied van implementatie worden eveneens verzameld. Na afloop worden interventiegroep deelnemers uitgenodigd voor een interview over de interventie. In 2023 is het onderzoek opgestart, zijn deelnemers geworven, voormetingen gedaan en de eerste trainingsgroepen gestart.

Betrokkenen

C. Schillemans, Lentis (Leefstijl, CIP, Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP) en UMCG (ICPE)

C.D. Wester, Lentis (CIP)

E. Steffek, Lentis (Leefstijl)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Dr. D. Stant, Zovon

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023-2024

Financiering: TOPGGz CIP en Lentis Leefstijl

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersonen

Charlie Schillemans

c.schillemans@lentis.nl

Samenvatting

Dit is een gespreksgroep voor mensen die willen onderzoeken of zingeving, spiritualiteit en religie (ZSR) kunnen bijdragen aan hun mentale gezondheid. Een SPIRIT-groep is een groepstherapie gebaseerd op principes van cognitieve gedragstherapie met aandacht voor spiritualiteit. De methodiek is ontwikkeld in Harvard door Dr. Rosmarin.

Betrokkenen

Dr. J. van Nieuw Amerongen, Kennisinstituut Christelijke ggz

Dr. B. van den Brink. GGz Centraal, Kennisinstituut Christelijke ggz en Vrije Universiteit

Prof. dr. H. Schaap-Jonker, Kennisinstituut Christelijke ggz en Vrije Universiteit Amsterdam

Prof. dr. A.W. Braam, Altrecht GGz en Universiteit voor Humanistiek

Prof. dr. P. Verhagen, KU Leuven

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Elios, De Hoop, Altrecht, Arkin en Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2024 - 2026

Financiering: Subsidie ZonMw en interne subsidie TOPGGz

Status: eerste groep start in maart 2024

Contactpersoon

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

Zingeving in de GGZ

Samenvatting

Naar aanleiding van de AKWA zorgstandaard zingeving in psychische hulpverlening wordt de handelingsverlegenheid van hulpverleners onderzocht middels de SCCQ-NL en interventies ontwikkeld om deze te verminderen om zo de religiosity-gap te verminderen.

Betrokkenen

M. Schoot, Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. J.J. van Os, UMC Utrecht

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2024 - 2028

Financiering: NOABER Foundation

Status: start per 1 Maart 2024

Contactpersoon

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

Onderzoekslijn 2: Kritisch medicatiegebruik

Het effect van kruiden en supplementen bij psychische problematiek (dagboekstudie)

Samenvatting

Binnen het Centrum Integrale Psychiatrie zijn er patiënten die geen reguliere medicatie (meer) willen gebruiken. Onder bepaalde voorwaarden, zoals omschreven in het complementaire en alternatieve geneeswijzen (CAG) protocol, kan als additie of als vervanging een kruid of supplement worden voorgeschreven. Het onderzoek richt zich op de vraag: is het kruid of supplement bij deze persoon effectief en zo ja, voor welke klachten?

Deelnemers met angst- en/of depressieklachten die één van de volgende middelen willen gebruiken worden uitgenodigd mee te doen aan het dagboekonderzoek: Lavendelolie capsules, SAME supplement Glycine, Ashwagandha. Twee weken voor de start met het middel, begint de deelnemer met het invullen van een korte dagelijkse vragenlijst via hun smartphone of computer. De vragen gaan over angst- en/of depressieklachten en welzijn. De dagelijkse vragenlijsten worden ingevuld tot in elk geval zes weken na de start met het middel. Met behulp van interrupted time-series analyses wordt onderzocht of er niveaueverschillen of graduele veranderingen plaatsvonden in de klachten.

Op dit moment zijn de data geanalyseerd van vier deelnemers die Lavendelolie capsules (60 mg/dag) gebruikten, zij vulden vragen in over somberheid, piekeren, spanning, angst, energie en kalmte. Bij 2 à 3 van de 4 deelnemers worden dalingen in somberheid en piekeren (niveaueverschillen en graduele dalingen) gevonden. In de andere klachten wordt maar bij één deelnemer een daling gevonden. De eerste resultaten suggereren dat Lavendelolie capsules met name kunnen helpen om somberheid en piekeren te verminderen, maar niet bij iedereen. Er is recentelijk een nieuwe deelnemer bijgekomen. De data wordt geanalyseerd door verpleegkundige in opleiding tot specialist (VIOS) G. Schaafstal en gebruikt voor haar wetenschappelijk verslag.

Betrokkenen

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

G. Schaafstal (VIOS), Lentis (Eugeria)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2016 - doorlopend

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Sanne Booij

sh.booij@lentis.nl

Samenvatting

Binnen het Centrum Integrale Psychiatrie (CIP) zijn er patiënten die geen reguliere medicatie (meer) willen gebruiken. Onder bepaalde voorwaarden, zoals omschreven in het complementaire en alternatieve geneeswijzen (CAG) protocol, kan als additie of als vervanging een kruid of supplement worden voorgeschreven. In de huidige literatuur zijn er meerdere internationale studies te vinden waarin de ervaringen met het gebruik van natuurlijke middelen bij angststoornissen centraal staat. Hieruit kwam naar voren dat het niet of minder gebruikmaken van reguliere medicatie een gevoel van autonomie geeft en dat het als minder stigmatiserend wordt ervaren. Ook is naar voren gekomen dat patiënten meer informatie zouden willen krijgen van hun voorschrijvend behandelaar over de werking en bijwerkingen. Nadelig aan het onderzoek tot nu toe is dat er geen focus is aangebracht op een bepaald middel, waardoor een scala aan ervaringen naar voren kwam. De resultaten zijn hierdoor breed te interpreteren en moeilijk te vertalen naar de klinische praktijk. Het huidige kwalitatieve onderzoek richt zich daarom op de vraag hoe patiënten met angstklachten in de specialistische ggz het gebruik van lavendeloliecapsules (hebben) ervaren. Dit middel is in verschillende gerandomiseerde en gecontroleerde trials (RCT) effectief gebleken ten opzichte van placebo. Echter, onderzoek naar ervaringen met dit specifieke middel ontbreekt nog. Deelnemers met angst- en/of spanningsklachten die Lavendeloliecapsules gebruiken of hebben gebruikt werden uitgenodigd voor deelname aan de studie. Het onderzoek bestond uit een kwalitatief interview over de ervaringen met het middel. Tot op heden zijn zeven deelnemers geïnterviewd en de gegevens daarvan geanalyseerd. Momenteel is de werving opnieuw uitgerold.

Betrokkenen

M. de Boer, Lentis (Kliniek Groningen)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)

C. Wester, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2021 - 2023

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Sanne Booij

sh.booij@lentis.nl

Transities in depressie

Of, hoe en wanneer depressieve klachten terugkomen tijdens en na stoppen met antidepressiva.

Samenvatting

Het doel was om inzicht te geven in of, hoe en wanneer betekenisvolle veranderingen optreden bij individuele patiënten die stoppen met antidepressiva. Overeenstemming tussen kwantitatieve symptoomgegevens op macroniveau, kwalitatieve beoordelingen en ecologische tijdelijke beoordelingen op microniveau werden onderzocht. Methoden: Tijdens en kort na het stoppen met het gebruik van antidepressiva werden depressieve symptomen en 'down voelen' gemeten bij 56 deelnemers, met behulp van de SCL-90 subschaal depressie wekelijks (macroniveau) gedurende 6 maanden, en 5 ecologische tijdelijke beoordelingen per dag (microniveau) gedurende 4 maanden (30.404 kwantitatieve metingen in totaal). Er werd ook kwalitatieve informatie verkregen, die aanvullende informatie opleverde om te verifiëren dat veranderingen klinisch zinvol waren. Resultaten: Op macroniveau werd een toename van depressieve symptomen gevonden bij 58,9% van de deelnemers die (a) statistisch betrouwbaar was, (b) 3 weken aanhield en/of interventie vereiste, en (c) klinisch zinvol was voor patiënten. Van deze stijgingen gebeurde 30,3% plotseling, 42,4% geleidelijk, en voor 27,3% waren de criteria niet doorslaggevend. Kwantitatieve en kwalitatieve criteria toonden een zeer hoge overeenstemming (Cohen's $\kappa = 0,85$) met betrekking tot de vraag of een deelnemer een herhaling van depressie had ervaren, maar een matige overeenstemming (Cohen's $\kappa = 0,49$) met betrekking tot hoe die verandering plaatsvond. Op microniveau ervoer 41,1% van de deelnemers alleen plotselinge toename van depressieve stemming, 12,5% slechts geleidelijk, 30,4% ervoer beide soorten toename en 16,1% geen van beide. Conclusie: Betekenisvolle verandering komt vaak voor bij patiënten die stoppen met antidepressiva, en er is aanzienlijke heterogeniteit in hoe en wanneer deze veranderingen optreden. In 2023 is het artikel gepubliceerd in Quality of Life Research.

Betrokkenen

A.C. Smit, MSc, Lentis

Dr. E. Snippe, UMCG

Dr. L.F. Bringmann, Rijksuniversiteit Groningen (Psychometrie en Statistiek)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Prof. dr. M. Wichers, UMCG

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: ICPE/UMCG

Looptijd onderzoek: 2019 – 2023

Financiering: European Research Council (ERC-CoG-2015) (aanvrager: prof. dr. M. Wichers; ZonMw (Off Road) (aanvrager: dr. E. Snippe)

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

Het Steadymood terugvalpreventieprogramma

Samenvatting

Steadymood (eerder TD-online) is een e-Health programma gericht op het voorkomen van terugval in een depressie. Aan Steadymood kunnen mensen meedoen die een ambulante behandeling voor depressie bij Lentis afsluiten of net afgesloten hebben. Het doel van Steadymood is: ten minste maandelijkse monitoring van de gemoedstoestand door het invullen van een vragenlijst, vroegtijdig signaleren en handelen volgens een zelf van tevoren opgesteld plan bij terugval om zo het ontwikkelen van een depressieve stoornis te voorkomen. Het onderzoek naar het online Steadymood preventieprogramma bij depressie omvat drie hoofdvragen: 1) Wat is het effect van de interventie op terugkeer van depressie?; 2) Welke factoren hangen samen met succesvolle terugvalpreventie?; 3) Hoe kan het terugvalpreventieprogramma in de toekomst verbeterd worden volgens de gebruikers?

De gegevens van mensen die al langer deelnemen aan het programma zijn onderzocht. Om verbeterpunten te identificeren zijn bestaande en nieuwe deelnemers uitgenodigd om deel te nemen aan interviews waarin de ervaringen met het terugvalpreventieprogramma en de mogelijke verbeterpunten gestructureerd besproken zijn. Daarnaast is op basis van de bestaande terugvalpreventieplannen onderzoek gedaan naar de gepersonaliseerde waarschuwingssignalen voor terugval. Het manuscript is ingediend voor publicatie.

Betrokkenen

Dr. C. Slofstra, Lentis (CIP)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP) en UMCG (ICPE)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2018 - 2023

Financiering: door Zilveren Kruis €88.000 over 2 jaar voor groter uitzetten van het TD online programma en €55.000 over 2 jaar voor het onderzoek

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Christien Slofstra   c.slofstra@lentis.nl

Sanne H. Booij   sh.booij@lentis.nl

Samenvatting

De wachttijden in de geestelijke gezondheidszorg (ggz) zijn lang, met name voor de specialistische ggz. Dit resulteert in *wachttijden* voorwachtenden, hun naasten, verwijzers en behandelaren. Daarnaast leveren de wachttijden ook *wachtlijden op*. Daarom is binnen Lentis Wacht@ctief ontwikkeld; een eHealth-programma voor mensen met psychische problemen, die bij Lentis op de wachtlijst staan voor een intakegesprek. Wacht@ctief heeft als doel het voorkomen of verminderen van de negatieve gevolgen van de wachttijd voor wachtenden en een betere start van de behandeling. In Wacht@ctief krijgen wachtenden uitleg over de wachttijd en kunnen zij actief aan de slag met Positieve Gezondheid en leefstijlgerichte zelfhulpmodules. Ervaringsdeskundigen en een Wacht@ctief medewerker ondersteunen dit persoonlijke herstelproces. Wacht@ctief is ontwikkeld door middel van participatief actie-onderzoek. In 2022 is er een nieuwe subsidie toegekend om Wacht@ctief verder te ontwikkelen, implementeren en evalueren. De evaluatie betreft gebruiksgegevens en de afname van vragenlijsten en interviews bij gebruikers, naasten, behandelaren en verwijzers. Hiermee beantwoorden we de volgende vragen: 1) hoe de wachttijd wordt ervaren, 2) in hoeverre Wacht@ctief voldoet aan de gestelde doelen voor gebruikers en behandelaren, 3) of de verwachtingen en ervaringen van stakeholders matchen met hoe het programma is opgezet op het gebied van behandelverantwoordelijkheid en de communicatie daarover. Gebruiksgegevens en vragenlijstgegevens worden beschreven. Interviewgegevens zullen worden getranscribeerd en met behulp van thematische analyse worden geanalyseerd.

Betrokkenen

Dr. C. Slofstra, Lentis (CIP)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)

T. van Hoorn, Lentis, (iLentis) (projectleider)

Projectgroep Wacht@ctief (deelnemers vanuit Lentis afdelingen I Lentis, PsyQ

Depressie, CIP en PsyQ Zwolle)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (meerdere afdelingen)

Looptijd onderzoek: 2021-2025

Financiering: 2021-2022: Onderdeel van subsidie Versnellingsprogramma Informatie-uitwisseling Patiënt en Professional (VIPP-GGZ), 2023-2025: Praktijkgericht onderzoek in de GGZ (subsidie ZonMW).

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersonen

Sanne Booij   s.h.booij@lentis.nl

Christien Slofstra   c.slofstra@lentis.nl

Samenvatting

Het doel van dit onderzoeksproject is om het gedachterapport (ook wel bekend als G-schema) te integreren in de gepersonaliseerde behandeling door middel van real-time assessment (PETRA). PETRA is een wetenschappelijk onderbouwde webapplicatie geïntegreerd in het elektronische cliëntendossier van acht grote geestelijke gezondheidszorginstellingen in Nederland. De integratie van gedachterapporten zal worden vergemakkelijkt door het gebruik van de Experience Sampling Method (ESM). ESM is een gestructureerde dagboekmethode die is ontstaan om een dieper begrip te krijgen van dagelijkse emotionele en gedragsmatige schommelingen. In ESM worden individuen regelmatig en direct bevroegd over hun dagelijkse ervaringen in hun natuurlijke omgeving, vaak met behulp van hun smartphones. Momenteel is ESM geïntegreerd in de PETRA webapplicatie, en biedt het een platform voor het gebruik ervan in psychologische behandeling. Desalniettemin ontbreekt er momenteel een systematische methode voor het verzamelen van kwalitatieve informatie, vergelijkbaar met de gestructureerde benadering die gedachterapporten bieden.

In dit onderzoeksproject zullen we de behoeften en voorkeuren van cliënten, hun naasten en therapeuten identificeren via focusgroepen. Na een iteratief ontwerpproces zullen we het geïntegreerde gedachterapport vormgeven in PETRA, ook wel het gedachterapport (G-schema) module genoemd. Nadat de module is ontworpen, zal een pilotstudie worden uitgevoerd om de toepassing van het gedachterapport (G-schema) module in PETRA in de klinische praktijk te evalueren met behulp van evaluatievragenlijsten en kwalitatieve interviews. Deze feedback zal worden gebruikt om de module verder te verfijnen en te implementeren. Daarnaast zullen we trainingssessies ontwikkelen en aanbieden in de acht geestelijke gezondheidszorginstellingen waar PETRA beschikbaar is. Dit heeft tot doel de implementatie en het gebruik van het gedachterapport (G-schema) module te versterken om de effectiviteit ervan te verbeteren.

Betrokkenen

N. Vollbehr, Lentis (CIP)
Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)
Dr. H. Riese, UMCG
Dr. M.C. Servaas, UMCG
F. de Jong, UMCG
Dr. S. de Vos, GGZ Friesland

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG, GGZ Friesland, Lentis (verschillende afdelingen)

Looptijd onderzoek: 2024-2026

Financiering: ZonMW

Status: opstartfase

Contactpersonen

Sanne Booij	s.h.booij@lentis.nl
Nina Vollbehr	n.vollbehr@lentis.nl

Samenvatting

VRelax XL is een multicenter RCT naar de effecten van een zelfmanagement e-health tool en hulpmiddel gericht op het verminderen van spanning en angst middels een VR bril. ZonMw heeft een subsidie toegekend om dit onderzoek uit te voeren. In 2023 zal de werving voor dit onderzoek van start gaan.

Betrokkenen

L. Robbemonnd, UMCG (UCP)

Dr. C. van Driel, UMCG (UCP)

B. Lestestuiver, UMCG (UCP)

Prof. dr. W. Veling, UMCG (UCP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG, huisartsenpraktijken en Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2022 - 2025

Financiering: € 700.000 van ZonMw

Status: voorbereidingsfase

Contactpersoon

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

Samenvatting

Binnen de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) is er sprake van een verschuiving van visie gericht op het behandelen van ziekte naar het vergroten van (positieve) gezondheid. Parallel hieraan wordt er steeds meer de nadruk gelegd op het evalueren van behandelingen op basis van hun effecten op verschillende domeinen van herstel, in plaats van enkel symptoomreductie. Echter, wat er wordt verstaan onder herstel verschilt van persoon tot persoon. Het is nog onbekend hoe zulk gepersonaliseerd, breed herstel in de GGZ gemeten en gemonitord zou kunnen worden. Binnen het Centrum voor Integrale Psychiatrie van Lentis willen we de effecten van onze behandelingen op gepersonaliseerd, breed en duurzaam herstel op termijn graag gaan monitoren. Als een eerste stap willen we met behulp van interviews (kwalitatief) onderzoeken hoe we dit zouden kunnen operationaliseren. We verwachten met dit onderzoek enerzijds inzicht te krijgen in wat voormalig patiënten van het Centrum voor Integrale Psychiatrie verstaan onder gepersonaliseerd en breed herstel. Anderzijds verwachten we met deze gegevens een monitoringsprogramma voor gepersonaliseerd, breed en duurzaam herstel te kunnen ontwerpen.

In 2023 is een psycholoog in opleiding begonnen met de eerste fase van deze studie met als hoofdvraag wat de belangrijkste behandeluitkomsten zijn voor mensen die hun behandeling bij het Centrum voor Integrale Psychiatrie afronden. De belangrijkste uitkomsten bleken begrepen te kunnen worden als een multidimensionaal concept, gekenmerkt door toegenomen empowerment en persoonlijke balans, waarbij symptoomvermindering niet genoemd werd. Cliënten omschreven een blijvend proces richting een nieuwe, onverwachte situatie. Het bijbehorende manuscript is geaccepteerd door het tijdschrift voor psychotherapie en wordt in 2024 gepubliceerd. Dit onderzoek wordt vervolgd met een kwalitatief onderzoek naar de nazorgbehoeften van deze voormalig cliënten.

Betrokkenen

Dr. C. Slofstra, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

N. Vollbehr, MSc, Lentis (CIP)

D. van der Wal, Lentis (CIP)

A. Grashuis, Lentis (CIP)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2022 - 2025

Financiering: /

Status: voorbereidingsfase

Contactpersonen

Christien Slofstra

c.slofstra@lentis.nl

Nina Vollbehr

n.vollbehr@lentis.nl

Verbetering en herstel bij jongvolwassen vrouwen met depressie: de samenhang tussen symptomatische, persoonlijke en maatschappelijke herstelmaten.

Samenvatting

Over behandeling van depressie is bekend dat er grote individuele verschillen zijn in de mate waarin depressieklachten verminderen. In onderzoek naar reductie van klachten wordt de groep die ‘herstelt’ van symptomatische klachten als de gouden standaard gebruikt en wordt deze verandering gezien als klinisch relevant. Echter, voor de klinische praktijk is de groep die ‘verbetert’ ook interessant. Daarvoor is ook het effect van een behandeling op het individu belangrijk als “goede” uitkomst van behandeling.

Naast symptomatisch herstel en verbetering, is het interessant naar de persoonlijke en maatschappelijke domeinen van herstel te kijken. Onder het begrip herstel vallen meerdere aspecten of dimensies: symptomatisch herstel, persoonlijk herstel en maatschappelijk herstel.

Door beter zicht te krijgen op de samenhang tussen individuele herstelmaten over deze meerdere dimensies zouden de individuele effecten van behandeling beter begrepen kunnen worden en wellicht in de toekomst ook beter worden voorspeld. Dit is in het bijzonder van belang voor de behandeling van jongvolwassen vrouwen, die onevenredig veel last hebben van depressie.

In deze studie wordt onderzocht hoe symptomatische verbetering en herstel een jaar na depressiebehandeling samenhangt met persoonlijk en maatschappelijk herstel. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de data die is verzameld bij jonge vrouwen met een depressie in de controlegroep van de Yoga-studie. De resultaten worden in 2024 verwerkt tot een manuscript.

Betrokkenen

Dr. C. Slofstra, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

N. Vollbehr, MSc, Lentis (CIP)

G. Dekker Msc, Lentis/ GGZ Centraal

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2022 - 2024

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Christien Slofstra   c.slofstra@lentis.nl

Nina Vollbehr   n.vollbehr@lentis.nl

Lentis Onderzoeksnetwerk Emotionele Stoornissen (LOES)

Er lopen binnen Lentis diverse onderzoeken op het gebied van emotionele stoornissen, met name de angst- en stemmingsstoornissen. Naast de studies die vanuit Lentis worden geïnitieerd, zijn er ook externe onderzoeksprojecten die vanuit andere centra worden gerund.

LOES is in het leven geroepen om te voorzien in één aanspreekpunt/communicatiekanaal voor de verschillende studies, ondersteuning bij de werving en screening van deelnemers en het organiseren van kennisbijeenkomsten.

Lentis werkte via LOES in 2023 mee aan de volgende externe onderzoeksprojecten:

Therap-i Dagboekmetingen en feedback bij depressie (Harriëtte Riese; UMCG): werving bij PsyQ Depressie.

OPERA Optimaal antidepressivagebruik en afbouw (Sjoerd van Belkum; UMCG): werving bij Lentis BasisGGZ.

STAIRS Het bevorderen van persoonlijk herstel bij patiënten met een depressieve stoornis in remissie.

Looptijd onderzoek: 2021 -

Financiering: /

Status: n.v.t.

Contactpersonen

Christien Slofstra
Rogier Hoenders

c.slofstra@lentis.nl
hjr.hoenders@lentis.nl

Ouderen en Volwassenenpsychiatrie

Het Zorgprogramma Psychosen van de zorggroep Volwassenenpsychiatrie initieert zelf een groot aantal onderzoeken. Daarnaast werkt zij aan een aantal onderzoeksprojecten samen met onder andere het Rob Giel Onderzoekcentrum (RGOc) van het Universitair Medisch Centrum Groningen, Parnassia Bavo Groep, Bavo Europoort, Vrije Universiteit Amsterdam, Maastricht University, Universiteit Tilburg, Rijksuniversiteit Groningen, Kings College London, Nottingham University, Trimbos, Universitair Centrum Psychiatrie (UCP) en het Neuroimaging Centrum (NIC) van het UMCG.

Binnen Volwassenenpsychiatrie wordt er eveneens veel onderzoek gedaan op de ART-afdeling (Zuidlaren) en binnen het Centrum Integrale (CIP). Laatstgenoemde afdeling heeft in 2021 het TOPGGz keurmerk verworven.

ROM-Phamous is de jaarlijkse somatische en psychische screening voor mensen die antipsychotica gebruiken en vormt een belangrijke basis voor wetenschappelijk onderzoek naar zorgoptimalisatie en -evaluatie. In dit hoofdstuk kunt u verschillende onderzoeksprojecten terugvinden die voortgekomen zijn uit ROM-Phamous.

De projecten zijn ingedeeld in vijf onderzoeklijnen:

1. Herstelbevordering bij ernstig psychische aandoeningen
2. Optimale zorgorganisatie
3. Klinische psychiatrie en psychotherapie
4. Klinische epidemiologie
5. Innovatieve meetmethoden bij EPA

Binnen de ouderenzorg biedt Lentis behandeling in de specialistische GGZ gericht op complexe psychiatrische problematiek bij patiënten met vaak fysieke kwetsbaarheid door leeftijd, cognitieve problematiek of niet aangeboren hersenletsel.

Deelname in het 'Netwerk voor Ouderenpsychiatrie' van het Rob Giel Onderzoekcentrum blijft belangrijk in het samenwerken aan een verbetering van het behandelaanbod gecombineerd met wetenschappelijk onderzoek in de regio.

Interview met Floor Arts

Stel je even kort voor.

Ik ben Floor Arts, 31 jaar en ik woon in Groningen. Ik ben sinds november 2023 als onderzoeks-assistent verbonden aan Lentis Research.

Ik heb Taalwetenschappen in Nijmegen gestudeerd en ben in 2015 afgestudeerd. Ik heb daarna nog even de hbo-opleiding Logopedie gedaan, maar die heb ik niet afgemaakt. Na mijn studie heb ik verschillende dingen gedaan. In mijn eerste baan was ik onderzoeksassistent, maar dan in taalonderzoek. Ik heb daarna een jaar als promovendus gewerkt, maar ben toen helaas uitgevallen en heb mijn promotietraject niet afgemaakt. Ik heb vervolgens een klein jaar in de planning gewerkt. Daarna heb ik 3 jaar als tekstcorrector en transcribent gewerkt.

De GGz is een heel nieuw werkveld voor mij, maar ik ben 3 jaar cliënt van Lentis geweest en zo is mijn belangstelling voor de GGz wel ontstaan. Ik ben zelf heel goed geholpen bij Lentis, dus ik vind het mooi om me nu voor de GGz te kunnen inzetten. Ik wilde graag weer iets met onderzoek doen, maar wist niet precies wat. Toen echter de vacature voor onderzoeksassistent voorbijkwam, dacht ik: $1 + 1 = 2!$ Ik moet wel een beetje wennen aan het contact met de verschillende doelgroepen: dat is soms even zoeken, maar niettemin een heel leuke uitdaging.

Vertel eens, wat doe je allemaal als onderzoeksassistent?

Ik doe echt van alles. Zo ondersteun ik momenteel twee promovendi. Bij de een gaat het vooral om het werven van deelnemers en het transcriberen van interviews. Voor de ander neem ik interviews af voor een videopodcast. Heel verschillende werkzaamheden, dus, en voor mij ook nieuw. Ontzettend leuk om te leren!

Verder ben ik bijvoorbeeld bezig met de nieuwe webpagina van Lentis Research. Er bestaat al een pagina, maar die moet herzien worden. Ik verzamel de benodigde informatie bij de collega's en schrijf de teksten voor deze webpagina.

Ook heb ik een ontwerp gemaakt voor de interne nieuwsbrief die we sinds kort vanuit Lentis Research versturen. De eerste nieuwsbrief heb ik inmiddels gevuld en is in april verschenen. In eerste instantie zal deze nieuwsbrief vier keer per jaar verschijnen, dus ik ben alweer bezig met het verzamelen van interessant nieuws voor de volgende nieuwsbrief die rond september/oktober zal verschijnen.

Daarnaast bezoek ik, samen met collega's, de verschillende FACT-teams tijdens de zogenaamde onderzoekslunches. We informeren de teams dan over resultaten van de onderzoeken die wij doen en tegelijkertijd proberen we nieuwe deelnemers te werven. Het mes snijdt aan twee kanten, dus.

Tot slot komen er af en toe wat losse klussen voorbij, bijvoorbeeld het interviewen van een collega van een andere afdeling voor het jaarverslag van Lentis Research.

Wat maakt jouw werk zo leuk?

Ik vind vooral de afwisseling in werkzaamheden erg leuk. Mijn dagen zijn heel divers. Soms is mijn agenda voor de dag 's ochtends een beetje leeg, maar dan komt er van alles tussendoor en heb ik toch een drukke, afwisselende dag. De combinatie van soms lekker even achter je computer zitten en soms heel praktisch bezig zijn, met bijvoorbeeld het afnemen van interviews voor de podcast, vind ik echt heel leuk.

Ik ben er nog maar relatief kort – ik ben in november 2023 begonnen – maar ik heb het gevoel dat ik hier al veel langer ben, omdat de collega's, de werkplek en de werkzaamheden zo vertrouwd voelen. Ik voel me prettig in het team. Op dinsdag en vrijdag zijn we allemaal op kantoor. Het is fijn om te zien hoe nauw iedereen bij elkaar betrokken is en je kunt gemakkelijk bij elkaar binnenlopen.

Naast mijn directe collega's bij Lentis Research heb ik ook contact met de teamleiders van de FACT-teams, waar wij voornamelijk deelnemers werven. Daarnaast werken we nauw samen met onder andere BEL en het CIP. Maar Lentis is een grote organisatie, dus ik ontdek nog steeds afdelingen die ik voorheen nog niet kende.

Ik kan echt een bijdrage leveren aan het onderzoek binnen Lentis Research, vooral ook omdat ik overal bij betrokken ben. Collega's komen bij mij voor hulp, maar ik zie zelf ook kansen en ik denk mee. Het komt echt van twee kanten. Dat vind ik heel belangrijk.

Ondanks dat je nog maar kort bij Lentis werkt: hoe zie je je toekomst?

Dat vind ik een moeilijke vraag! Ik heb nog niet echt iets heel concreets voor ogen. Ik ben op een punt in mijn leven dat ik het belangrijk vind om gewoon te doen wat ik leuk vind en vooral in het nu te leven. Natuurlijk heb ik ambities, maar vooral voor de kortere termijn. Ik voel me nu heel prettig in de ondersteunende rol die ik heb, waarin ik ook een bijdrage kan leveren.

Het lijkt me leuk en interessant me meer te ontwikkelen in het onderzoek binnen de GGz, want dat is voor mij een nieuwe omgeving. Ook zou ik graag meer thuis worden in de gangbare manieren van onderzoek doen, bijvoorbeeld kwalitatief onderzoek. Ik ben een voorstander van training en scholing. Ik wil me blijven ontwikkelen; dan komen er vanzelf mooie dingen op mijn pad!

Onderzoekslijn 1: Herstelbevordering bij ernstig psychische aandoeningen

HospitalitY project (HY) - effectstudie naar een eetclub by psychose

Samenvatting

Veel mensen met een psychotische aandoening hebben problemen op het gebied van psychosociaal functioneren. Dit uit zich onder andere in een klein sociaal netwerk en verminderde zelfredzaamheid. Het HospitalitY project (HY) heeft als doel het bevorderen van herstel door het verbeteren van sociaal contact en zelfredzaamheid. De HY-interventie combineert lotgenotencontact met vaardigheidstraining 'on the spot' (in de eigen woonsituatie) door het opzetten van een eetclub bestaande uit drie cliënten. Deze eetclub wordt begeleid door een verpleegkundige. De methodiek is ontwikkeld (2013-2014) en de resultaten van de pilotstudie zijn in 2019 gepubliceerd. Daarnaast liep er van 2016-2020 een landelijke multicenter trial om de effectiviteit van de HY-interventie te onderzoeken, waar 43 patiënten aan hebben deelgenomen. Helaas is gebleken dat de HY interventie niet heeft geleid tot meetbare veranderingen op het gebied van persoonlijk, maatschappelijk of klinisch herstel. Een wetenschappelijk artikel waarin de resultaten van dit onderzoek staan beschreven is in 2023 gepubliceerd in het Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry. Tijdens de multicenter RCT zijn er tevens dagboekmetingen verzameld. In 2023 is gewerkt aan de analyse van deze dagboekdata.

Betrokkenen

Dr. J.S. Vogel, Lentis (Research)

M. Balancea-Khachaturyan, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. M. Slade, University of Nottingham (School of Health Sciences)

Prof. dr. M. van der Gaag, Vrije Universiteit Amsterdam (Klinische Psychologie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, GGZ Drenthe en UCP

Looptijd onderzoek: 2013 – 2023

Financiering: €145.000, Stichting Roos. Aangevuld met interne subsidie TOPGGz.

Status: analysefase | publicatiefase

Contactpersoon

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Klik [hier](#) of scan de QR code om een video over dit onderzoek te bekijken.

Hoe stop je met cannabis als je een psychische kwetsbaarheid hebt?

Samenvatting

Het gebruik van cannabis onder mensen met een ernstige psychiatrische aandoening (EPA) is relatief hoog en dit heeft vaak negatieve gevolgen voor hun herstel. Het is daarom belangrijk om te kijken naar manieren om mensen met een EPA te helpen stoppen met het gebruik van cannabis. Bij onderzoek naar interventies om te stoppen met cannabis, worden mensen die een EPA hebben echter vaak uitgesloten, waardoor er weinig tot geen evidence-based effectieve interventies beschikbaar zijn voor deze mensen. Om te onderzoeken waar een cannabisinterventie voor de EPA-doelgroep aan moet voldoen, zijn we begonnen bij de bron.

In 2020 is een kwalitatief onderzoek van start gegaan, waarin 12 volwassenen met een EPA diagnose (angst, stemming of psychose) zijn geïnterviewd die succesvol gestopt zijn met het gebruik van cannabis. Ze hebben sinds hun diagnose minstens een jaar lang frequent (drie keer per week of meer) gebruikt en zijn inmiddels minstens 6 maanden gestopt. De voornaamste reden waarom zij gebruikten was het verminderen van een negatieve en ongewenste mentale staat (stressvermindering en verdoven). Wat het stoppen lastig maakte waren afkickverschijnselen, leven in een gebruikersomgeving en het ervaren van de negatieve gevoelens die eerst met cannabis onderdrukt werden. Wat hielp was om 'cold turkey' te stoppen, steun van anderen (professioneel en uit de persoonlijke omgeving), verleiding vermijden en afleiding zoeken. De resultaten van dit onderzoek zijn in 2023 gepubliceerd in het Engelstalige wetenschappelijk tijdschrift BJPsych Bulletin.

Betrokkenen

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Diverse studenten Rijksuniversiteit Groningen (Klinische psychologie)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Prof. dr. W. Veling, UMCG (UCP)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, Universitair Centrum Psychiatrie, GGZ Drenthe

Looptijd onderzoek: 2020 – 2023

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Johanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Klik hier [hier](#) of scan de QR code om een video over dit onderzoek te bekijken.

Samenvatting

STORY MINE staat voor 'Studying Topics of Recovery in Mental Health Oriented Narrative Experiences'. In dit project bestuderen we verschillende topics binnen herstel- en ervaringsverhalen van mensen die (ernstige) psychische klachten hebben ervaren. Topics binnen ervaringsverhalen kunnen thema's zijn gericht op herstel of persoonlijke groei, keerpunten in een herstelproces, en factoren zijn die geleidelijke over de tijd bijdragen aan herstel. We zijn met name geïnteresseerd in informatie uit ervaringsverhalen over hoe herstel nou precies bevorderd wordt. Hierbij gaan we op zoek naar wat voor veel mensen lijkt te helpen (gemeenschappelijke factoren), maar ook hoe iemands persoonlijke levensloop een verklaring kan bieden voor het ontstaan van psychische klachten en wat hierin bijdraagt aan verbetering van de kwaliteit van leven. Een belangrijk onderdeel van het STORY MINE project gaat uit naar het onderzoeken van de impact van ervaringsverhalen op cliënten binnen Lentis. Hierbij willen we de kans op positieve effecten vergroten, en zoveel mogelijk eventuele nadelige effecten voorkomen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bestaande ervaringsverhalen, worden nieuwe ervaringsverhalen verzameld, en onderzoeken we of cliënten binnen Lentis voordeel hebben bij de door ons aangeboden ervaringsverhalen.

Mitch Lases is in 2021 gestart als promovendus op het STORY MINE onderzoek. Tijdens zijn promotietraject zal hij verschillende onderzoeken met betrekking tot herstelverhalen uitvoeren. Het eerste onderzoek betreft het vertalen en valideren van INCREASE, een instrument om herstelverhalen te karakteriseren. In het tweede onderzoek bekijkt hij met behulp van herstelverhalen of het CHIME model van persoonlijk herstel transdiagnostisch kan worden gebruikt. In het derde onderzoek wordt met behulp van focusgroepen onderzocht hoe we het beste een ervaringsverhaleninterventie kunnen opzetten voor cliënten binnen Lentis. In de vierde studie wordt stap voor stap in kaart gebracht hoe de ervaringsverhalen-interventie is opgezet en hoe we deze gaan pilot-testen binnen Lentis ('Intervention Mapping'-studie). In het vijfde onderzoek wordt de pilotstudie uitgevoerd en geëvalueerd.

Betrokkenen

M. Lases, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. I.D.C. van Balkom, Lentis (ATN)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2021 – 2025

Financiering: /

Status: voorbereidingsfase

Contactpersoon

Mitch Lases

mn.lases@lentis.nl

Het vertalen en valideren van Inventory of Characteristics of Recovery Stories (INCREASE-NL)

Samenvatting

Het karakteriseren van eigenschappen van herstel- en ervaringsverhalen over ernstig psychische klachten kan helpen om geschikte verhalen te selecteren voor herstelbevordering van cliënten binnen Lentis. De 'Inventory of Characteristics of Recovery Stories' (INCREASE) is een bestaand Engelstalig instrument om eigenschappen van verhalen te kunnen categoriseren, zoals het type of de modaliteit van het verhaal, kenmerken van de verteller en van het verhaal, informatie over mogelijk aanstootgevende inhoud, keerpunten en positieve of negatieve ervaringen met verschillende thema's en onderwerpen. De INCREASE was echter nog niet beschikbaar in het Nederlands en moest worden aangepast aan gebruik in een Nederlandse context. In dit onderzoek hebben we een Nederlandse versie, aangepast aan de Nederlandse context, van dit instrument ontwikkeld (INCREASE-NL) en geëvalueerd met behulp van zes codeurs (twee onderzoekers, twee ervaringsdeskundigen, en twee klinici) en 30 ervaringsverhalen, afkomstig van de Verhalenbank Psychiatrie. De INCREASE-NL scoorde over het geheel genomen voldoende betrouwbaar op de afzonderlijke items en is geschikt om de belangrijke relevante eigenschappen van ervaringsverhalen vast te leggen. Hierbij wordt aanbevolen vooraf goede codeerafspraken te maken en INCREASE-NL per verhaal door twee codeurs onafhankelijk in te laten vullen, zodat zij de verschillen kunnen bespreken en tot consensus kunnen komen. In 2023 is dit onderzoek afgerond en is een artikel met de bevindingen ingediend voor publicatie bij een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Dit onderzoek maakt deel uit van het STORY MINE promotieonderzoek, van Mitch Lases. Binnen het STORY MINE project kijken we naar wat we kunnen leren uit herstelverhalen van mensen met ernstige psychische aandoeningen en hoe we deze verhalen kunnen inzetten in de praktijk.

Betrokkenen

M. Lases, MSc, Lentis (Research)
Dr. J. Bruins, Lentis (Research)
Dr. F. Ng (University of Nottingham)
Dr. S. Rennick-Eglestone (University of Nottingham)
Dr. J. Llewellyn-Beardsley (University of Nottingham)
Prof. dr. M. Slade (University of Nottingham)
N. van Sambeek, MSc, University Medical Center Utrecht
Prof. dr. F. Scheepers, University Medical Center Utrecht
Dr. I.D.C. van Balkom, Lentis (ATN)
Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research)/Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2021 – 2024

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Mitch Lases   mn.lases@lentis.nl

Is persoonlijk herstel transdiagnostisch?

Samenvatting

Het CHIME model voor persoonlijk herstel is het meest uitgebreide model om herstelervaringen van mensen met ernstige psychische klachten onder te verdelen in vijf hoofddomeinen: 'Connectedness' [Verbondenheid], 'Hope and Optimism' [Hoop en Optimisme], 'Identity' [Identiteit], 'Meaning in Life' [Betekenis in het Leven] en 'Empowerment' [Empowerment]. Onder elk hoofddomein vallen diverse subcategorieën. Het CHIME model is ontwikkeld op basis van psychose ervaringen. Er is nog weinig bekend over de toepasbaarheid van CHIME bij het definiëren van persoonlijk herstel bij andere diagnoses, zoals angst, depressie en autisme. In dit onderzoek hebben we daarom gekeken of alle vijf CHIME domeinen voorkomen binnen herstel- en ervaringsverhalen, afkomstig van de Verhalenbank Psychiatrie, van mensen met een diagnose op het gebied van psychose, angst, depressie, autisme of een combinatie van meerdere diagnoses. Dertig verhalen zijn zin-voor-zin door drie codeurs geanalyseerd, waarin iedere zin een code van (de subcategorieën van) het CHIME model of een nieuwe code kreeg toegewezen. Over alle verhalen en toegewezen codes werd in drietallen een consensusbespreking gehouden.

Uit de resultaten bleek dat alle vijf CHIME domeinen veelvuldig werden gerapporteerd binnen elke diagnosegroep. Het grootste gedeelte van de verhalen ging echter niet over herstel, maar over de moeilijkheden die mensen in aanloop naar hun herstel hadden ervaren (gemiddeld 60,3% van een verhaal). Ook werden zeven nieuwe herstelcodes toegewezen tijdens het analyseren die niet in het CHIME model zaten, namelijk 1) Steun van een (huis)dier / hulphond, 2) Als mens gezien worden, 3) Jezelf herkennen in een ander, 4) Erkenning door diagnose, 5) Verkrijgen van zelfinzicht, 6) Afstand doen van wrokgevoelens / loslaten van boosheid, en 7) Afsluiten of afstand nemen van ongezonde / destructieve relaties. Na het analyseren van de verhalen en het bepalen van consensus door codeurs, zijn de nieuw gevonden thema's voorgelegd aan ervaringsdeskundigen van BEL en leden van de cliëntenraad van Jonx (i.e. member check). Na een positieve beoordeling van de nieuw gevonden thema's, zijn de resultaten in 2023 verwerkt tot een Engelstalig wetenschappelijk artikel en ingediend voor publicatie.

Betrokkenen

M. Lases, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. I.D.C. van Balkom, Lentis (ATN)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2021 – 2024

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Mitch Lases

mn.lases@lentis.nl

Samenvatting

Naast dat ervaringsverhalen ons veel hebben geleerd over wat herstel betekent voor mensen die ernstige psychische klachten hebben doorleefd, kunnen ze ook impact hebben op mensen die soortgelijke ervaringen hebben meegemaakt. Enkele, met name kwalitatieve onderzoeken, hebben al veelbelovende positieve resultaten laten zien van het aanbieden van ervaringsverhalen aan mensen die te kampen hebben met (ernstige) psychische problemen. Zo bleek dat een diverse verhalencollectie, wat betreft een variatie aan vertellers met verschillende kenmerken (bijv. leeftijd, geslacht, etniciteit etc.) en doorleefde gebeurtenissen, een grotere kans op herkenning geeft en hiermee een gunstig effect heeft op de ervaren verbondenheid en hoop bij de ontvangers. Bovendien lijkt het erop dat herstelverhalen het meeste hoop geven als ze gaan over het opnieuw ervaren van een goed bestaan ('Living well'), ondanks de aanwezigheid van nog resterende psychische problemen, in plaats van dat de verteller in het verhaal als volledig herstel weergegeven wordt.

Ondanks dat onderzoek naar de impact van ervaringsverhalen op het (persoonlijke) herstelproces van mensen met ernstig psychische problemen veelbelovend lijkt te zijn, is het nog onduidelijk wat de ideale omstandigheden zijn voor het aanbieden van verhalen in de vorm van een interventie. Om dit te onderzoeken hebben we in 2023 vier focusgroepen georganiseerd om de ideeën en meningen te verzamelen van cliënten, ervaringswerkers en behandelaren binnen Lentis. Deze focusgroepen zijn getranscribeerd, geanalyseerd en gecodeerd (door meerdere onderzoekers), en verwerkt tot een rapport waarin de belangrijkste uitkomsten van de bijeenkomsten en een opzet voor de ervaringsverhalen-interventie beschreven staan. De resultaten zijn ter evaluatie voorgelegd aan de deelnemers van de focusgroepen (i.e. member check). In 2023 is een begin gemaakt aan het verwerken van de resultaten tot een wetenschappelijk artikel, en deze wordt naar verwachting in 2024 ingediend bij een wetenschappelijk tijdschrift ter publicatie.

Betrokkenen

M. Lases, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. I.D.C. van Balkom, Lentis (ATN)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023 - 2024

Financiering: /

Status: analysefase

Contact

Mitch Lases

mn.lases@lentis.nl

Samenvatting

Een recente review naar sekseverschillen in psychose liet zien dat onderzoeksresultaten vaak afkomstig waren van kleine en niet-representatieve steekproeven en dat de onderzoeken vaak verschillende methodieken gebruiken. Tot dusver worden vrouwen ondervertegenwoordigd in de wetenschappelijke literatuur over psychose. Daarbij hanteren veel sekse-onderzoeken een leeftijdslimiet van 35-45 jaar, vanuit biologische overwegingen. Aangezien vrouwen vaker op latere leeftijd een eerste psychose krijgen, worden vrouwen met een late onset psychose dus vaak over het hoofd gezien. Ook richt het meeste onderzoek zich op klinische symptomen, waardoor sekseverschillen op meer subjectieve uitkomstmaten zoals de verschillende vormen van herstel en welbevinden weinig worden gerapporteerd. In dit onderzoek kijken we met behulp van PHAMOUS data of er verschillen zijn in het beloop van klinisch (PANSS), persoonlijk (Happiness Index) en maatschappelijk herstel (Functional Recovery Tool), kwaliteit van leven (ManSa) en psychosociaal functioneren (HoNOS) tussen mannen en vrouwen met een psychotische aandoening. Hierbij houden we rekening met de leeftijd waarop mensen hun eerste psychose kregen: vroege onset (≤ 40 jaar), late onset (≥ 41 jaar). Latent growth mixture modelling is uitgevoerd om verschillende patronen van het beloop van herstel en welzijn vast te stellen. Resultaten laten vijf classes zien, waar sekse een significant effect op heeft. Het interactie-effect sekse*age of onset heeft ook een significant effect op de verdeling over de classes, maar slechts age of onset heeft geen significant effect. Vrouwen met een late onset laten vaker een gunstiger beloop zien, terwijl mannen met early onset vaker een minder gunstig beloop laten zien. In 2023 is de data-analyse uitgevoerd en is er een begin gemaakt met het opschrijven van de resultaten in de vorm van een wetenschappelijk artikel.

Dit onderzoek maakt deel uit van het promotieonderzoek naar sekse- en genderverschillen in psychose, van Linda Hoeksema. Vrouwen en genderdiversiteit zijn tot op heden onderbelicht in de (herstel)literatuur. Het doel van dit promotieonderzoek is om meer inzicht te krijgen in de rol van gender en geslacht bij het herstellen van een psychose.

Betrokkenen

L Hoeksema, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

PHAMOUS onderzoekers

Prof. dr. M. Timmerman, Rijksuniversiteit Groningen (Psychometrie en Statistiek)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2022 – 2024

Financiering: /

Status: analysefase

Contactpersoon

Linda Hoeksema

l.hoeksema@lentis.nl

Een meta-analyse naar de sekseverschillen in incidentiecijfers van psychotische stoornissen

Samenvatting

De laatste meta-analyse naar sekseverschillen in de incidentie cijfers van psychotische stoornissen is gepubliceerd in 2003. Hier kwam uit naar voren dat mannen een hoger risico hadden op het ontwikkelen van een psychotische stoornis dan vrouwen. Recentere studies, waarin bredere diagnostische criteria en leeftijdsgrenzen worden gebruikt, laten een andere incidentie ratio zien, met maar een kleiner hoger risico voor het ontwikkelen van een psychotische stoornis in mannen. Echter, een up-to-date meta-analyse ontbreekt. Aangezien vrouwen vaker pas later in hun leven ziek worden, lijkt de leeftijd waarop iemand een psychose krijgt ook een factor om rekening mee te houden. In deze meta-analyse kijken we naar sekseverschillen in de incidentiecijfers van psychotische stoornissen, waarbij we ook aandacht hebben voor de leeftijd waarop iemand ziek wordt. In 2023 zijn de kaders van het onderzoek vastgesteld en is de zoekterm voor het systematisch zoeken naar wetenschappelijke literatuur geformuleerd.

Dit onderzoek maakt deel uit van het promotieonderzoek naar sekse- en genderverschillen in psychose, van Linda Hoeksema. Vrouwen en genderdiversiteit zijn tot op heden onderbelicht in de (herstel)literatuur. Het doel van dit promotieonderzoek is om meer inzicht te krijgen in de rol van gender en geslacht bij het herstellen van een psychose.

Betrokkenen

L. Hoeksema, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023-2025

Financiering: /

Status: voorbereidingsfase

Contact

Linda Hoeksema

l.hoeksema@lentis.nl

A Human-Centered Design Approach to Develop Oral Health Nursing Interventions in Patients with a Psychotic Disorder

Samenvatting

In dit ontwerpgerichte onderzoek is getracht meer inzicht te verkrijgen in de attitudes, barrières, behoeften en suggesties van verpleegkundigen binnen de GGZ met betrekking tot hun ondersteuning in het behouden en verbeteren van de mondgezondheid van patiënten met een psychotische aandoening. De bevindingen uit contextuele interviews met GGZ-verpleegkundigen en ervaringsdeskundigen (N=10). De uitkomsten zijn vertaald naar vier onderscheidende persona's, die vervolgens zijn gevalideerd door middel van semi-gestructureerde interviews met GGZ-verpleegkundigen en ervaringsdeskundigen (N=19).

Uit ons onderzoek is gebleken dat de attitudes en perspectieven van GGZ-verpleegkundigen uiteenlopen van het niet voelen van verantwoordelijkheid tot het erkennen van een holistische benadering die ook mondgezondheid omvat. De suggesties voor mogelijke interventies voor deze verpleegkundigen varieerden van het verbeteren van hun vaardigheden en kennis tot het implementeren van praktische hulpmiddelen. Het merendeel van de GGZ-verpleegkundigen kon zich identificeren met een persona die een holistische benadering van zorg nastreeft, inclusief aandacht voor mondgezondheid. Echter, ondanks het erkennen van het belang van mondgezondheid binnen hun patiëntengroep, bleek uit de praktijk dat zij weinig verantwoordelijkheid namen voor deze aspecten van zorg. Deze bevindingen onderstrepen de noodzaak voor de ontwikkeling van een specifieke toolkit met interventies die zijn afgestemd op de diverse persona's die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. Daarnaast is er een behoefte aan rolverduidelijking en professioneel leiderschap onder GGZ-verpleegkundigen in relatie tot mondgezondheid, gezien de discrepantie tussen de waargenomen rol en de praktische uitvoering ervan.

Betrokkenen

S. Kuipers, MSc, NHL Stenden en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis Research en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. J. van 't Veer, NHL Stenden

Dr. L. Kronenberg, Dimence

Prof. dr. N. Boonstra, KieN Vip en UMC Utrecht (Neuroscience)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: KieN Vip

Looptijd onderzoek: 2020 – 2023

Financiering: /

Status: gepubliceerd

Contactpersoon

Sonja Kuipers

sonja.kuipers@nhlstenden.com

The Development of an Oral Health Nursing Tool for Patients with a Psychotic Disorder: A Human-Centred Design with a Feasibility Test

Samenvatting

Aanvankelijk hebben we in een focusgroep bestaande uit negen deelnemers (N=9) de voornaamste problemen en behoeften vastgesteld. Hieruit hebben we vijftien verschillende tools voor mondgezondheid geïdentificeerd. De optimale en haalbare oplossing werd geselecteerd op basis van de bevindingen uit een Multi Criteria Decision Matrix. Het veelbelovende resultaat was de ontwikkeling van een brochure, inclusief een bewustwordingsscreener, bedoeld om het bewustzijn en kennisniveau van GGZ-verpleegkundigen over mondgezondheid bij patiënten met een psychotische aandoening te vergroten. Deze brochure is ontworpen als een low-fidelity prototype, welke is onderbouwd met het recente wetenschappelijke bewijs. Dit prototype dient als instrument voor GGZ-verpleegkundigen om hun rol in de bevordering van mondgezondheid effectiever te kunnen vervullen.

De brochure met een bewustwordingsscreener is ontwikkeld als een low-fidelity prototype specifiek gericht op GGZ-verpleegkundigen ter ondersteuning van mondgezondheid bij patiënten met een psychotische aandoening. Dit prototype is gebaseerd op het actuele wetenschappelijke bewijs en is praktisch getest gedurende een periode van 14 dagen door zowel GGZ-verpleegkundigen als ervaringsdeskundigen. Na deze testfase is de haalbaarheid van de brochure geëvalueerd door middel van semigestructureerde interviews met negentien participanten (N=19).

De feedback van de GGZ-verpleegkundigen en ervaringsdeskundigen op de brochure was overwegend positief; zij waren zeer tevreden met het prototype en gaven diverse aanbevelingen voor verbeteringen aan de inhoud. Belangrijke voorgestelde toevoegingen aan de brochure waren onder andere een klinische les en een tandenborstel met tandpasta voor de patiënten, om de praktische toepasbaarheid van de brochure te vergroten. De implementatie van een brochure met een bewustwordingsscreener een haalbare strategie is voor GGZ-verpleegkundigen. Deze tool kan bijdragen aan het verbeteren van de mondgezondheid van patiënten met een psychotische aandoening binnen de GGZ. In 2023 zijn de analyses afgerond.

Betrokkenen

S. Kuipers, MSc, NHL Stenden en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis Research en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. J. van 't Veer, NHL Stenden

Dr. L. Kronenberg, Dimence

Prof. dr. N. Boonstra, KieN Vip en UMC Utrecht (Neuroscience)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: KieN Vip

Looptijd onderzoek: 2022-2024

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Sonja Kuipers

sonja.kuipers@nhlstenden.com

De modererende rol van persoonlijkheidstrekken op de relatie tussen persoonlijk herstel en sociale betrokkenheid in psychose

Samenvatting

Uit een meta-analyse naar factoren geassocieerd aan persoonlijk herstel bij psychose komt naar voren dat er een lager dan verwachte samenhang is tussen persoonlijk herstel en sociale factoren, zoals sociale betrokkenheid. Terwijl sociale exclusie een belangrijke factor is in het ontstaan van psychose, onze klinische interventies bij psychose zich richten op het uitbreiden van het sociale netwerk, en de verbinding met anderen een prominent onderdeel van het CHIME model is. Mogelijk kan deze lager dan verwachte samenhang verklaard worden doordat persoonlijkheidstrekken een modererende rol in de relatie spelen; we verwachtten dat bij mensen met een hoge mate van extravertie en lage mate van neuroticisme, sociale betrokkenheid een grotere rol speelt in persoonlijk herstel van psychose. Regressie analyses werden uitgevoerd op baseline data van 304 Up's studie-respondenten op de ReQOL, een Social Involvement index-score, en de subschalen Neuroticisme en Extraversie van de NEO-FFI. Uit de resultaten komt naar voren dat er geen modererende rol is weggelegd voor beide persoonlijkheidstrekken, maar er zijn wel aanwijzingen voor een sterke directe relatie tussen Neuroticisme en persoonlijk herstel. Deze resultaten onderschrijven het belang van aandacht voor onderliggende stressoren en negatief affect in de behandeling van psychose.

Betrokkenen

J.C.P. Leendertse, MSc, Parnassigroep (Youz & Antes), Erasmus MC (afdeling Psychiatrie)

Dr. D. van den Berg, Vrije Universiteit (afdeling Klinische Psychologie), Parnassigroep (afdeling Onderzoek en Innovatie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. C.L. Mulder, Erasmus MC (afdeling psychiatrie) & Parnassigroep (Antes)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Parnassigroep (Youz & Antes), Erasmus MC

Looptijd onderzoek: juni 2021 – december 2023

Financiering: Parnassigroep (Youz & Antes)

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Pien Leendertse

p.leendertse@ggzwnb.nl

Virtual Reality therapie voor stemmenhoren: in gesprek met je stemmen

Samenvatting

Achtergrond: Auditieve verbale hallucinaties (AVH) komen veel voor bij psychische aandoeningen. Voor veel mensen is stemmenhoren invaliderend en hardnekkig, ondanks medicatie. De huidige psychologische interventies laten lage tot gemiddelde effecten zien. Preliminair studies suggereren dat een innovatieve 'empowerende' psychologische therapie met behulp van computersimulaties (avatars) die de stemmen vertegenwoordigen, effectief kan zijn voor het verminderen van de stemmenlast en de frequentie van stemmenhoren. Virtual reality (VR) heeft de potentie om deze behandeling te verbeteren.

Het doel van deze studie is onderzoeken of de VR-VOICES therapie effectiever is dan de reguliere behandeling voor stemmenhoren. Deze studie is een gerandomiseerd gecontroleerd effect onderzoek (RCT). Mensen met een DSM-5 diagnose die minimaal 3 maanden last hebben van stemmenhoren en 16-65 jaar oud zijn (N=112) zullen geïnccludeerd worden. De hoofduitkomstmaat is de mate van stemmenlast en de frequentie van het stemmenhoren.

Betrokkenen

Dr. C.N.W. Geraets, UMCG (Psychosen)

Prof. Dr. W. Veling, UMCG (Psychosen)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

I. Tewelde, MSc, UMCG (Stemmenpoli)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG, GGZ Drenthe, Kien VIP, GGZ Rivierduinen, Dimence

Looptijd onderzoek: 2021-2026

Financiering: €300.000, ZonMw

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Chris Geraets   c.n.w.geraets@umcg.nl

De invloed van een licht verstandelijke beperking op persoonlijk herstel over tijd bij individuen met een psychotische stoornis

Samenvatting

Persoonlijk herstel is een belangrijk aspect van het herstelproces voor individuen met psychotische aandoeningen. Het richt zich op het bereiken van eigen doelen en aspiraties, ongeacht klinische symptomen. De Slade-groep heeft dit gedefinieerd als een proces van aanpassing en groei voorbij het premorbide zelf (Slade, 2009), met het CHIME-framework als gouden standaard voor de vijf processen: Verbondenheid, Hoop en optimisme, Identiteit, Betekenis in het leven, en Empowerment.

Onderzoek naar het verloop van persoonlijk herstel laat gemengde resultaten zien. De Winter et al. (2024) vonden dat verschillende factoren zoals schizofrenie diagnose, opleidingsniveau, symptomen, publicatiejaar, en ziekte duur van invloed zijn op dit proces. Uit de meta-analyse van Leendertse et al. (2021) kwam naar voren dat affectieve symptomen de belangrijkste negatieve voorspeller zijn voor verloop van persoonlijk herstel.

Bij licht verstandelijke beperking (LVB) en borderline intellectueel functioneren (BIF), een veelvoorkomende conditie bij psychotische stoornissen, zijn er uitdagingen in diagnostiek en behandeling (Wieland & Zitman, 2016). Hoewel LVB/BIF een voorspeller is voor psychotische stoornissen (Hassiotis et al., 2017; Penninx Quevedo et al., 2021), blijft onderzoek naar persoonlijk herstel bij deze groep beperkt. Recente interventieonderzoeken benadrukken het belang van identiteit, persoonlijke krachten, en zelfbeschikking voor het bevorderen van persoonlijk herstel bij deze doelgroep (Berger et al., 2023; Van der Meer et al., 2021).

Dit onderzoek beoogt inzicht te geven in persoonlijk herstel, met specifieke focus op de impact van LVB/BIF op het verloop ervan, en identificatie van bevorderende en belemmerende factoren.

Betrokkenen

M. Antens, MSc, Erasmus MC (Psychiatrie)

Prof. dr. C.L. Mulder, Erasmus MC (Psychiatrie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. A.M. Kamperman, Erasmus MC (Psychiatrie)

B. van Aken, MSc, Fivoor

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Erasmus Medisch Centrum.

Looptijd onderzoek: 2023–2024.

Financiering: Epidemiologisch en Sociaal Psychiatrisch Research instituut (ESPRI).

Status: Analysefase.

Contact

Marijn Antens   m.antens@erasmusmc.nl

The effect of Soteria on personal recovery in the treatment of early episode psychosis

A naturalistic cohort comparison over the course of two years

Samenvatting

Soteria-huizen zijn kleinschalige klinische opname- en behandel voorzieningen voor mensen met vroege psychose, waar persoonlijk herstel van psychose voorop staat in de behandeling: het herstel van contact met zelf, anderen en omgeving, in een normaliserende, groepsgerichte setting. Eerder onderzoek keek naar het effect van Soteria op symptomatisch en sociaal-maatschappelijk herstel, in vergelijking met standaard behandeling van psychose. In deze studie wordt op basis van data van de 2 jaar follow-up data van de UP's studie gekeken naar het effect van Soteria (1 van de deelnemende studie-sites van de UP's studie) versus standaard behandeling zoals die in de overige deelnemende organisatie van UP's wordt geboden. Als design wordt gebruik gemaakt van een naturalistische cohort vergelijking. De cohorten worden in beloop van persoonlijk herstel met elkaar vergeleken door middel van regressie analyses, waarbij verschillende sensitiviteitsanalyses worden ingezet om om te gaan met potentiële beïnvloedende factoren, studie-uitval en kleine groepsgroottes.

Betrokkenen

J.C.P. Leendertse, MSc, GGZ Westelijke Noord Brabant, Erasmus MC (afdeling Psychiatrie)

Dr. D. van den Berg, Vrije Universiteit (afdeling Klinische Psychologie), Parnassia groep (afdeling Onderzoek en Innovatie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. C.L. Mulder, Erasmus MC (afdeling psychiatrie) & Parnassia groep (Antes)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: GGZ Westelijk Noord Brabant, Erasmus MC

Looptijd onderzoek: 2017- 2024

Financiering: GGZ Westelijk Noord Brabant

Status: analysefase

Contact

Pien Leendertse

p.leendertse@ggzwnb.nl

Persoonlijk herstel past ons allemaal!

Een studie naar persoonlijk herstel bij patiënten, hun broers, zussen en gezonde controles

Samenvatting

Persoonlijk herstel overstijgt ziekte en is een verbindende menselijke ervaring. Kernelementen van persoonlijk herstel zijn hoop, zingeving en het opnieuw vinden van jezelf. In dit onderzoek is gekeken of factoren die samenhangen met persoonlijk herstel bij patiënten met een niet-affectieve psychose, hun broers en zussen en gezonde controles vergelijkbaar zijn. Een positief zelfbeeld was significant en onafhankelijk geassocieerd met persoonlijk herstel in alle drie de groepen. Proactief actie ondernemen lijkt ook belangrijk te zijn. Sociaal functioneren droeg significant bij aan persoonlijk herstel bij patiënten en broers en zussen. Wat betreft ziektegerelateerde factoren, hadden depressieve symptomen invloed op persoonlijk herstel bij zowel patiënten als hun broers en zussen, terwijl positieve symptomen dat alleen hadden bij hun broers en zussen.

De bevindingen impliceren dat niet alleen persoonlijk herstel zelf, maar ook een aantal bijbehorende factoren universeel menselijk zijn en bij ons allemaal passen. Herstelgerichte zorg zou nog effectiever kunnen zijn als ze zich naast het verminderen van affectieve symptomen ook richt op het verbeteren van het zelfbeeld, functionele copingstijlen en het genereren van sociale interactie. In 2023 is dit onderzoek gepubliceerd in Schizophrenia Research.

Betrokkenen

R. van Eck, MD, Mentrum, Arkin, Amsterdam

J. van Velden, Mentrum, Arkin, Amsterdam

Dr. A. Vellinga, MD, Mentrum, Arkin, Amsterdam

Dr. L. van der Krieke, UCP, RGOc, Groningen

Prof.dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

GROUP-investigators

Dr. F. Schirmbeck, Mentrum, Arkin, Amsterdam

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Alle GROUP-instellingen & Amsterdam UMC

Looptijd onderzoek: -

Financiering: ZonMw

Status: Gepubliceerd

Contactpersoon

Stynke Castelein

s.castelein@lentis.nl

Treatment-E-AssisT (TREAT) project

Samenvatting

In het TREAT-project werd een computerapplicatie, Treatment-E-AssisT (TREAT), ontwikkeld en geëvalueerd. TREAT kan behandelaren ondersteunen bij het uitstippelen van een behandeltraject voor mensen met een psychotische stoornis. TREAT verwerkt en interpreteert de uitkomsten van de ROM-Phamous screening en geeft hierbij behandeladviezen op basis van bestaande behandelrichtlijnen. Behandelaren (n=27) van vier verschillende GGZ instellingen en hun cliënten (n=187) hebben deelgenomen aan de multicenter effect studie.

De resultaten van de effectstudie laten zien dat het gebruik van TREAT het behandelcontact niet in de weg staat. Ook leidt het gebruik van TREAT niet tot een depersonalisatie van zorg. Het zorgt er juist voor dat veel meer problemen tijdens de behandelplanbespreking aan bod komen, met name over zaken die anders vaak onbesproken blijven, zoals lichamelijke klachten. Door te werken met TREAT wordt over veel meer klachten ook daadwerkelijk een (evidence-based) besluit over de behandeling genomen. De resultaten van de effectstudie zijn verwerkt in twee verschillende artikelen. Het artikel met de uitkomsten over klinische besluitvorming is in 2022 gepubliceerd in het Engelstalige wetenschappelijke tijdschrift Journal of Psychiatric Research. Het artikel met de uitkomsten over behandelcontact en gezamenlijke besluitvorming is in 2023 geaccepteerd voor publicatie in The European Journal of Psychiatry.

Betrokkenen

Dr. L.O. Roebroek, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. A. Boonstra, Rijksuniversiteit Groningen (Economie en Bedrijfskunde)

Prof. dr. P. Delespaul, Universiteit Maastricht University (Psychiatrie & Psychologie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, UCP, GGZ Drenthe, GGZ Friesland

Looptijd onderzoek: 2013 - 2023

Financiering: €165.500 door Stichting ROOS en interne subsidie TOPGGz

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Jozanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Synke Castelein

s.castelein@lentis.nl

Klik [hier](#) of scan de QR code om een video over dit onderzoek te bekijken.

Interview met Melina Tetzlaff

Onderzoek: VOICE

Promotor: prof. dr. Stynke Castelein

Co-promotor: dr. Jojanneke Bruins

Stel je even voor.

Ik ben Melina Tetzlaff en ik ben 30 jaar oud. Ik kom oorspronkelijk uit Duitsland, maar ik woon inmiddels al bijna 6 jaar in Nederland. Ik heb hier mijn bachelor psychologie en master klinische neuropsychologie studie gedaan en voel me inmiddels helemaal thuis in Nederland.

Ik heb heel veel hobbies: ik sport (2 keer per week crossfit en yoga), daarnaast ben ik begonnen met breien en doe ik een naaicursus. Ik hou overigens ook erg van koken.

Hoe ben je bij Lentis terechtgekomen?

Het is een beetje toevallig. Ik ben begonnen aan een studie psychologie met de gedachte dat ik psycholoog ging worden. Tijdens mijn opleiding heb ik echter gekozen voor een onderzoeksstage en ik heb ontdekt dat ik onderzoek heel leuk vond. Ik ben sinds 2022 klaar met mijn master, heb eerst een tijdje gewerkt als onderzoeksassistent en sinds eind 2022 ben ik promovendus bij Lentis Research.

Waar gaat jouw promotieonderzoek over?

Ik werk op het VOICE project, Valuing Opinions in Communication Experiences. VOICE loopt al sinds 2016 en we doen onderzoek naar de therapeutische relatie in de GGz. We willen weten welke factoren een rol spelen voor het opbouwen en de instandhouding van de behandelrelatie. En onze focus ligt dan niet alleen maar op de één op één relatie, dus de relatie tussen één cliënt en één behandelaar, maar ook op de teamrelatie, dus tussen cliënt en behandelteam. En dat is nieuw, dat zie je niet vaak terug in eerdere wetenschappelijke studies.

Het project bestaat uit twee fases. Fase 1 is een kwalitatief onderzoek en is bijna afgerond. Van de focusgroepen ligt er een paper ter publicatie. Uit de focusgroepen weten we dat vertrouwen een belangrijke factor is voor de behandelrelatie. Ook de overeenstemming over behandeldoelen is zowel voor cliënten, maar ook voor behandelaren een belangrijke punt van de relatie. Cliënten hebben bovendien ook nog benoemd dat de beschikbaarheid van het behandelteam een grote invloed heeft op de behandelrelatie.

We zijn naast de focusgroepen ook nog bezig met het afnemen van diepte-interviews. We interviewen behandelaren en ervaringsdeskundigen met vragen als 'wat is volgens jullie de therapeutische relatie?', 'bestaat er zoiets als een teamrelatie?', en 'wat zijn positieve en negatieve factoren voor het in stand houden van de relatie?'. De resultaten kan ik hopelijk eind volgens jaar met jullie delen.

Is er niet al veel onderzoek naar de therapeutische relatie gedaan?

Er is inderdaad al veel onderzoek gedaan, maar er werd voornamelijk onderzocht welke invloed de behandelrelatie heeft op behandeluitkomsten. We missen echter nog onderzoek naar concrete factoren die een rol spelen voor het opbouwen en in stand houden van deze relatie. En de therapeutische relatie op teamniveau, dat is echt vernieuwend.

Duidelijk. Even terug naar jouw onderzoek.

Fase 2 is een kwantitatief onderzoek. We werven 150 behandelduo's (cliënt en een behandelaar uit het behandelteam). De duo's ontvangen eenmalig een online vragenlijst van ons met vragen die gaan over de behandelrelatie of hoe je jezelf zou beschrijven in de omgang met anderen. Het invullen kost cliënten ongeveer 40 minuten. Behandelaren zullen ongeveer 10 minuten bezig zijn met het invullen. We zoeken nog behandelduo's, dus mocht je vragen hebben of wil je meedoen, neem dan even contact op.

Hoe vind je het om onderzoek te doen binnen Lentis?

Ik vind het geweldig om zo dicht op de klinische praktijk onderzoek te doen en contacten met cliënten, behandelaren en teamleiders van de behandelteams te hebben. Goede contacten en zichtbaar zijn is erg belangrijk voor mijn werk en ik krijg veel positieve reacties van veel collega's en cliënten. Het is natuurlijk ook een belangrijk onderwerp.

Daarnaast is er een nauwe samenwerking met mijn projectteam, er is veel voortgang en we hebben elke week iets te bespreken. Dit komt omdat mijn werk heel divers is. Ik plan en neem interviews af, ik mag een presentatie op een groot congres houden, AKWA vraagt naar mijn expertise op het gebied van de behandelrelatie. Je kunt dus niet zeggen dat onderzoek alleen maar saai is. Kortom, ik ben heel blij met deze plek bij Lentis!

Wat is jouw stip op de horizon?

Het ziet er naar uit dat ik eind 2026 het onderzoek heb afgerond. Ik vind het heel leuk om aan het project te werken, maar ik kijk er ook naar uit om het proefschrift te verdedigen. En daarna, in de ideale wereld, combineer ik onderzoek met de praktijk. Zo kun je op meerdere gebieden iets betekenen!

Meer informatie of contact over het VOICE onderzoek?

Mail naar: voice@lentis.nl

Valuing Opinions In Communication Experiences (VOICE)

Samenvatting

In de GGz is de therapeutische relatie van groot belang voor herstel- en behandeluitkomsten. In het VOICE-onderzoek (Valuing Opinions In Communication Experiences) wordt daarom gekeken welke aspecten samenhangen met deze therapeutische relatie. Het doel is om kennis te verzamelen die de basis kan vormen voor het ontwikkelen van interventies, gericht op het verbeteren van de therapeutische relatie. Er zal worden onderzocht of aspecten als stigma, gezamenlijke besluitvorming (shared-decision making) en herstelbevordering samenhangen met de tevredenheid over de therapeutische relatie. Het unieke aan het VOICE onderzoek is dat de therapeutische relatie zal worden bekeken vanuit drie perspectieven, namelijk: ervaringswerkers, andere zorgverleners en cliënten. Op deze manier krijgen we een volledig beeld van mogelijke factoren die deze relatie kunnen beïnvloeden, wat kan leiden tot behandelinzichten en interventies die de therapeutische relatie kunnen verbeteren.

Betrokkenen

M. Tetzlaff, MSc, Lentis (Research)

Dr. S. de Jong (Fase 1), Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 – 2026

Financiering: €220.000 door Stichting tot steun VCVGZ

Status: dataverzamelingsfase | publicatiefase

Contactpersoon

Melina Tetzlaff

m.tetzlaff@lentis.nl

Algemeen

voice@lentis.nl

Samenvatting

In FASE 1 van het VOICE-onderzoek (Valuing Opinions In Communication Experiences) is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd, waarin kennis is verzameld over welke factoren belangrijk zijn in het totstandbrengen en instandhouden van een goede therapeutische relatie in de GGZ. Hiervoor zijn focusgroepen gehouden met cliënten, ervaringsdeskundigen en andere zorgprofessionals bij Lentis (Groningen), Altrecht (Utrecht) en Dimence (Zwolle). Uit deze focusgroepen kwamen vier domeinen naar voren: authenticiteit, vertrouwen en betrouwbaarheid, gedeelde behandeldoelen en beschikbaarheid. Om een goede therapeutische relatie op te bouwen moeten alle partijen transparant communiceren en behandelaars moeten betrouwbaar zijn in hun beschikbaarheid, actief luisteren naar de behoeften van de cliënt en vertrouwen opbouwen voordat er over behandeldoelen wordt gesproken. Het tonen van oprechte interesse helpt het instandhouden van een goede therapeutische relatie, net als je aanpassen aan de veranderende behoeften van cliënten, stabiliteit in het contact en beschikbaar zijn in geval van nood. In 2023 zijn de resultaten aangeboden voor publicatie in een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

Dr. S. de Jong, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 – 2023

Financiering: €220.000 door Stichting tot steun VCVGZ

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Melina Tetzlaff

m.tetzlaff@lentis.nl

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Samenvatting

In FASE 2 van het VOICE-onderzoek (Valuing Opinions In Communication Experiences) onderzoeken we of de factoren die uit het FASE 1 onderzoek naar voren zijn gekomen inderdaad voorspellend zijn voor het opbouwen en instandhouden van een goede therapeutische relatie. Dit doen we door behandeltrio's van één cliënt met zijn/haar casemanager en een tweede behandelaar, die door de cliënt als belangrijk wordt aangewezen, een jaar lang te monitoren. In dat jaar meten we iedere drie maanden de kwaliteit van de therapeutische relatie, vanuit zowel de cliënt als de behandelaars. Uniek is dat we de therapeutische relatie meten op individueel (cliënt en enkele behandelaar) en teamniveau (relatie tussen cliënt en hele zorgteam). Daarnaast zijn er voor de cliënt aan het begin en aan het einde van dat jaar aanvullende metingen waarin de factoren uit FASE 1 worden gemeten.

We zijn in februari 2023 gestart met de werving voor FASE 2, via posters, folders en korte video's met uitleg over het onderzoek. In aanvulling hierop zijn we aan de slag gegaan met wervingspraatjes bij vooral de FACT-teams binnen Lentis, maar ook het CIP. Inmiddels hebben we met succes de eerste behandeltrio's geïncludeerd en de eerste metingen verricht. Tevens is er contact gelegd met externe instellingen om de werving uit te breiden naar een multicenter studie, om een zo divers mogelijke doelgroep te kunnen includeren.

Dit onderzoek maakt deel uit van het promotieonderzoek naar de therapeutische relatie in de context van de huidige GGZ, van Melina Tetzlaff. Een goede therapeutische relatie is belangrijk voor het laten slagen van de behandeling. Het doel van dit promotieonderzoek is om factoren te identificeren die helpen bij het opbouwen en instandhouden van een goede therapeutische relatie met een zorgteam.

Betrokkenen

M. Tetzlaff, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2022 – 2026

Financiering: €220.000 door Stichting tot steun VCVGZ

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Melina Tetzlaff

m.tetzlaff@lentis.nl

Voorspellers van de therapeutische relatie in mensen met EPA: een meta-analyse

Samenvatting

Onderzoek naar de therapeutische relatie bij cliënten met ernstige psychische aandoeningen (EPA) wijst op zijn sterke voorspellende rol voor behandeluitkomsten. Ondanks de erkenning van deze belangrijke rol van de therapeutische relatie, is er minder bekend over de factoren die (wetenschappelijk bewezen) bijdragen aan het opbouwen van een positieve therapeutische relatie. In het bijzonder vormen de klinische symptomen van EPA en mogelijke traumatische ervaringen van de cliënt uit het verleden unieke uitdagingen, waardoor het moeilijk kan zijn voor deze doelgroep om een sterke therapeutische relatie op te bouwen.

Om meer inzicht te krijgen in de factoren waar al wel wetenschappelijke evidentie voor is, voeren we een meta-analyse uit naar factoren die voorspellend zijn voor de kwaliteit van de therapeutische relatie. In 2023 is de search uitgevoerd en is alle literatuur gescreend. Als resultaat hebben wij meer dan 40 studies geïdentificeerd die verschillende voorspellers van de therapeutische relatie bij cliënten met een EPA hebben onderzocht. Met behulp van de semi-partiële correlatie zullen wij gaan berekenen welke factoren de sterkste invloed hebben op de therapeutische relatie. Naar verwachting zullen de analyses in 2024 worden afgerond.

Dit onderzoek maakt deel uit van het promotieonderzoek naar de therapeutische relatie in de context van de huidige GGZ, van Melina Tetzlaff. Een goede therapeutische relatie is belangrijk voor het laten slagen van de behandeling. Het doel van dit promotieonderzoek is om factoren te identificeren die helpen bij het opbouwen en instandhouden van een goede therapeutische relatie met een zorgteam.

Betrokkenen

M. Tetzlaff, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: November 2022 – 2024

Financiering: N.v.t.

Status: analysefase

Contactpersoon

Melina Tetzlaff

m.tetzlaff@lentis.nl

RECOLLECT 2: Internationale studie naar managementinformatie over herstelacademies

Samenvatting

In de RECOLLECT-projecten (Recovery Colleges Characterisation and Testing) staan herstelacademies centraal. Er wordt in RECOLLECT 1 gekeken naar het effect van herstelacademies voor cliënten, wie maakt er gebruik van en welke kenmerken hebben deze academies. Daarnaast wordt er ook gekeken naar de organisatiekant van herstelacademies wereldwijd in RECOLLECT 2. Deze informatie is helpend bij het opzetten van nieuwe en toekomstige herstelacademies. Hiervoor zijn niet cliënten, maar managers bevroegd. In Nederland hebben Enik Recovery College en Ixta Noa hieraan deelgenomen. Wereldwijd hebben 28 landen deelgenomen, zoals Canada, Israël, Thailand, Zwitserland, Singapore en Japan. Er werden maar liefst 221 herstelacademies getraceerd wereldwijd, waarvan 174 deelnamen. Het totale budget van deze academies kwam uit op bijna 30 miljoen, waarvoor 22.000 cursussen werden aangeboden aan ongeveer 55.000 deelnemers van herstelacademies. In Azië (collectivistische cultuur) bleek de modelgetrouwheid van de herstelacademies iets lager en waren de cursussen ook minder aangepast aan de herstelbehoeften van de deelnemers. Cursussen zijn nogal West-Europees opgezet (meer individualistisch). In 2023 is dit wereldwijde onderzoek gepubliceerd in The Lancet Psychiatry.

Betrokkenen

Dr. D. Hayes (King's College London, Londen, Engeland)

H. Hunter-Brown, Msc (King's College London, Londen, Engeland)

Prof. dr. M. Slade (Institute of Mental Health, Nottingham University, Engeland)

T. Verspoor, Enik Recovery College, Utrecht

G. de Roos, Ixta Noa, Arnhem

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Enik Recovery College en Ixta Noa

Looptijd onderzoek: 2022-2023

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Synke Castelein

s.castelein@lentis.nl

Onderzoekslijn 3: Klinische psychiatrie en psychotherapie

TRENSS II: De Apathiestudie (TRENSS II)

Samenvatting

In deze multicenter apathiestudie werd gekeken naar het effect van twee verschillende methoden van hersenstimulatie op de vermindering van negatieve symptomen in het kader van schizofrenie. In een aantal centra wordt een behandeling met rTMS, al dan niet in combinatie met Behavioral Activation Therapy (BAT), aangeboden en op andere locaties wordt behandeld met transcranial Direct Current Stimulation (tDCS). Uit eerder onderzoek is reeds gebleken dat negatieve symptomen uit verschillende subdimensies is opgebouwd. Dit onderzoek richtte zich op het verminderen van één van deze subdimensies, namelijk apathie. Prof. dr. André Aleman (NIC) heeft een Europese en een Nederlandse subsidie verworven voor de Apathiestudie. Lentis was één van de participerende centra (tDCS in Oost Groningen en rTMS in Zuidlaren en FACT Groningen). Lentis medewerkers leverden belangrijke bijdragen waar het gaat om de kennis van patiëntgebonden onderzoek, medische aspecten, patiëntveiligheid en projectcoördinatie. De inclusie voor deze studie liep door tot en met begin 2018. De complexe data-analyse van de verschillende deelonderzoeken nam veel tijd, tot in de loop van 2022. De resultaten van deze studie zijn in 2023 aangeboden ter publicatie. Een Nederlandse samenvatting omtrent de studie is aangeboden voor publicatie in GGzet Wetenschappelijk. De studie is hiermee formeel afgesloten. Toch zullen er nog talrijke publicaties volgens waarin data van deze studie worden gebruikt om hersenprocessen bij psychiatrische problemen beter te begrijpen.

Betrokkenen

Dr. C. Kos, NIC*

Dr. N. Klaasen, NIC*

Dr. L. Bais, Lentis (ART Zuidlaren)

Dr. E. Liemburg, NIC* en UMCG (RGOc)

Dr. E. Opmeer, NIC*

Dr. H. Knegtering, Lentis (Research), Rob Giel Onderzoekscentrum, NIC*

Prof. dr. A. Aleman, Wetenschappelijk Directeur Cognitive Neuroscience Center Groningen. Rijksuniversiteit Groningen.

*Het "Neuro Imaging Center" (NIC) valt tegenwoordig onder het "Cognitive Neuroscience Center Groningen" UMCG/RUG Groningen

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG, Lentis, GGz Drenthe, GGz Friesland, Dimence, Mediant

Looptijd onderzoek: 2012 – 2022. Data-analyse blijft gaande.

Financiering: €3.000.000 door NWO (Vici) en ERC

Status: publicatiefase

Contactpersoon

André Aleman

a.aleman@rug.nl

Samenvatting

Eerder onderzoek van onderzoekers bij Lentis Research liet zien dat veel mensen met psychische problemen die medicatie gebruiken, o.a. antipsychotica, seksuele problemen ervaren. Deze seksuele problemen werden grotendeels aan de medicatie gerelateerd, maar is dat wel juist? In een oriënterend literatuuronderzoek lijkt waarschijnlijk dat ook mensen met psychische klachten zonder medicatiegebruik vaak seksuele problemen melden, als ze daar om werd gevraagd (zie Handboek Seksuologie 2018, T. Herder e.a. Psychiatrie, psychofarmaca en seksuologie). De gevonden onderzoeken zijn echter zeer wisselend van kwaliteit. Om deze reden werd besloten om een nieuw literatuuronderzoek te doen conform het format van een systematische review en dit onderzoek te schrijven als inleiding voor verder onderzoek naar de effecten van psychische klachten en (lange termijn gebruik van) medicatie op seksueel functioneren.

De eerste publicatie uit dit project werd in 2023 gepubliceerd. Op dit moment (2023-2024) wordt gewerkt aan een tweede review aar de effecten van antipsychotica op seksualiteit. Andere onderzoeken zijn in voorbereiding.

Betrokkenen

T. Herder, MSc, Martini Ziekenhuis Groningen
Dr. K. Spoelstra, VNN, NHL Stenden University of Applied Sciences
Dr. H. Knegtering, Lentis (Research)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis samen met het Martiniziekenhuis, Verslavingszorg Noord Nederland en Hogeschool NHL Stenden.

Looptijd onderzoek: 2017-2027

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Rikus Knegtering   h.knegtering@lentis.nl

Primaire preventie in de psychiatrie?

De mogelijke rol van prenatale choline.

Samenvatting

Primaire preventie, het voorkomen van het ontstaan van ernstige psychische of psychiatrische problemen, werd lang als onmogelijk geacht. Toch verschijnen er de laatste jaren artikelen die erop wijzen dat bij een deel van de mensen met ernstige psychiatrische problemen de problemen al voor de geboorte ontstaan. Virusinfecties, stress en ondervoeding van zwangeren worden dan, naast erfelijke problemen, als bijdragende risicofactoren aangedragen. In hongerwinter-onderzoek uit de Tweede Wereldoorlog in Nederland, lijkt dat ondervoeding van zwangeren misschien heeft bijgedragen tot het vaker optreden van verslavingsproblemen en psychotische kwetsbaarheid bij hun kinderen.

Veel zwangere vrouwen krijgen onvoldoende vitamine D, foliumzuur en ook choline binnen tijdens de zwangerschap. Choline is betrokken bij het opbouwen van celmembranen, een onderdeel van neurotransmitters en beïnvloedt rijpingsprocessen in de hersenen.

Systematisch literatuuronderzoek naar de invloed van choline in de zwangerschap en kijken naar de mogelijk invloed op het verbeteren van vroegkinderlijke ontwikkeling, en de invloed op het veranderen van de kans op autisme, psychosen en alcohol syndromen bij het kind is afgerond. Conform schema zijn publicaties in 2022 geaccepteerd, onder review of in afrondingsfase. Deze literatuurstudies waren o.a. bedoeld om de haalbaarheid van preventieonderzoek met voedingsmiddelen te bestuderen en de publieke opinie en de opinie binnen medisch onderzoek over voedingsinterventies te voorzien van inhoudelijke argumenten. Verder onderzoek is in voorbereiding waarbij aansluiting is gezocht met andere onderzoeksgroepen.

Betrokkenen

Dr. K. Spoelstra, VNN

Dr. J. Eijsink, Lentis.

Prof. dr. R. Hoenders, Lentis (CIP)

Dr. H. Knegtering, Lentis (Research), Rob Giel Onderzoekcentrum/UMCG

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis en VNN

Looptijd onderzoek: 2021-2022, literatuuronderzoek afgerond, 2023 waren er diverse publicatie en er is samenwerking gezocht bij instituten die data hebben over voeding van zwangeren en vroege ontwikkeling van kinderen (o.a. Lifelines).

Status: publicatiefase | voorbereidingsfase vervolgonderzoek

Contactpersoon

Rikus Knegtering

h.knegtering@lentis.nl

Herpes en psychotische aandoeningen

Samenvatting

Mogelijk worden sommige psychosen veroorzaakt door het herpesvirus, al dan niet in combinatie met veranderingen in ontstekingsmechanismen. Er liepen tot 2021 twee onderzoekslijnen, een lijn op het UMCG en een lijn op de Universiteit van Ulm (Dr. Hans Klein). In Groningen werd met behulp van MRI en PET onderzocht of herpesvirusremmers ontsteking in de hersenen bij psychose verminderen. Dit onderzoek is afgerond. De concept publicatie was in 2021 gereed. De resultaten zijn in 2023 aangeboden aan een wetenschappelijk tijdschrift. In Duitsland loopt onderzoek naar veranderingen in bloed en hersenvocht (Liquor Cerebrospinalis) bij patiënten met psychosen. Het onderzoek werd 2021 in Ulm is afgerond en publicatie is in voorbereiding. Het onderzoek in Groningen is eind 2023 afgesloten.

Betrokkenen

Dr. H.C. Klein, VNN en UMCG

I. Jonker, MSc, UMCG (UCP)

Dr. H. Knegtering, Lentis (Research), UMCG

Prof. dr. M. Schneider, Universiteit Ulm

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG, Lentis, Universiteit van Ulm

Looptijd onderzoek: 2011 - 2024

Financiering: € 140.000 door Stanley Medical Research Institute, Baltimore, VS, DFG (Deutsche Forschungs Gemeinschaft), Lentis en VNN

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Hans Klein

hansklein@gmail.com

Rikus Knegtering

h.knegtering@lentis.nl

Samenvatting

Veel antipsychoticagebruikers willen op een gegeven moment stoppen met hun antipsychoticum. Als motivatie noemen ze vaak bijwerkingen, functioneren, geen voordelen ervaren en zorgen over de lichamelijke gezondheid. De huidige studie heeft als doel om inzicht te krijgen in welke vragen antipsychoticagebruikers en hun naasten hebben over het afbouwen van antipsychotica. Voor deze studie zijn vragen die gesteld zijn op een online expert vragenuur die over het afbouwen van antipsychotica geanalyseerd doormiddel van een kwalitatieve inductieve thematische analyse. In totaal werden 194 vragen over het afbouwen van antipsychotica geanalyseerd. De meest voorkomende vraag was of het verstandig was om te stoppen of de dosis te verlagen. Andere vragen gingen over hoe snel de dosis moest worden afgebouwd, wat hun minimumdosis zou moeten zijn en waar ze ondersteuning konden vinden. Degenen die hun antipsychoticum aan het afbouwen waren vroegen wanneer de ontwenningverschijnselen of bijwerkingen zouden verdwijnen. Motivaties om te stoppen waren bijwerkingen, de invloed van de bijwerkingen op het dagelijks- en maatschappelijk functioneren en geen voordelen van de antipsychotica ervaren. Barrières waren een gebrek aan steun en een terugkeer van symptomen. Faciliterende factoren waren steun van anderen en het ervaren van verlichting van bijwerkingen en/of symptomen. Tot slot werden vragen gesteld over activiteiten die het stoppen zouden kunnen ondersteunen.

Concluderend: antipsychoticagebruikers blijven met veel vragen zitten over het afbouwen van antipsychotica. Deze vragen geven inzicht in de attitudes, voorkeuren en zorgen met betrekking tot antipsychotica gebruik die belangrijk zijn om te bespreken tijdens de evaluatie van de (farmaco)therapie.

Betrokkenen

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Prof. dr. J. van Os, Universitair Medisch Centrum Utrecht (Divisie Hersenen)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd]: Lentis, GGZ Drenthe

Looptijd onderzoek: 2023 - 2024

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Stijn Crutzen

s.crutzen@lentis.nl

Ketamine Trial for Acute suicidality (KETA)

Samenvatting

Het betreft een gerandomiseerde dubbelblinde trial naar de effecten van ketamine neusspray op suïcidale toestanden (gedrag en gedachten) zoals die zich voordoen bij diverse psychiatrische stoornissen. Er wordt gebruik gemaakt van een actief placebo (midazolam neusspray) bij. Dit betekent dat aanvullend aan de reguliere behandeling de deelnemer eenmalig gerandomiseerd en geblindeerd ketamine of midazolam toegediend krijgt, in een klinische setting in het UCP / UMCG, waarbij de deelnemer 8-24 uur opgenomen blijven. Het betreft een add-on behandeling: medicamenteuze of psychologische behandelingen die ingezet zijn worden gecontinueerd. Eind 2023 waren 31% van de 100 beoogde inclusies gehaald, in een tempo van gemiddeld 1 deelnemer per week. Daarmee loopt de inclusie volgens planning.

Betrokkenen

J.F.M. Strous, MSc, Lentis (crisisdienst)
G.H.J. Roelandt, UMCG/UCP
M. Moes, UMCG/UCP
Dr. B. Doornbos, Lentis (PsyQ)
Prof. dr. R.A. Schoevers, UMCG/UCP

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd:

Lentis en het UCP. De onderzoeksbehandelingen worden gegeven in het UCP.

Looptijd onderzoek:

Pilot: Van 1-9-2021 tot 30-6-2022
RCT: Van 1-9-2022 tot (verwacht) 2025

Financiering:

ZonMw Subsidie van €380.135,-

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Jurriaan Strous   j.strous@lentis.nl

Potentiële overbehandeling met antipsychotica

Samenvatting

Antipsychotica zijn een essentieel onderdeel van de behandeling van psychotische stoornissen. Ze worden gebruikt om de symptomen te verminderen en toekomstige psychotische episoden te voorkomen. Hoewel er een duidelijk voordeel is van het gebruik van antipsychotica voor symptoomreductie en terugval, zijn antipsychotica berucht om hun bijwerkingen. Gezien deze bijwerkingen is overbehandeling een belangrijke zorg. Het meeste onderzoek naar overbehandeling met antipsychotica richt zich op polyfarmacie met antipsychotica. Maar naast potentiële overbehandeling als gevolg van polyfarmacie met antipsychotica, kan overbehandeling ook het gevolg zijn van een onjuist hoge dosering van een enkel antipsychoticum. Hoewel de prevalentie van polyfarmacie met antipsychotica in verschillende landen uitgebreid is onderzocht, is er weinig bekend over de prevalentie van potentiële overbehandeling met antipsychotica als geheel. In deze studie zal de prevalentie van potentiële overbehandeling met antipsychotica bij mensen met een psychotische stoornis op basis van ROM Phamous-data in kaart worden gebracht door informatie over de dosis, het aantal antipsychotica, bijwerkingen en klinisch herstel te combineren.

Betrokkenen

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Prof. dr. W.A. Veling, Universitair Medisch Centrum Groningen (UCP)

S.S. Gangadin, MSc, Universitair Medisch Centrum Groningen (RGOc)

K. Hua, MSc, Spaarne Gasthuis

ROM-Phamous onderzoekers

Dr. E. Visser, UMCG (RGOc)

Prof. dr. S. Castelein Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, RGOc, Rijksuniversiteit Groningen Groep

Looptijd onderzoek: 2023 - 2024

Status: analysefase

Contactpersoon

Stijn Crutzen

s.crutzen@lentis.nl

Verplichte behandeling in de thuissituatie, de eerste ervaringen van betrokkenen (studie 2)

Samenvatting

Op 1 januari 2020 is de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) ingegaan. De Wvggz regelt de rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg in de GGz. Beoogde doelen van de wet zijn het voorkomen van dwangbehandeling en het vergroten van de regie van betrokkenen: cliënten, familie en naasten. Daarnaast maakt deze wet verplichte ambulante zorg mogelijk voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening.

Voor dit onderzoek zijn 17 stakeholders (6 cliënten, 5 naasten en 6 behandelaren) van twee GGz-instellingen (te weten Lentis en Vincent van Gogh) geïnterviewd over hun eerste ervaringen met gedwongen behandeling in de thuissituatie. We deden navraag naar hun ervaringen met verplichte ambulante zorg en keken naar de positieve aspecten en naar de verbeterpunten.

Betrokkenen

Dr. I. Haakma, voormalig Lentis Research

D. de Waardt, MSc., Elisabeth-TweeSteden ziekenhuis

Prof. dr. N. Mulder, Openbare Geestelijke Gezondheidszorg en Erasmus MC

M. Lubben, Lentis

Prof. Dr. G. Widdershoven, AMC (afdeling Ethiek, Recht en Humaniora)

I. de Jong, MSc, AMC

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis & Vincent van Gogh, Venray

Looptijd onderzoek: 2019-2023

Financiering: ETZ Tilburg en Lentis (personele kosten)

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Dieuwertje de Waardt

Ddewaardt_research@outlook.com

Onderzoekslijn 4: Klinische epidemiologie

ROM-Phamous en PROGR-S

Samenvatting

De PROGR-S database bevat data van de afgelopen 15 jaar van mensen uit de provincie Groningen die met een eerste psychose hulp vroegen bij het Universitair Centrum Psychiatrie of Lentis. De PROGR-S data zijn in 2022 geharmoniseerd met andere internationale grote datasets over eerste psychose uit o.a. Australië (EPPIC) en Denemarken (OPUS) (V. Brink, MSc). Hierdoor kan onderzoek worden gedaan naar het beloop van eerste psychose wereldwijd.

De ROM-Phamous database bevat de gegevens van de meerderheid van de mensen met een psychotische stoornis (meerdere episodes), voortkomend uit jaarlijkse interviews, invullen van vragenlijsten en laboratoriumdiagnostiek. Beide databases stellen onderzoekers en behandelaars in staat het beloop van zorgbehoeften en zorgaanbod over velen jaren te volgen. Het databeheer van PROGR-S en ROM-Phamous wordt gedaan door het Rob Giel Onderzoekcentrum (RGOc). Instellingen die aangesloten zijn bij ROM-Phamous zijn Lentis, UCP, GGZ Drenthe en GGZ Friesland. In 2023 zijn ter voorbeeld de volgende studies gepubliceerd, lopend dan wel opgestart die gebruik maakten van ROM-Phamous data: financiële ontevredenheid bij mensen met een psychotische aandoening (Jansen e.a., publicatiefase), gender-en sekseverschillen bij psychose (Hoeksema, analysefase), voorspellers van herstel bij psychose (Castelein en Bruins, publicatiefase) en beloop maatschappelijk herstel (Crutzen en Castelein, publicatiefase).

Contactpersonen

Prof. dr. W. Veling
Prof. dr. S.Castelein
Dr. S.S. Gangadin

w.veling@umcg.nl (PROGR-S)
s.castelein@lentis.nl (PROGR-S)
s.s.gangadin@umcg.nl (PHAMOUS)

Identificeren van belooptrajecten van maatschappelijk herstel

Samenvatting

Herstel kan worden onderscheiden in verschillende domeinen: symptomatisch, maatschappelijk en persoonlijk herstel. Maatschappelijk herstel blijft verhoudingsgewijs achter ten opzichte van symptomatisch herstel. Deze studie inventariseert daarom met ROM Phamous-data het beloop van maatschappelijk herstel over de tijd en kijkt eveneens of er verschillende hersteltrajecten te onderscheiden zijn. Latent class growth analyses (LCGA) in statistieksoftware MPlus worden hiervoor uitgevoerd. Vervolgens worden doormiddel van logistische regressie voorspellers voor de verschillende trajecten geïdentificeerd. De eerdere reeds uitgevoerde analyses worden in 2023 opnieuw uitgevoerd op een grotere recentere dataset.

In totaal werden 1476 patiënten geïnccludeerd met een gemiddelde behandeltime van 19. Er werden vijf trajecten van maatschappelijk functioneren geïdentificeerd, een hoog stabiel (24,5%), een gemiddeld stabiel (28,3%), een laag stabiel (12,7%), een hoog verslechterend (11,2%) en een gemiddeld stijgende subgroep (23,3%). Voorspellers voor niet verslechteren waren persoonlijk herstel, recente ziekenhuisopname, lichamelijk actief zijn, middelbaar of hoger onderwijs en minder negatieve symptomen. Voorspellers voor verbetering waren minder positieve en negatieve symptomen, minder gedragsproblemen en minder lichamelijke en cognitieve beperkingen.

Hoewel de meerderheid van de individuele patiënten een stabiel traject laat zien over vier jaar, waren er meer patiënten die maatschappelijk herstel bereikten dan patiënten die verslechterden. Voorspellers voor verbetering zijn voornamelijk gerelateerd aan symptomen en gedragsproblemen, terwijl voorspellers voor verslechtering gerelateerd zijn aan niet-symptomatische aspecten zoals lichamelijke activiteit, persoonlijk herstel en opleidingsniveau.

Betrokkenen

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Prof. dr. M. van der Gaag, VU Amsterdam (Afdeling Klinische Psychologie)

S. Burger, MSc, VU

ROM-Phamous onderzoekers

Dr. E. Visser, UMCG (RGOc)

Prof. dr. S. Castelein Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, RGOc, Rijksuniversiteit Groningen, Parnassia Bavo Groep

Looptijd onderzoek: 2016 - 2024

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Synke Castelein

s.castelein@lentis.nl

Stijn Crutzen

s.crutzen@lentis.nl

Predictoren van herstel bij psychotische stoornissen (LASSO)

Samenvatting

Klinisch herstel is het herstel van symptomen horende bij de aandoening. Persoonlijk herstel is een nieuwe betekenis en doel in je leven ontwikkelen en het leiden van een bevredigend, hoopvol en nuttig leven met de beperkingen als gevolg van psychiatrische ervaringen. Maatschappelijk herstel betreft het herstel van het sociaal-maatschappelijk functioneren van de persoon op het gebied van wonen, werken en sociaal contact. Vanuit de literatuur zijn alle herstel beïnvloedende factoren - zowel die van functionele als symptomatische remissie als die van persoonlijk herstel - geïventariseerd. In deze studie zijn de individuele predictoren voor de verschillende vormen van herstel geanalyseerd met behulp van de LASSO methode, om te onderzoeken welke factoren de sterkste voorspellers zijn van herstel. Het onderzoek is uitgevoerd met ROM-Phamous data. Klinisch herstel werd het beste voorspeld door maatschappelijk en persoonlijk herstel, en minder problemen in het dagelijks functioneren en met sociale relaties. Maatschappelijk herstel werd het beste voorspeld door het hebben van een betaalde baan, minder problemen in het dagelijks leven ervaren, minder negatieve symptomen, een levenspartner hebben en beter klinisch herstel. Persoonlijk herstel (gemeten als geluk in dit onderzoek) werd het beste voorspeld door een grotere tevredenheid met het leven in het algemeen, geen depressieve klachten en beter klinisch herstel. In 2023 is het artikel aangeboden ter publicatie aan een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. E. Visser, UMCG (Rob Giel Onderzoekcentrum)

PHAMOUS onderzoekers

Dr. M. Brilman, UMCG (Rob Giel Onderzoekcentrum)

Dr. K.J. Wardenaar, UMCG (Rob Giel Onderzoekcentrum)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, Rob Giel Onderzoekcentrum

Looptijd onderzoek: 2017 - 2023

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Joanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Syntyke Castelein

s.castelein@lentis.nl

Samenvatting

In het VAT onderzoek kijken we naar verschillende factoren die het herstel van mensen met een psychotische kwetsbaarheid bevorderen en belemmeren. Deelnemers krijgen vragen over hoe ze tegen bepaalde zaken aankijken (zoals reacties van mensen uit de omgeving), hun eigen ervaringen, omstandigheden (zoals wonen en werken) en over de klachten die ze misschien hebben (zoals bijvoorbeeld het horen van stemmen). We onderzoeken hoe verschillende factoren met elkaar verbonden zijn en hoe zij elkaar kunnen beïnvloeden. Dit kan ons helpen om betere, herstel-ondersteunende zorg te verlenen aan mensen met een psychotische kwetsbaarheid. Deelnemers doen drie keer mee aan een meting in één jaar tijd: bij 0, 6 en 12 maanden. Mensen kunnen meedoen wanneer ze 18 jaar of ouder zijn, een diagnose hebben in het psychosespectrum, zich goed kunnen uitdrukken in de Nederlandse taal en in staat zijn om aan de meting deel te nemen. Aan het einde van 2023 waren er 110 deelnemers geïnccludeerd en gemeten.

In 2022 is het originele VAT onderzoek uitgebreid met mensen met een angst- of stemmingsklachten. Vragen over psychotische symptomen zijn vervangen met vragen over de ernst van angst- en stemmingsklachten. Aanvullend worden er ook nog vragen gesteld over algemeen- en werk-gerelateerd functioneren, de mate van eenzaamheid en leefstijl. Aan het einde van 2023 waren er 26 deelnemers geïnccludeerd en gemeten.

Het VAT onderzoek is (mede) opgezet om de GZ-psychologen in opleiding tot Klinisch Psycholoog (GIOS) and Verpleegkundigen in opleiding tot Specialist (VIOS) te faciliteren bij het voldoen aan hun onderzoekverplichting. Tot op heden hebben zich twaalf GIOS-en en zes VIOS-en aangesloten bij het VAT onderzoek. In 2023 hebben twee nieuwe GIOS-sen en twee VIOS-en hun deelonderzoek voor de KP-opleiding en VS-opleidingen afgerond, hebben drie GIOS-en een start gemaakt met hun data-analyse en zijn twee VIOS-en begonnen met dataverzameling. Twee nieuwe GIOS-en en twee VIOS-en hebben zich in 2023 bij VAT aangesloten en zullen vanaf 2024 gaan werven.

Betrokkenen

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. S. Crutzen Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

GZ-psychologen in opleiding tot Klinisch Psycholoog (zie VAT - deelonderzoeken)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2019 - 2027

Status: dataverzamelingsfase (doorlopend)

Contactpersoon

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Voices, Attachment & Trauma (VAT) – deelonderzoeken

Alle deelonderzoeken van VAT hebben betrekking op mensen met een psychotische aandoening. In 2023 werd er aan de volgende VAT onderzoeken gewerkt:

Afgerond in 2023

1. Voorspellen zelfvertrouwen en de therapeutische relatie de ernst van psychotische klachten bij mensen met een psychotische kwetsbaarheid? (*N. Middelkoop*)
2. Is zelfstigma een voorspeller van de kwaliteit van de therapeutische relatie? (*A. Mazlum*)
3. Is pijn een voorspeller voor cannabisgebruik bij psychose? (*M. Smid*)
4. Is self-efficacy een voorspellende factor voor het verbeteren van functioneren bij volwassenen met een psychotische stoornis? (*A. Vos*)
5. Wat is de relatie tussen de mate van zelfstigma en wel of geen deelname aan betaald werk en/of vrijwilligerswerk bij mensen met een psychotische stoornis? (*M. Robertus*)

Lopend in 2023

6. Is hechting van invloed op self-esteem en de ernst van psychotische klachten? (*J. Braak - de Vries*)
7. Hebben cannabis- en alcoholgebruik invloed op het zelfvertrouwen van patiënten met een psychotische stoornis? (*W. Wit*)
8. Is trauma een voorspeller van dagelijks functioneren bij psychose? (*F. Bastiaansen*)
9. Wat is de relatie tussen self-efficacy en het fysiek functioneren bij mensen met een psychotische stoornis? (*T. Frieso*)
10. Wat is het verband tussen de hechtingsstijl en de kwaliteit van de therapeutische relatie bij patiënten met een psychotische stoornis? (*M. Reitsma*)

Betrokkenen

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Betrokkenen KP-opleiding:

N. Middelkoop, Lentis (Zuiderpaviljoen & Ouderenpsychiatrie Groningen)

J.E. Tonn, Lentis (OVP & AFPN) en Vincent van Gogh voor GGZ

M.H. Smid, Lentis (Jonx Delfzijl & volwassenpoli Delfzijl)

W.A. Wit, Lentis (Centrum Integrale Psychiatrie)

F. Bastiaansen, Lentis (PSYQ Groningen)

J. Braak - de Vries, Lentis (PSYQ Groningen)

A. Mazlum, Lentis

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 - 2027

Status: dataverzamelingsfase, analysefase en publicatiefase

Contactpersoon

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Voorspellen zelfvertrouwen en de therapeutische relatie de ernst van psychotische klachten?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Studies hebben associaties gevonden tussen de kwaliteit van de therapeutische relatie, de mate van zelfvertrouwen en de ernst van de klinische symptomen bij mensen met een psychose. Een aantal onderzoeken suggereert dat de kwaliteit van de therapeutische relatie mogelijk de relatie tussen zelfvertrouwen en de ernst van de psychotische klachten medieert. In deze studie hebben we daarom de relatie tussen deze drie factoren onderzocht bij mensen met langdurige psychotische stoornissen. We hebben 109 deelnemers van het VAT onderzoek geïnccludeerd in deze cross-sectionele studie. De associaties tussen de ernst van psychotische klachten (PANSS), zelfvertrouwen (SERS-SF-20) en kwaliteit van de therapeutische relatie (WAV-12) werden onderzocht met behulp van lineaire regressieanalyses, gevolgd door een mediatiemodel wanneer gepast.

Een grotere mate van zelfvertrouwen voorspelde minder ernstige psychotische klachten en een betere therapeutische relatie. Er werd geen significant verband gevonden tussen therapeutische relatie en ernst van de psychotische klachten, daarom werd er geen mediatiemodel uitgevoerd.

We vonden geen significant verband tussen therapeutische relatie en psychotische symptomen, wat kan worden verklaard door de milde en stabiele psychische klachten en de over het geheel genomen hoge tevredenheid over de therapeutische relatie in onze chronische steekproef. Een andere factor is mogelijk dat huidige meetinstrumenten uitgaan van een 1-op-1 relatie tussen een cliënt en een zorgverlener, terwijl in werkelijkheid vaak meerdere professionals bij cliënten betrokken zijn. Daarom adviseren we de definitie en het meten van de therapeutische relatie in een chronische psychiatrische populatie opnieuw te evalueren.

Een Nederlandstalig artikel met de bevindingen van dit onderzoek is in 2023 verschenen in het themanummer 'Therapeutische Relatie' van GGZet Wetenschappelijk. Tevens is een Engelstalig artikel ingediend.

Betrokkenen

N. Middelkoop, MSc, Lentis (PSYQ)

M. Tetzlaff, MSc, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2019 - 2023

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Melina Tetzlaff   m.tetzlaff@lentis.nl

Nadine Middelkoop   n.middelkoop@lentis.nl

Is zelfstigma een voorspeller van de kwaliteit van de therapeutische relatie?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Achtergrond: De kwaliteit van de therapeutische relatie is consistent in verband gebracht met positieve behandeluitkomsten, terwijl zelfstigma een belemmering kan vormen voor herstel en maatschappelijke participatie bij mensen met psychotische aandoeningen. Enkele cross sectioneel studies hebben het verband tussen de therapeutische relatie en zelfstigma onderzocht en hebben aangetoond dat zelfstigma negatief geassocieerd is met de therapeutische relatie. Er wordt gesuggereerd dat een positieve therapeutische relatie een veilige omgeving kan creëren waarin patiënten zich begrepen en geaccepteerd voelen, wat kan leiden tot vermindering van zelfstigmatiserende gedachten en gevoelens.

Methode: Dit longitudinale VAT onderzoek had als doel om te onderzoeken of veranderingen in de kwaliteit van de therapeutische relatie over een periode van zes maanden veranderingen in zelfstigma konden voorspellen bij mensen met een chronische psychotische aandoening (gemiddelde ziekteduur 19 jaar).

Resultaten: De resultaten lieten geen significant effect van de kwaliteit van de therapeutische relatie op de mate van zelfstigma zien na zes maanden behandeling. Bovendien, blijken de veranderingen in de kwaliteit van de therapeutische relatie van het eerste naar het tweede meetmoment geen veranderingen in zelfstigma te kunnen voorspellen van het eerste naar het tweede meetmoment.

Discussie: Onze bevindingen suggereren dat het verband tussen therapeutische relatie en zelfstigma mogelijk niet relevant is voor mensen met een langdurige, stabiele psychotische aandoening. Daarom zou toekomstig onderzoek naar dit verband rekening moeten houden met het stadium van de aandoening en de ernst van de symptomen. Het verband tussen therapeutische relatie en zelfstigma kan van groter belang zijn bij patiënten in een vroeger stadium van de aandoening, die mogelijk meer zelfstigma en ernst van de symptomen ervaren.

Dit onderzoek is in 2023 afgerond. Een Nederlandstalig artikel met de bevindingen is in 2023 verschenen in het themanummer 'Therapeutische Relatie' van GGZet Wetenschappelijk.

Betrokkenen

A. Mazlum, MSc, Lentis (FACT)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2019 - 2023

Status: afgerond

Contactpersoon

Arzu Mazlum

a.mazlum@lentis.nl

Is pijn een voorspeller voor cannabisgebruik bij psychose?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Doel: Er zijn aanwijzingen dat mensen met een psychotische stoornis relatief vaak pijn ervaren en gehinderd worden door pijn. Er is tevens sprake van een hoge mate van cannabisgebruik in deze groep. Cannabis zou gebruikt kunnen worden als een soort zelfmedicatie tegen pijn. Deze studie onderzoekt in hoeverre pijn voorspellend is voor cannabisgebruik bij mensen met een psychotische stoornis.

Methode: Proefpersonen in deze studie zijn 74 patiënten met een diagnose in het psychotisch spectrum. Deze studie heeft gebruik gemaakt van de eerste meting van het VAT onderzoek waarover cross-sectionele analyses uitgevoerd zijn. Een logistische regressieanalyse is uitgevoerd om te onderzoeken of de mate van pijn en de mate van hinder door pijn voorspellend is voor cannabisgebruik (ja/nee) bij patiënten met psychotische stoornis. In hoeverre de hoeveelheid cannabisgebruik gerelateerd is aan de hoeveelheid pijn en de mate van hinder door pijn, is onderzocht met behulp van een lineaire regressieanalyse. Deze analyses zijn beide gecorrigeerd voor de covarianten: leeftijd, geslacht, ernst van de psychose en gebruik van sederende antipsychotica.

Resultaten: Een zekere mate van fysieke pijn werd gerapporteerd door 59.4% van de deelnemers. Cannabisgebruikers rapporteerden significant vaker milde pijn dan niet-gebruikers ($p=0.039$), maar pijn en de mate van hinder door pijn waren geen significante predictoren van cannabisgebruik. We vonden wel een dose-respons relatie voor de confounder sederende effecten van antipsychotica, waarbij het gebruik van antipsychotica met hoge ($p=0.07$) of matige ($p=0.019$) sederende effecten geassocieerd was met minder cannabisgebruik. Jongere deelnemers gebruikten ook vaker (meer) cannabis.

Conclusies: Het is mogelijk dat patiënten die de sederende antipsychotica als medicatie gebruiken, minder hinder ondervinden van pijn en daarom geen cannabis als zelfmedicatie gebruiken.

In 2023 is een artikel met deze bevindingen aangeboden voor publicatie bij een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

M.H. Smid, MSc, Lentis (FACT)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2019 - 2023

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Mirjam Smid

mh.smid@lentis.nl

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Is hechting van invloed op self-esteem en de ernst van psychotische klachten?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Eerder onderzoek heeft aangetoond dat een onveilige hechting, die gevormd wordt door interacties met belangrijke anderen, gerelateerd zijn aan een grotere kwetsbaarheid op het gebied van psychische problemen en psychische aandoeningen. Bij psychose komt een onveilige hechting twee keer zo vaak voor als in de algemene bevolking en is het gerelateerd aan ernstigere psychotische klachten. Ook een laag zelfvertrouwen komt relatief veel voor bij mensen met een psychose, wat tevens gerelateerd is aan ernstigere psychotische klachten. Hechting en zelfvertrouwen zijn twee constructen die met elkaar verbonden lijken. Eerder onderzoek vond een link tussen een veilige hechting en meer zelfvertrouwen, maar er is weinig bekend over hoe deze onderlinge relatie in een driehoeksverhouding met psychose werkt. De verwachting is dat patiënten met een onveilige hechtingstijl ernstigere psychotische klachten hebben dan patiënten met een veilig hechtingstijl, en dat zelfvertrouwen werkt als een moderator die deze relatie versterkt. In 2023 is een start gemaakt met de data analyse van dit onderzoek.

Betrokkenen

J. Braak-de Vries, MSc, Lentis (FACT)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2019 - 2024

Status: analysefase

Contactpersoon

Joline Braak

jb.braak@lentis.nl

Hebben cannabis- en alcoholgebruik invloed op het zelfvertrouwen van patiënten met een psychotische stoornis?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

In dit onderzoek kijken we naar de potentiële invloed van alcohol- en cannabisgebruik op de relatie tussen negatief zelfvertrouwen en positieve psychotische symptomen bij mensen met een psychotische aandoening. Het 'kwetsbaarheidsmodel' stelt dat een lager zelfvertrouwen een risicofactor is voor het ontwikkelen van psychische klachten. Mensen met een hoog negatief zelfvertrouwen hebben sterk het gevoel dat er in algehele zin iets mis is met hen, terwijl mensen met een laag positief zelfvertrouwen zichzelf zien als minder competent of interessant. Een hoog negatief zelfvertrouwen hangt samen met meer positieve psychotische symptomen, zoals hallucinaties en wanen. In de relatie tussen negatief zelfvertrouwen en positieve psychotische symptomen lijkt het gebruik van middelen mogelijk een rol te spelen. De 'zelfmedicatie' hypothese stelt dat mensen met ernstige psychiatrische stoornissen alcohol en/of cannabis gebruiken om de klachten die horen bij hun psychische aandoening te verminderen. De effecten van deze middelen zijn onder meer een zorgeloos en ontspannen gevoel en een toename van zelfvertrouwen. Daarentegen leidt middelengebruik juist vaak tot een toename van psychotische klachten. Uit de literatuur wordt echter niet duidelijk of de relatie tussen negatief zelfvertrouwen en positieve psychotische symptomen versterkt of verzwakt wordt door het gebruik van alcohol en/of cannabis. In dit onderzoek kijken we daarom of alcohol- en cannabisgebruik van invloed is op de samenhang tussen negatief zelfvertrouwen en positieve psychotische symptomen. In 2023 is een start gemaakt met de data-analyse.

Betrokkenen

W.A. Wit, MSc, Lentis (AFPN)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2019 - 2024

Status: analysefase

Contactpersoon

Wouter Wit

wa.wit@lentis.nl

Is trauma een voorspeller van dagelijks functioneren bij psychose?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Een belangrijke indicator van behandeluitkomsten en behandeltevredenheid van psychotische patiënten is gezondheidsgerelateerde kwaliteit van leven. Dit construct is niet gericht op de ernst van de psychische klachten zelf, maar omvat de ervaren invloed van de ziekte op gezondheid en fysiek en mentaal welzijn. Dit bredere patiëntgerichte perspectief op welzijn is belangrijk bij psychotische patiënten omdat er bij deze doelgroep een hogere prevalentie is van tal van gezondheidsproblemen, zoals hart- en vaatziekten, kanker, en diabetes. Mensen met een psychotische stoornis rapporteren een lagere gezondheidsgerelateerde kwaliteit van leven dan mensen uit de algemene bevolking. Wat er precies voor zorgt dat deze mensen een lagere kwaliteit ervaren is nog onduidelijk. Mogelijk spelen diverse factoren hierin een rol, zoals comorbide trauma-gerelateerde klachten, cannabisgebruik en de ernst van de psychotische symptomen. In deze studie onderzoeken we daarom in hoeverre psychotische symptomen, trauma-gerelateerde klachten en cannabisgebruik samenhangen met gezondheidsgerelateerde kwaliteit van leven. In 2023 is een start gemaakt met de data-analyse van dit onderzoek.

Betrokkenen

F. Bastiaanssen, MSc, Lentis (FACT en PSYQ)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2019 - 2024

Status: analysefase

Contactpersoon

Femke Bastiaanssen

fjgm.bastiaanssen@ Groningen.psyq.nl

Hoe gaan behandelaren in de GGZ om met cannabisgebruik onder cliënten?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Het gebruik van cannabis is relatief hoog onder GGZ cliënten met een ernstige psychische aandoening, zoals bijvoorbeeld psychose of depressie. Dit heeft veel negatieve gevolgen voor het beloop van hun klachten en voor de effectiviteit van de zorg die wij als GGZ aanbieden. Toch lijken deze cliënten vaak tussen wal en schip te belanden, omdat de GGZ en verslavingszorg vaak naar elkaar verwijzen voor wie deze mensen moet behandelen. De behandelrichtlijnen geven hiervoor ook weinig houvast. Dit onderzoek brengt in kaart hoe behandelaren omgaan met cannabisgebruik onder hun cliënten, in hoeverre ze het bespreken, waarom ze bepaalde keuzes maken met betrekking tot verwijzen/behandelen, en wat zij eventueel nodig zouden hebben om deze cliënten (wel) goed te kunnen behandelen. Deze kennis kunnen we gebruiken om zicht te krijgen op wat er gebeurt met cannabis in de behandelkamers, maar ook om te bekijken of we behandelaren bepaalde trainingen kunnen aanbieden, richtlijnen aan te scherpen en nieuwe interventies te ontwikkelen. Zo kunnen we behandelaren meer tools geven om dit brede GGZ-probleem aan te pakken en onze zorg te verbeteren. In 2023 is er een onderzoeksvoorstel geschreven en zijn de voorbereidende stappen gezet om dit onderzoek te kunnen uitvoeren.

Betrokkenen

A.S.M. Wewer, MSc, PSYQ Zwolle

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2023 - 2024

Status: voorbereidingsfase

Contactpersoon

Anne-Sophie Wewer   asm.wewer@zwolle.psyq.nl

Joanneke Bruins   j.bruins@lentis.nl

Een retrospectief cohortonderzoek naar de predictieve waarde van self-efficacy op het functioneren bij mensen met psychotische aandoeningen

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Bij mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen, waarvan het grootste deel een psychotische stoornis heeft, wordt er steeds meer aandacht gevraagd voor het ontwikkelen van behandelingen gericht op transdiagnostische herstelelementen, naast de klassieke behandeling gericht op symptoomreductie bij enkelvoudige diagnoses. Dit vraagt in de behandelpraktijk een holistische benadering op ondersteuning bij het omgaan met de aandoening in de context van alle levensgebieden oftewel herstel in functioneren. Hoe dit vorm te geven in concrete herstelinterventies nog niet eenduidig onderzocht. In de literatuur wordt self efficacy als één van de essentiële herstelelementen aangemerkt. Deze studie onderzocht of self efficacy een voorspellende factor is bij herstel bij volwassenen met een psychotische stoornis, waardoor duidelijk wordt of het een onderdeel moet zijn van een herstelgerichte behandeling. In dit onderzoek werd geen verband tussen self efficacy en functioneren gevonden. Dit resultaat is mogelijk beïnvloedt door het hoge aantal uitvallers tussen de eerste en tweede meting. Een andere verklaring is de relatieve korte follow-up tijd van zes maanden, wat mogelijke te kort is om een verbetering in functioneren te meten. Dit VIOS onderzoek is in 2023 afgerond.

Betrokkenen

A. Vos , BSc, Lentis (Lindenhoek)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2022 - 2023

Status: afgerond

Contactpersoon

Stijn Crutzen   s.crutzen@lentis.nl

De relatie tussen de mate van zelfstigma en het hebben van werk bij mensen met een ernstig psychische aandoening

Een VAT onderzoek

Samenvatting

In vergelijking met de algemene bevolking hebben mensen met een ernstige psychische aandoening gemiddeld minder vaak een betaalde baan dan mensen uit de algemene bevolking. Toch willen zij graag meedoen met de maatschappij en vinden zij het belangrijk om een baan te hebben. Voor deze groep zijn belangrijke voordelen van het hebben van werk de structuur die het biedt, de contacten en het gevoel van nut en betekenis voor anderen te zijn. Tevens kan werk helpend zijn om beter met psychische klachten om te kunnen gaan. Door stigma mensen met een ernstige psychische aandoening meer moeite om deel te nemen aan het arbeidsproces. Echter het is nog onduidelijk of bij mensen met psychotische klachten een verband is tussen de mate van zelfstigmatisering en deelname aan betaald werk en/of vrijwilligerswerk. In dit onderzoek wordt de relatie tussen zelfstigma en het hebben van (vrijwilligers)werk bij mensen met psychotische klachten onderzocht. Er werd echter geen significant verband aangetoond tussen het zelfstigma en het hebben van werk of vrijwilligerswerk bij mensen met psychotische klachten. Wel werd er een verband gevonden tussen lagere leeftijd en minder psychotische klachten met het hebben van werk. Dit VOIS onderzoek is in 2023 afgerond.

Betrokkenen

M. Robertus , BSc, Lentis (Regioteam Oldambt)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2022 - 2023

Status: afgerond

Contactpersoon

Max Robertus   m.robertus@lentis.nl

De relatie tussen self-efficacy en fysiek functioneren in het herstelproces bij mensen met een psychotische stoornis

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Naast de psychotische klachten die gepaard gaan met een psychotische aandoening hebben mensen met een psychotische aandoening ook vaker last van somatische klachten. Buiten dat deze klachten invloed hebben op de fysieke gezondheid en levensverwachting zijn er aanwijzingen dat verminderde fysieke activiteit invloed heeft op self-efficacy (het vertrouwen of geloof dat mensen hebben in hun eigen capaciteiten of competenties). Self-efficacy kan op zijn beurt weer een belangrijke rol spelen in het herstel van een psychotische stoornis. In dit onderzoek wordt onderzocht of er een relatie is tussen self-efficacy en het fysiek functioneren bij mensen met een psychotische stoornis. In 2023 is data verzameld voor dit onderzoek.

Betrokkenen

T. Frieso , BSc, Lentis (Ouderen Psychiatrie Ambulant)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2022 - 2024

Status: dataverzameling

Contactpersoon

Tanja Frieso   t.frieso@lentis.nl

Het verband tussen de hechtingsstijl en de kwaliteit van de therapeutische relatie bij patiënten met een psychotische stoornis

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Een goede therapeutische relatie houdt bij patiënten met schizofrenie verband met meer therapietrouw, beter algemeen functioneren, lagere ernst van symptomen en een betere kwaliteit van leven. De therapeutische relatie omvat alle interpersoonlijke processen die ten grondslag liggen aan het opzetten van een samenwerkingsrelatie met gedeelde verantwoordelijkheid met het oog op het bereiken van therapeutische doelstellingen. Een belangrijke factor die de kwaliteit van de therapeutische relatie tussen patiënt en therapeut lijkt te beïnvloeden, is de volwassen hechtingsstijl. Bij patiënten met een psychotische stoornis is over de relatie tussen de hechtingsstijl en de therapeutische relatie relatief weinig bekend. Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de samenhang tussen de hechtingsstijl en de kwaliteit van de therapeutische relatie bij patiënten met een psychotische stoornis.

Betrokkenen

M. Reitsma , BSc, Lentis (Ambulante ouderenpsychiatrie Groningen, regio West)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2022 - 2024

Status: dataverzameling

Contactpersoon

Marco Reitsma   m.reitsma@lentis.nl

Prevalentie van psychotische ervaringen in de algemene Nederlandse populatie

Samenvatting

Bij mensen met psychische problemen kunnen psychotische ervaringen (PE's) het mildere uiteinde van het psychose continuüm vertegenwoordigen. PE's worden geassocieerd met een verhoogd risico op het ontwikkelen van een psychotische stoornis, en met ernstigere psychopathologie in het algemeen. De betekenis en klinische relevantie van PE's in de algemene bevolking is minder duidelijk. Bevolkingsonderzoeken rapporteren prevalentiecijfers tussen de 1 en 30%, afhankelijk van welke PE gemeten wordt, het land en andere kenmerken. In deze studie onderzoeken we: 1. Wat zijn de algemene, en leeftijds- en geslachtsspecifieke prevalentiecijfers van zelfgerapporteerde psychotische ervaringen (gedachteninsertie, paranoia, vreemde ervaringen en hallucinaties) in de algemene Nederlandse bevolking?, 2. Welke factoren zijn geassocieerd met deze zelfgerapporteerde psychotische ervaringen?. Hiervoor gebruiken we cross-sectionele LifeLines-data. LifeLines is een grote longitudinale cohortstudie met meer dan 167.000 deelnemers uit Noord-Nederland. Ruim 48.000 volwassenen hebben de Psychosis Screening Questionnaire (PSQ) ingevuld. Op basis van de PSQ kan de prevalentie van de PE's over de afgelopen 12 maanden worden berekend. Naast descriptieve analyses zullen logistische regressieanalyses worden uitgevoerd met de aanwezigheid van psychotische ervaringen als uitkomstmaat en een breed scala aan sociodemografische, gedrags-, omgevings-, premorbide, familiale, gezondheidsgerelateerde, functionerings- en cognitieve correlaten van PEs als onafhankelijke variabelen. Deze regressie analyse wordt herhaald voor elke afzonderlijke PE. Eerste analyses laten een prevalentie van 5% zien, waarbij PE's vaker voorkomen in vrouwen, jongere mensen en mensen met een laag opleidingsniveau. Verdere resultaten volgen in 2024.

Betrokkenen

V.E. Brink, MSc, UMCG (UCP) en Rijksuniversiteit Groningen

Dr. H.E. Jongasma, UMCG (UCP) en CTP Veldzicht

Dr. C.M.G. van Driel, UMCG (UCP)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. W. Veling, UMCG (UCP)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG (UCP)

Looptijd onderzoek: 2022-2024

Financiering: €22.000,- vanuit MD/PhD beurs UMCG, en vanuit onderzoeksbudget Prof. Dr. Veling

Status: analysefase

Contactpersoon

Vera Brink

v.e.brink@umcg.nl

Het Internationale Psychose Epidemiologie Consortium (IPEC)

Samenvatting

De Schizophrenia International Research Society (SIRS) Research Harmonisation Group (RHG) is een internationaal consortium dat als doel heeft om een blueprint te ontwikkelen voor het catalogiseren en harmoniseren van individuele patiënten data van bestaande vroege psychose cohorten, het opzetten van een virtuele databank en om consensus te bereiken over een set van variabelen voor toekomstig onderzoek. De overkoepelende onderzoeksvraag is: "Wat drijft het beloop van maatschappelijke, klinische en persoonlijke uitkomsten na vroege psychose en hoe is de sociale en geografische context hiermee verbonden?". Als onderdeel van deze groep wordt een pilot retrospectief harmonisatie project uitgevoerd door het Internationale Psychose Epidemiologie Consortium (IPEC), bestaande uit onderzoeksgroepen van de volgende vroege psychose cohorten: PSYCONN (Nederland, gebruikt PROGRs en PHAMOUS data) en OPUS (Denemarken). In 2023 heeft INTREPID (India, Nigeria, Trinidad) geleid door King's College Londen zich hier ook aan verbonden. Harmonisatie van methoden, meetinstrumenten en bestaande cohortdata is dringend nodig om het gebied van de psychose epidemiologie vooruit te helpen. IPEC is opgericht om een platform te creëren voor het delen van data van psychose cohorten van over de hele wereld en om een infrastructuur te bieden voor het harmoniseren van data. In 2023 is begonnen aan de voorbereiding voor een profiel paper over het ontwerp en het data harmonisatieproces, en de technische, ethische en juridische stappen die zijn genomen om de IPEC virtuele databank op te zetten. Daarnaast wordt in dit paper de eerste geharmoniseerde data gepresenteerd.

Betrokkenen

V.E. Brink, MSc., UMCG (UCP) en Rijksuniversiteit Groningen
N. Tiles-Sar, MSc, UMCG (UCP)
Dr. H.E. Jongsma, UMCG (UCP) en CTP Veldzicht
Dr. C.M.G. van Driel, UMCG (UCP) | B. Lestestuiver, UMCG (UCP)
Dr. E. Visser, UMCG (UCP, RGOc) | E. Veermans, MSc., UMCG (UCP, RGOc)
Prof. dr. M.A. Swertz, UMCG (GCC/MOLGENIS)
S. Haakma, MSc., UMCG (GCC/MOLGENIS)
E. van 't Hag, UMCG (UCP)
Dr. C. Hjorthøj, Psychiatric Center Copenhagen, Denemarken
Prof. dr. M. Nordentoft, Psychiatric Center Copenhagen, Denemarken
Dr. N. Albert, Copenhagen Psychiatric Center Copenhagen, Denemarken
Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen
Prof. dr. W. Veling, UMCG (UCP)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG (UCP, RoQua, GCC/MOLGENIS), Psychiatric Center Copenhagen, King's College London

Looptijd onderzoek: 2019-2024 (eerste project; 2031 laatste project)

Financiering: €22.000,- vanuit MD/PhD beurs UMCG, en vanuit onderzoeksbudget Prof. Dr. Veling, en subsidie van King's College London

Status: analysefase

Contactpersoon

Vera Brink   v.e.brink@umcg.nl

Impact van COVID-19 op cliënten van FACT- en autismeteams: Golf 1 en 2 en de Omikron-golf

Samenvatting

De COVID-19 pandemie stelde wereldwijd iedereen voor uitdagingen. In 2020 zijn we begonnen met het meten van de impact van deze pandemie op de levens van mensen die in zorg zijn bij een FACT (Flexible Assertive Community Treatment) of autismeteam in Noord-Nederland. Een Nederlandstalig artikel over de bevindingen uit de eerste golf is in 2021 gepubliceerd in Tijdschrift voor Psychiatrie.

In december 2020-februari 2021 en in maart 2022-mei 2022 zijn de ervaringen uit de tweede en Omikron golf gemeten, waarbij tevens werd gevraagd naar het vertrouwen van cliënten in de overheid en naar de vaccinatiebereidheid. Uit het onderzoek bleek dat geluk gemiddeld met een 6 werd gewaardeerd in de eerste twee golven, de positieve gevolgen van golf 1 (overzichtelijkere wereld, meer reflectie) bleven bestaan. De meest genoemde negatieve gevolgen waren: verminderde sociale interacties, toename geestelijke problemen en dagelijks functioneren. De Omikron-golf leverde geen nieuwe ervaringen op. De kwaliteit en de hoeveelheid van de zorg werden door 75-80% gewaardeerd met een ≥ 7 . (Video)bellen was de meest genoemde positieve zorgervaring; het missen van persoonlijk contact de meest genoemde negatieve ervaring. Maatregelen waren minder goed vol te houden in de tweede golf. De vaccinatiebereidheid en de vaccinatiegraad waren hoog.

We concludeerden dat de eerste, tweede en Omikron-golf een consistent beeld lieten zien. Telepsychiatrie werd positief ervaren. Gezien de resultaten zou de ggz voorbereid kunnen zijn op een volgende lockdown, rekening houdend met mogelijk hogere verwachtingen van cliënten. Het artikel is gepubliceerd in het Tijdschrift voor Psychiatrie (april 2023).

Betrokkenen

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Dr. I.D.C. van Balkom, Lentis (ATN)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, GGZ Drenthe

Looptijd onderzoek: 2020 - 2022

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersoon

Stynke Castelein

s.castelein@lentis.nl

I.ROC: Een meetinstrument voor herstel binnen FACT

Samenvatting

Klinisch, maatschappelijk en persoonlijk herstel van mensen met een ernstige psychische aandoening is in de geestelijke gezondheidszorg een belangrijk onderwerp. Op dit moment worden alle drie vormen van herstel gemeten met verschillende instrumenten. De wens bestaat om met één instrument het gehele concept te meten. In Schotland is door professionals en cliënten samen een instrument ontwikkeld voor het meten en monitoren van het gehele concept, de Individual Recovery Outcomes Counter (I.ROC; Ion e.a. 2013; Monger e.a. 2013). Van 2016 tot 2018 liep er een validatiestudie naar de Nederlandse vertaling van de I.ROC binnen de FACT-populatie. In 2023 zijn de uitkomsten gepubliceerd in BMC Psychiatry. De hoofduitkomst is dat de I.ROC een valide en betrouwbaar instrument is gebleken, welke daarnaast gevoelig is voor het meten van veranderingen in herstel bij mensen met een psychotische aandoening.

Betrokkenen

Dr. E. Sportel, GGz Drenthe

H. Aardema, voormalig MANP, GGz Drenthe

Prof. dr. N. Boonstra, KieN Vip en UMC Utrecht (Neuroscience)

Dr. J. Arends, GGz Drenthe

B. Rudd, Mental Health Foundation, Glasgow, Schotland

Dr. M.J. Metz, GGz Breburg

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, Rijksuniversiteit Groningen en GGz Drenthe

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, GGz Drenthe, GGz Friesland, GGz Breburg.

Looptijd onderzoek: 2017 - 2020

Financiering: 270.000 euro door Espria

Status: afgerond

Contactpersoon

Esther Sportel

esther.sportel@ggzdrenthe.nl

Forint
Dr. S. van Mesdag
Forensisch Psychiatrisch Centrum

FPC Dr. S. Van Mesdag

Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC) Dr. S. van Mesdag heeft plaats voor circa 260 mannelijke TBS-patiënten. Patiënten die een delict hebben gepleegd en daarvoor meestal een straf hebben uitgezeten in de gevangenis, maar ook: mensen die vanwege psychiatrische en vaak ook verslavingsproblematiek niet goed functioneren en mede daardoor het delict pleegden. Om te voorkomen dat ze opnieuw de fout in gaan, worden ze bij ons behandeld. Een behandeling is pas succesvol wanneer de kans op het opnieuw plegen van een delict erg klein is geworden. Alleen dan wordt er gewerkt aan de toekomst, want het uiteindelijke doel van de TBS-behandeling is: 'Veilig terugkeren naar de samenleving'. Veilig voor u en de patiënt!

Onderzoek

FPC Dr. S. van Mesdag wil de kwaliteit van zijn behandeling voortdurend verbeteren. Daarom doen wij wetenschappelijk onderzoek naar onder andere het effect van onze behandel- en reflectiemethoden en naar de risicotaxatie-instrumenten en (risico)management-strategieën waarmee wij werken. De hierna genoemde onderzoeken worden uitgevoerd door onze afdeling Onderzoek, al dan niet in samenwerking met andere forensisch psychiatrische instellingen, hogescholen en universiteiten. Over de onderzoeken wordt gepubliceerd in Nederlandse en internationale vaktijdschriften. Daarnaast geven de onderzoekers lezingen en workshops over hun onderzoek op Nederlandse en internationale symposia en verzorgen zij trainingen op het gebied van onder andere risicotaxatie, vroegsignalering en moreel beraad.

Samenvatting

Ernstige gedragsproblematiek die leidt tot incidenten tijdens de behandeling, verstoort het behandeltraject. Dit is ongunstig voor het leef- en behandelklimaat en zet de interactie tussen patiënt en behandelaars onder druk. Het voorkómen en verminderen ervan is dus belangrijk. Dit kan door vroegtijdig signalen te herkennen die agressie 'aankondigen'. Elke patiënt bepaalt met zijn sociotherapeut-mentor de signalen die het ontstaan van gedragsproblematiek aankondigen met het protocol 'Methode ERM-Vroegsignalering'. De signalen worden vervolgens beschreven in het bijbehorende signaleringsplan. Met dit plan kan het gedrag worden gemonitord op het optreden van vroege waarschuwingssignalen. FPC Dr. S. van Mesdag is 'full partner' in een internationaal EU Horizon 2020-onderzoeksc consortium: FOSTREN (Fostering and Strengthening Approaches to Reducing Coercion in European Mental Health Services). Dit onderzoeksc consortium bestaat uit klinici, onderzoekers en academici uit meer dan 19 landen en heeft tot doel kennis te ontwikkelen en uit te wisselen en de implementatie van wetenschappelijke kennis te bevorderen. In samenwerking met de Universiteit Twente is het multicenteronderzoek 'Emotion in the Face' afgerond, als onderdeel van ERM. In dit onderzoek is bestudeerd in welke mate het beter herkennen van gezichtsuitdrukkingen bij patiënten, voor sociotherapeuten ondersteunend is bij het toepassen van risk-management-interventies zoals ERM. In 2023 is bij de Universiteit van Lissabon (PO) een PhD-onderzoek gestart naar de toepassing van ERM-Vroegsignalering bij adolescent cliënten. FPC Dr. S. van Mesdag (Frans Fluttert) is co-supervisor in dit PhD-traject.

Betrokkenen

Dr. F. Fluttert, RN, MSc, FPC Dr. S. van Mesdag
Prof. dr. S. Bjørkly (Noorwegen)
G. Eidhammer, RN, MSc (Noorwegen)
M. Ultvedt, RN, MSc (Noorwegen)
K. Katballe Johansen, PhD, MSc (Denemarken)
Prof. dr. Richard Whittington (EU FOSTREN consortium)
E. Ratnalingham (Universiteit Twente)
A. Ferreira, MSc, RN (University Lissabon, PO)

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: FPC Dr. S. van Mesdag, Vestreviken Psychiatric Institute, Blakstad (NO), Furukollen Forensic Psychiatric Institute (NO). In samenwerking met: Research Centre for Forensic Psychiatry and Education, SIFER, Oslo University Hospital, Molde University College (NO), EU Horizon 2020, Universiteit Twente en University Lissabon

Looptijd onderzoek: doorlopende onderzoekslijn, start in 2011

Financiering: EU Horizon 2020: EU consortia; SIFER Oslo: Noorse deelname aan Noorse onderzoeken; University of Lissabon: Portugese PhD-traject

Status: lopend

Contactpersoon

Frans Fluttert   f.fluttert@fpcvanmesdag.nl

Moreel beraad bij behandelteams en effecten op professionalisering van de psychotherapie

Samenvatting

Dit onderzoek heeft onder andere als doel een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en validatie van een vragenlijst die de effecten van moreel beraad op de samenwerking in teams en de vermindering van morele stress in kaart brengt. Een ander doel is om de effecten van moreel beraad op de morele sensitiviteit van medewerkers, de cultuur (door middel van sociale-netwerk-analyse) en de kwaliteit van de argumentatie bij moeilijke afwegingen in een forensische setting in kaart te brengen.

Betrokkenen

S. Kremer, MA., FPC Dr. S. van Mesdag
Prof. dr. B. Molewijk, UAmc Metamedica
Prof. dr. A.R. Mackor, Rijksuniversiteit Groningen (Rechten)
Dr. M. Stolper, AUmC Metamedica
Dr. M. Spreen, NHL Stenden
H. Beintema, MSc., FPC Dr. S. van Mesdag

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: FPC Dr. S. van Mesdag

Looptijd onderzoek: doorlopende onderzoekslijn, gestart in 2015

Financiering: FPC Dr. S. van Mesdag

Status: analysefase | publicatiefase

Contactpersoon

Swanny Kremer   s.kremer@fpcvanmesdag.nl

ROM met het Instrument voor Forensische Behandelevaluatie (IFBE)

Samenvatting

Het doel van routine outcome monitoring (ROM) met behulp van het IFBE is om behandelingen van patiënten, zowel op groepsniveau als op individueel niveau, op een gestandaardiseerde en formele wijze multidisciplinair te evalueren. Het IFBE is ontwikkeld in FPC Dr. S. van Mesdag en wordt in meerdere forensische instellingen in Nederland en België gebruikt.

Er is een zelfrapportageversie (IFBE-Z) ontwikkeld, zodat scores van de patiënt kunnen worden vergeleken met de observaties van het behandelteam, wat kan bijdragen aan shared decision making in de behandeling. Het IFBE zal een leidend instrument binnen de behandeling worden, waarbij delictfactoren en behandeldoelen worden geformuleerd op basis van de items van het IFBE, en de behandelevaluatie en het risicomanagement zullen worden vormgegeven met behulp van de scores op het IFBE. Er wordt onderzoek gedaan naar hoe scores op het IFBE een bijdrage kunnen leveren aan het risicomanagement en de behandelevaluatie.

Betrokkenen

Dr. E. Schuringa, FPC Dr. S. van Mesdag

Prof. dr. S. Bogaerts, Universiteit van Tilburg, Fivoor (Research & Treatment Innovation)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: FPC Dr. S. van Mesdag

Looptijd onderzoek: doorlopende onderzoekslijn, start in 2008

Financiering: FPC Dr. S. van Mesdag

Status: continu proces van dataverzameling, analyses en publicaties

Contactpersoon

Erwin Schuringa

e.schuringa@fpcvanmesdag.nl

Samenvatting

Ondanks de verscheidenheid aan wetenschappelijke studies die aantonen dat forensisch psychiatrisch patiënten veelal naast dader zelf ook slachtoffer zijn geweest, is aandacht voor dit slachtofferschap onvoldoende geborgd in de forensische zorg. In een sector waarin de nadruk ligt op risicomanagement en het terugdringen van recidiverisico, bestaat de kans dat het eigen slachtofferschap van de forensische populatie onvoldoende wordt onderkend als relevante factor voor behandeling. Dit kan leiden tot disciplinaire problemen, kwetsbaarheid voor verder slachtofferschap en verslechtering van het klinisch toestandsbeeld. Traumasymptomatologie, zoals verminderde regulatie van emoties, beperkte copingvaardigheden en beperkt bewustzijn van emotionele toestanden, impulsiviteit, agressie en middelengebruik, kan tevens de mogelijkheden van patiënten om deel te nemen aan en te profiteren van behandeling belemmeren. Door middel van een scoping review wordt de huidige evidence base voor wat betreft de relatie tussen trauma en responsiviteit in kaart gebracht. Daarnaast wordt dossierstudie uitgevoerd bij FPC Dr. S. van Mesdag, de FPK te Assen en de FPA van GGZ Drenthe, wordt een vragenlijstonderzoek uitgezet bij alle FPC's, FPK's en FPA's in Nederland en worden verscheidene expertmeetings georganiseerd. Het doel is inzicht te geven in de huidige positie van traumabehandeling in de TBS en de geldende best practice voor traumabehandeling in relatie tot responsiviteit in de forensische zorg. De bevindingen uit dit onderzoek zullen worden gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften en gebundeld in een KFZ-handreiking voor de praktijk. Dit onderzoek dat in 2023 is gestart maakt onderdeel uit van het promotietraject van F. den Besten, onder supervisie van prof. dr. M.J.F. van der Wolf, prof. dr. V. de Vogel en dr. E. Schuringa.

Betrokkenen

Prof. dr. M.J.F. van der Wolf, Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Leiden
Prof. dr. V. de Vogel, Maastricht University, Hogeschool Utrecht en Van der Hoeven
Kliniek
C. Feij, MSc, GGZ Drenthe
Dr. E. Schuringa, FPC Dr. S. van Mesdag
F.D.A. den Besten, MA, MSc, FPC Dr. S. van Mesdag

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: FPC Dr. S. van Mesdag, FPK Assen en FPA GGZ Drenthe

Looptijd onderzoek: 2022 - 2025

Financiering: KFZ en FPC Dr. S. van Mesdag

Status: opstartfase

Contactpersoon

Femke den Besten   f.den.besten@fpcvanmesdag.nl

Forensische sociale netwerkanalyse (FSNA)

Samenvatting

Dit onderzoek betreft het sociale netwerk van de patiënt binnen en buiten het FPC. Door interviews met de patiënt en enkele van zijn netwerkleden wordt onderzocht welke netwerkpersonen en omstandigheden kunnen bijdragen aan de vermindering of toename van het delict gevaar. Een belangrijk aandachtspunt in dit onderzoek is het ontwikkelen en evalueren van interventies op basis van het netwerkonderzoek. Interventies bestaan uit afspraken met de patiënt en zijn netwerkleden over zijn toekomstige leven. Dit kunnen bijvoorbeeld afspraken over levensloopbegeleiding zijn. In 2023 zijn de resultaten van dit onderzoek aangeboden ter publicatie.

Betrokkenen

L. Pomp, MSc., Politieacademie

Dr. M. Spreen, NHL Stenden

M. van de Berg, MSc., FPC Dr. S. van Mesdag

Prof. dr. S. Bogaerts, Universiteit van Tilburg, Fivoor (Research & Treatment Innovation)

Prof. dr. B. Völker, Universiteit van Utrecht

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: FPC Dr. S. van Mesdag

Looptijd onderzoek: 2006 - 2023

Financiering: FPC Dr. S. van Mesdag

Status: afgerond

Contactpersoon

Lydia ter Haar-Pomp

lydia.ter.haar@politieacademie.nl

Dignis

Verpleging & verzorging

Dignis biedt tijdelijke en langdurige zorg, behandeling en begeleiding aan mensen die dat nodig hebben. Dat gebeurt bij de mensen thuis en als dat niet meer lukt, op een van onze locaties.

Onze verzorgingshuizen, verpleeghuizen, centra voor dagbesteding en thuiszorgposten vindt u in de stad Groningen en in Noord-Drenthe.

De medewerkers en vrijwilligers zetten zich met passie en professionaliteit in voor het welbevinden van cliënten en bewoners. Samen met familie en naasten willen we dicht bij de mensen staan die hulp nodig hebben.

Seksualiteit bij ouderen met dementie

De behoefte aan intimiteit en seksualiteit bij ouderen met dementie in relatie tot het executief functioneren en de emotieperceptie

Samenvatting

Het onderzoek zal uit twee delen bestaan. We hebben een gedragsobservatielijst ontwikkeld die de behoefte aan intimiteit bij mensen met dementie in kaart brengt. Omdat het een nieuwe gedragsobservatielijst is, willen we onderzoeken in hoeverre deze betrouwbaar is en in hoeverre deze de behoefte aan intimiteit in kaart brengt. Dit is het eerste deel van het onderzoek. Het tweede deel van het onderzoek zal in kaart brengen in hoeverre er een verband bestaat tussen het executief functioneren en emotieperceptie en intimiteit.

Intimiteit is belangrijk voor ieder mens en we weten uit eerder onderzoek dat dit tot op hoge leeftijd zo blijft. Vanwege ziekte en een opname in het verpleeghuis is intimiteit vaak minder mogelijk, maar de behoefte aan nabijheid, aanraking en seksualiteit blijft aanwezig. Er is voorsnog onderzoek verricht naar probleemgedrag bij dementie, bijvoorbeeld ontremd gedrag. Onderzoek naar de alledaagse behoefte aan intimiteit en de relatie met dementie is nauwelijks onderzocht. Daarnaast heerst er een taboe op dit belangrijke onderwerp, terwijl de behoefte aan intimiteit heel normaal is, ook in het verpleeghuis. De observatielijst omtrent intimiteit maakt geen deel uit van de standaard zorg. Dit is ook de reden waarom dit onderzoek wordt verricht, zodat intimiteit wordt meegenomen in de alledaagse en persoonsgerichte zorg. De vragenlijst over intimiteit zal vragen bevatten over intimiteit in de brede zin, bijvoorbeeld in hoeverre de bewoner het fijn vindt om te knuffelen of aangeraakt te worden, op zoek is naar contact of seksualiteit, et cetera. Met de informatie die wordt verkregen uit dit onderzoek, hopen wij meer te weten over de behoefte aan intimiteit in verschillende stadia van dementie, waardoor wij in de praktijk ook beter kunnen aansluiten bij deze belangrijke behoefte. In 2023 is de dataverzameling afgerond en zijn de data geanalyseerd.

Betrokkenen

Z. Kresojevic, MSc, Lentis

S. Janus, MSc, UNO-UMCG

Prof. dr. S. Zuidema, Rijksuniversiteit Groningen (Medische Wetenschappen, UMCG)

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Dignis, ZINN, ZuidOostZorg, Zorggroep Groningen, Team290 en Treant

Looptijd onderzoek: 2021 - 2024

Status: analysefase

Contactpersoon

Zeljka Kresojevic

z.kresojevic@lentis.nl

PsyQ

PsyQ

PsyQ Groningen biedt specialistische en toegankelijke hulp bij psychische problemen.

Momenteel loopt er een onderzoek naar een nieuwe behandeling voor OCD, met als doel de chroniciteit te verminderen. Nieuwe behandelingen die minder drop-out geven en aangrijpen op een ander mechanisme, zijn nodig. Inference Based Approach is een dergelijke nieuwe behandeling, die in vele studies al werkzaam is gebleken bij OCD.

Samenvatting

Een factor die een rol speelt bij het aanhouden van eetstoornissen kan een aanhoudend negatief lichaamsbeeld zijn. Recent onderzoek suggereert dat de emotie van walging naar het eigen lichaam nauw verbonden is met verstoringen van het lichaamsbeeld en (andere) symptomen van een eetstoornis. Deze dominantie van walging bij het definiëren van het lichaamsbeeld van de patiënt, zal waarschijnlijk de informatieverwerking beïnvloeden tot informatie die overeenkomt met dat lichaamsbeeld. Belangrijk is dat herinneringen van aversieve ervaringen uit het verleden met het eigen lichaam (bijvoorbeeld het krijgen van een beledigende opmerking over iemands uiterlijk) zeer toegankelijk kunnen worden. Toegang tot specifieke autobiografische herinneringen met een walging-gerelateerde inhoud, zou waarschijnlijk resulteren in de ervaring van intense walging. Walging is een krachtige defensieve emotie die een sterke drang opwekt om walging-opwekkers te voorkomen. Om niet deze intense walging te voelen, zouden eetstoornispatiënten specifieke herinneringen proberen te vermijden door (1) gecontroleerde vermijding van walging tijdens het abstract (top-down, generatieve) ophalen van herinneringen, en (2) reactieve vermijding om te ontsnappen van walging tijdens het concreet / direct (bottom-up, associatief) ophalen van herinneringen. We veronderstellen dat het abstract ophalen van herinneringen tot minder specifieke herinneringen leidt dan het concreet ophalen van herinneringen, en dat deze verminderde geheugenspecificiteit gerelateerd is aan negatieve lichaamsbeeldscores en de motivatie van een patiënt om walging te voorkomen. Bovendien veronderstellen we dat het concreet ophalen van herinneringen resulteert in meer specifieke en walgelijke herinneringen dan het abstract ophalen van herinneringen, en dat negatieve lichaamsbeeldscores sterkere neigingen voorspellen om aan herinneringen te ontsnappen vanwege de opgewekte walging.

De belangrijkste doelstelling van dit project is het vergroten van onze kennis van factoren die een rol spelen bij het handhaven van zorgen over het lichaamsbeeld bij patiënten met een eetstoornis. Meer specifiek zullen we onderzoeken of walging-gebaseerde vermijding van specifieke autobiografische herinneringen aan het eigen lichaam een rol speelt bij het direct en abstract ophalen van herinneringen. In 2023 zijn data voor dit onderzoek verzameld.

Betrokkenen

P. von Spreckelsen, MSc, Rijksuniversiteit Groningen

Dr. K. Glashouwer, Rijksuniversiteit Groningen

Dr. I. Wessel, Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. P. de Jong, Rijksuniversiteit Groningen

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, PsyQ (Eetstoornissen), Accare, GGZ Friesland (Eetstoornissen)

Looptijd onderzoek: september 2021 - 2024

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Jolanda van der Velde-Wijngaard   j.vandervelde@lentis.nl

ArrIBA: Inference Based Approach (IBA): towards personalized care for OCD patients

Samenvatting

ArrIBA is een onderzoek naar een nieuwe behandeling van een obsessieve-compulsieve stoornis (OCD). De behandeling van OCD verloopt over het algemeen moeizaam. Cognitieve gedragstherapie (CGT) is de meest onderzochte en effectieve behandeling. Echter, vanuit de literatuur komen cijfers naar voren dat veel patiënten niet aan behandeling beginnen (25%) en dat een groot deel van de patiënten die wel starten, voortijdig stopt met behandeling (25-30%). Ook knapt een groot deel niet (voldoende) op (46% voldoet na 5 jaar nog aan de criteria voor OCD). Er is vaak sprake van terugval. Deze patiënten lopen het risico op een chronisch beloop en een hoge zorgconsumptie. Nieuwe behandelingen die minder drop-out geven en aangrijpen op een ander mechanisme, zijn dus nodig. Inference Based Approach (IBA) is een dergelijke nieuwe behandeling, die in vele studies al werkzaam is gebleken bij OCD.

Een van de doelen van deze studie is om de chroniciteit in OCD naar beneden te brengen, door de effectiviteit van IBA te vergelijken met CGT. Daarnaast wordt gezocht naar individuele kenmerken die het behandel-effect kunnen voorspellen. Tevens zal de hersenrespons op beide behandelvormen worden onderzocht door middel van MRI-scans. Hierbij wordt getracht het neurobiologische werkingsmechanisme van de behandelingen te achterhalen. Dataverzameling voor dit onderzoek is in mei 2019 van start gegaan en liep in 202 door.

Betrokkenen

Dr. H. Visser, GGz Centraal
Prof. dr. P. van Oppen, GGZ inGeest
J. Nooij, MSc., PsyQ Amsterdam
Prof. dr. O.A. van den Heuvel, Amsterdam UMC
T.E. Bouwman-Wiertsema, MSc, PsyQ Groningen
Dr. D.C. Cath, GGZ Drenthe
Dr. M. Kampman, ProPersona Nijmegen
Prof. dr. K. Schruers, Mondriaan Maastricht
Prof. dr. A.J.L.M. van Balkom, Amsterdam UMC

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 - 2024

Financiering: ZonMw

Status: dataverzamelingsfase gereed in 2023

Contactpersoon

Tamara Opdam   t.opdam@groningen.psyq.nl

Publicaties

Publicaties in het Engels / Publications in English

Berger, I., Bruineberg, A., van Ewijk, M., de Jong, L., van der Hout, M., van Weeghel, J., & **van der Meer, L.** (2023). Developing a recovery-oriented intervention for people with severe mental illness and an intellectual disability: design-oriented action research. *Frontiers in Psychiatry*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1184798>

Bruins, J., Crutzen, S., Veling, W., & Castelein, S. (2023). How to quit cannabis when you have a mental illness: study from the perspective of patients who have successfully quit. *BJPsych Bulletin*, 1–7. <https://doi.org/10.1192/bjb.2023.69>

Brohan, E., Thornicroft, G., Rüsçh, N., Lasalvia, A., Campbell, M. M., Yalçinkaya-Alkar, Ö., Lanfredi, M., Ochoa, S., Üçok, A., Tomás, C., Fadipe, B., Sebes, J., Fiorillo, A., Sampogna, G., Paula, C. S., Valverde, L., Schomerus, G., Klemm, P., Ouali, U., **Castelein, S.**, ... Evans-Lacko, S. (2023). Measuring discrimination experienced by people with a mental illness: replication of the short-form DISCUS in six world regions. *Psychological Medicine*, 53(9), 3963–3973. <https://doi.org/10.1017/S0033291722000630>

Van Eck, R. M., van Velden, J., Vellinga, A., van der Krieke, L., **Castelein, S.**, van Amelsvoort, T., Bartels-Velthuis, A. A., Bruggeman, R., Cahn, W., Simons, C. J. P., van Os, J., de Haan, L., & Schirmbeck, F. (2023). Personal recovery suits us all: A study in patients with non-affective psychosis, unaffected siblings and healthy controls. *Schizophrenia Research*, 255, 24–32. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2023.02.026>

Groen, Y., Ebert, W. M., Dittner, F. M., **Stapert, A. F., Henning, D., Greaves-Lord, K., Davids, R. C. D. L., Castelein, S.,** Baron Cohen, S., Allison, C., Van Balkom, I. D. C., & **Piëning, S.** (2023). Measuring the Autistic Women's Experience (AWE). *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(24), 7148. <https://doi.org/10.3390/ijerph20247148>

Hanssen, I., Huijbers, M., Regeer, E., Lochmann van Bennekom, M., Stevens, A., van Dijk, P., Boere, E., Havermans, R., **Hoenders, R.,** Kupka, R., & Speckens, A. E. (2023). Mindfulness-based cognitive therapy v. treatment as usual in people with bipolar disorder: A multicentre, randomised controlled trial. *Psychological Medicine*, 53(14), 6678–6690. <https://doi.org/10.1017/S0033291723000090>

Hayes, D., Hunter-Brown, H., Camacho, E., McPhilbin, M., Elliott, R. A., Ronaldson, A., Bakolis, I., Repper, J., Meddings, S., Stergiopoulos, V., Brophy, L., Miyamoto, Y., **Castelein, S.,** Klevan, T. G., Elton, D., Grant-Rowles, J., Kotera, Y., Henderson, C., Slade, M., & RECOLLECT International Research Consortium (2023). Organisational and student characteristics, fidelity, funding models, and unit costs of recovery colleges in 28 countries: a cross-sectional survey. *The Lancet Psychiatry*, 10(10), 768–779. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(23\)00229-8](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(23)00229-8)

T. Herder, S.K.Spoelstra, **A.W.M.Peters**, **H.Knegtering**.

Sexual dysfunction related to psychiatric disorders: a systematic review.

The Journal of Sexual Medicine, 2023, 20, 965–976

<https://doi.org/10.1093/jsxmed/qdad074>

Hoshmand S, **Knegtering H**, Spoelstra SK (2023). Cultural competence of mental health practitioners in the Netherlands. *International Journal of Social Psychiatry*, 1–7. <https://doi.org/10.1177/00207640231206062>

Jonker I, Doorduyn J, Knegtering H, van't Hag E, Dierckx RA, de Vries EFJ, Schoevers RA, Klein HC (2023). Antiviral treatment in schizophrenia: a randomized pilot PET study on the effects of valaciclovir on neuroinflammation. *Psychological Medicine* 1–9. <https://doi.org/10.1017/S0033291723000430>

Kuipers, S., **Castelein, S.**, Kronenberg, L., Veer, J. V., & Boonstra, N. (2023). A Human-Centered Design Approach to Develop Oral Health Nursing Interventions in Patients with a Psychotic Disorder. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(4), 3475. <https://doi.org/10.3390/ijerph20043475>

Leendertse, P., Hirzalla, F., van den Berg, D., **Castelein, S.**, & Mulder, C. L. (2023). Facilitating and hindering factors of personal recovery in the context of Soteria-A qualitative study among people with (early episode) psychosis. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 1051446. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.1051446>

van Loo, H. M., **Booij, S. H.**, & Jeronimus, B. F. (2023). Testing the mood brightening hypothesis: Hedonic benefits of physical, outdoor, and social activities in people with anxiety, depression or both. *Journal of Affective Disorders*, 325, 215–223. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.01.017>

Lynstad, S. H., Lyne, J. P., Ihler, H. M., **van der Meer, L.**, Færden, A., & Melle, I. (2023). Turning the Spotlight on Apathy: Identification and Treatment in Schizophrenia Spectrum Disorders. *Schizophrenia Bulletin*, 49(5), 1099–1104. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbad070>

Oomen PP, Begemann MJH, Brand BA (shared second), de Haan L, Veling W, Koops S, van Os J, Smit F, Roberto Bakker PR, van Beveren N, Boonstra N, Gül.ksüz S, Kikkert, Lokkerbol J, Marcelis M, Rosema BS, de Beer F, Gangadin SS, Geraets CNW, van 't Hag E, Haveman Y, van der Heijden I, Voppel AE, Willemsse E, van Amelsvoort T, Bak M, Batalla A, Been A, van den Bosch M, van den Brink T, Faber G, Grootens KP, de Jonge, **Knegtering H**, KurkampJ, Mahabir A, Pijnenborg GHM, Staring T, Veen N, Veerman S, Wiersma S, Graveland E, Hoornaar J. Sommer IEC (2023). Longitudinal clinical and functional outcome in distinct cognitive subgroups of first-episode psychosis: a cluster analysis. *Psychological Medicine* 53, 2317–2327. <https://doi.org/10.1017/S0033291721004153>

Piening, S., van Balkom, I. D. C., Stapert, A. F., Henning, D., Greaves-Lord, K., Davids, L. R. C. D., Castelein, S., & Groen, Y. (2023). Perspectives on Autism Spectrum Disorder Diagnosis, Symptoms, Treatment and Gender Roles: A Qualitative Study of Similarities and Differences between Sexes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(24), 7183. <https://doi.org/10.3390/ijerph20247183>

Publicaties in het Engels / Publications in English (vervolg)

Quadackers, D., Liemburg, E., Bos, F., **Doornbos, B.**, Risselada, A., PHAMOUS investigators, Berger, M., Visser, E., & Cath, D. (2023). Cardiovascular risk assessment methods yield unequal risk predictions: a large cross-sectional study in psychiatric secondary care outpatients. *BMC Psychiatry*, 23(1), 536. <https://doi.org/10.1186/s12888-023-05022-1>

Ruitenbergh, G. M., **Booij, S. H. S.**, Batelaan, N. M. N., Hoogendoorn, A. W. A., & Visser, H. A. H. (2023). Transdiagnostic factors predicting the 2-year disability outcome in patients with anxiety and depressive disorders. *BMC Psychiatry*, 23(1), 443. <https://doi.org/10.1186/s12888-023-04919-1>

Spoelstra SK, **Eijsink JJH, Hoenders HJR, Knegtering H** (2023). Maternal choline supplementation during pregnancy to promote mental health in offspring. *Early Intervention in Psychiatry*, 1–9. <https://doi.org/10.1111/eip.13426>

Spoelstra SK, **Visser L, Knegtering H** (2023). Muscarine 1- en/of 4-receptoragonisten als potentieel nieuwe behandeling voor psychosen. *Tijdschrift voor Psychiatrie* 65(10):555-562. [Muscarine 1- en/of 4-receptoragonisten als potentieel nieuwe behandeling voor psychosen - Tijdschrift voor Psychiatrie](https://doi.org/10.1111/tvp.12888)

Sportel, B. E., Aardema, H., Boonstra, N., Arends, J., Rudd, B., Metz, M. J., **Castelein, S.**, & Pijnenborg, G. H. M. (2023). Measuring recovery in participants with a schizophrenia spectrum disorder: validation of the Individual Recovery Outcomes Counter (I.ROC). *BMC psychiatry*, 23(1), 296. <https://doi.org/10.1186/s12888-023-04763-3>

Tiles-Sar, N., Habtewold, T. D., Liemburg, E. J., **van der Meer, L.**, Bruggeman, R., Alizadeh, B. Z., & GROUP investigators (2023). Understanding Lifelong Factors and Prediction Models of Social Functioning After Psychosis Onset Using the Large-Scale GROUP Cohort Study. *Schizophrenia Bulletin*, 49(6), 1447–1459. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbad046>

van der Tuin, S., **Booij, S. H.**, Oldehinkel, A. J., van den Berg, D., Wigman, J. T. W., Lång, U., & Kelleher, I. (2023). The dynamic relationship between sleep and psychotic experiences across the early stages of the psychosis continuum. *Psychological Medicine*, 53(16), 1–9. Advance online publication. <https://doi.org/10.1017/S0033291723001459>

Vogel, J. S., Bruins, J., Swart, M., Liemburg, E., van der Gaag, M., & **Castelein, S.** (2023). Effects of an eating club for people with a psychotic disorder on personal recovery: Results of a randomized controlled trial. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 81, 101871. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2023.101871>

Publicaties in het Engels / Publications in English (vervolg)

Vollbehr, N. K., Stant, A. D., Hoenders, H. J. R., Bartels-Velthuis, A. A., Nauta, M. H., Castelein, S., Schroevers, M. J., de Jong, P. J., & Ostafin, B. D. (2023). Cost-effectiveness of a mindful yoga intervention added to treatment as usual for young women with major depressive disorder versus treatment as usual only: Cost-effectiveness of yoga for young women with depression. *Psychiatry Research*, *333*, 115692. Advance online publication.

<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2023.115692>

Vollbehr, N. K., Schmidt, A. T., Bartels-Velthuis, A. A., Ostafin, B. D., & Hoenders, H. J. R. (2023). The ethics of yoga in (mental) healthcare: Beyond the traditional Eightfold path. *Complementary therapies in medicine*, *77*, 102979.

<https://doi.org/10.1016/j.ctim.2023.102979>

Vollbehr NK, Hoenders HJR, Bartels-Velthuis AA, de Jong PJ, Ostafin BD. Brief mindful yoga intervention fails to prevent depression-related outcomes after a dysphoric affect induction. *Journal of Experimental Psychopathology*. 2023;14(3).

<https://doi:10.1177/20438087231183777>

van der Wal, J. M., van Borkulo, C. D., Haslbeck, J. M. B., **Slofstra, C.**, Klein, N. S., Blanken, T. F., Deserno, M. K., Lok, A., Nauta, M. H., & Bockting, C. L. (2023). Differential impact of preventive cognitive therapy while tapering antidepressants versus maintenance antidepressant treatment on affect fluctuations and individual affect networks and impact on relapse: a secondary analysis of a randomised controlled trial. *EClinicalMedicine*, *66*, 102329.

<https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2023.102329>

Publicaties in het Nederlands / Publications in Dutch

den Besten, F. D. A., Castelein, S., Schuringa, E., & de Jong, S. (2023). Gedeelde besluitvorming in het gedwongen kader: vier casestudies uit de tbs. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 65(4), 248–252.

Candel, I., & **den Besten, F.D.A.** (2023). Op de Rem: Het voorkómen van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de forensische zorgrelatie. *Sancties*, 64(5), 259-264.

Castelein, S., Crutzen, S., van Balkom, I. D. C., & **Bruins, J.** (2023). Impact van COVID-19 volgens mensen in zorg bij FACT- en autismeteams: golf 1 en 2 en de Omikron-golf. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 65(4), 234–240.

Heetla HW, Knegtering H, Spoelstra SK (2023). Antipsychoticadosering en opnamerisico. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 65(2):121

Spoelstra SK, **Eijsink JJH, Hoenders HJR, Knegtering H** (2023). De invloed van maternale cholinesuppletie op foetale hersenontwikkeling en het risico op psychose. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 65(5):323-328

Overige publicaties

Baas C, Spoelstra SK, **Knegtering H** (2023). Fysieke activiteit en risico op depressie. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 65(2):122.

Spoelstra SK, **Eijsink JH, Hoenders HJR, Knegtering H** (2023). Choline toevoegen aan het dieet voor aanstaande moeders om psychosen bij hun kind te voorkomen? *GGzet Wetenschappelijk*, 27(2): 68-81.

Ter Haar-Pomp, L.S., (2023). Personal Networks in the Forensic Psychiatric Context. (ISBN: 978-94-6469-495-6)[Doctoral dissertation, Tilburg University].

Nieuwsbrief

Lentis Research brengt ieder kwartaal een interne nieuwsbrief uit. Dit zijn twee pagina's bomvol interessante info, nieuws, updates en weetjes over onze afdeling en de onderzoeken die we doen. Wil je niets missen? Abonneer je dan [hier](#) op de nieuwsbrief of scan de onderstaande QR code, en ontvang elke nieuwe editie automatisch in je mailbox.

Colofon

Inhoud

Dr. Jojanneke Bruins, prof. dr. Stynke Castelein, prof. dr. Rogier Hoenders, dr. Lisette van der Meer, dr. Sigrid Piening en dr. Erwin Schuringa.

In samenwerking met

Dr. Stijn Crutzen en Floor Arts.

Eindredactie & vormgeving

Dr. Jojanneke Bruins en Wieny Kampinga

Contact

Lentis Research
Hereweg 80, derde verdieping
Postbus 86
9700 AB Groningen
T: 050-5223339
E: research@lentis.nl

Wil je meer lezen over wetenschappelijk onderzoek binnen Lentis? Klik dan [hier](#) of scan de onderstaande QR code.

